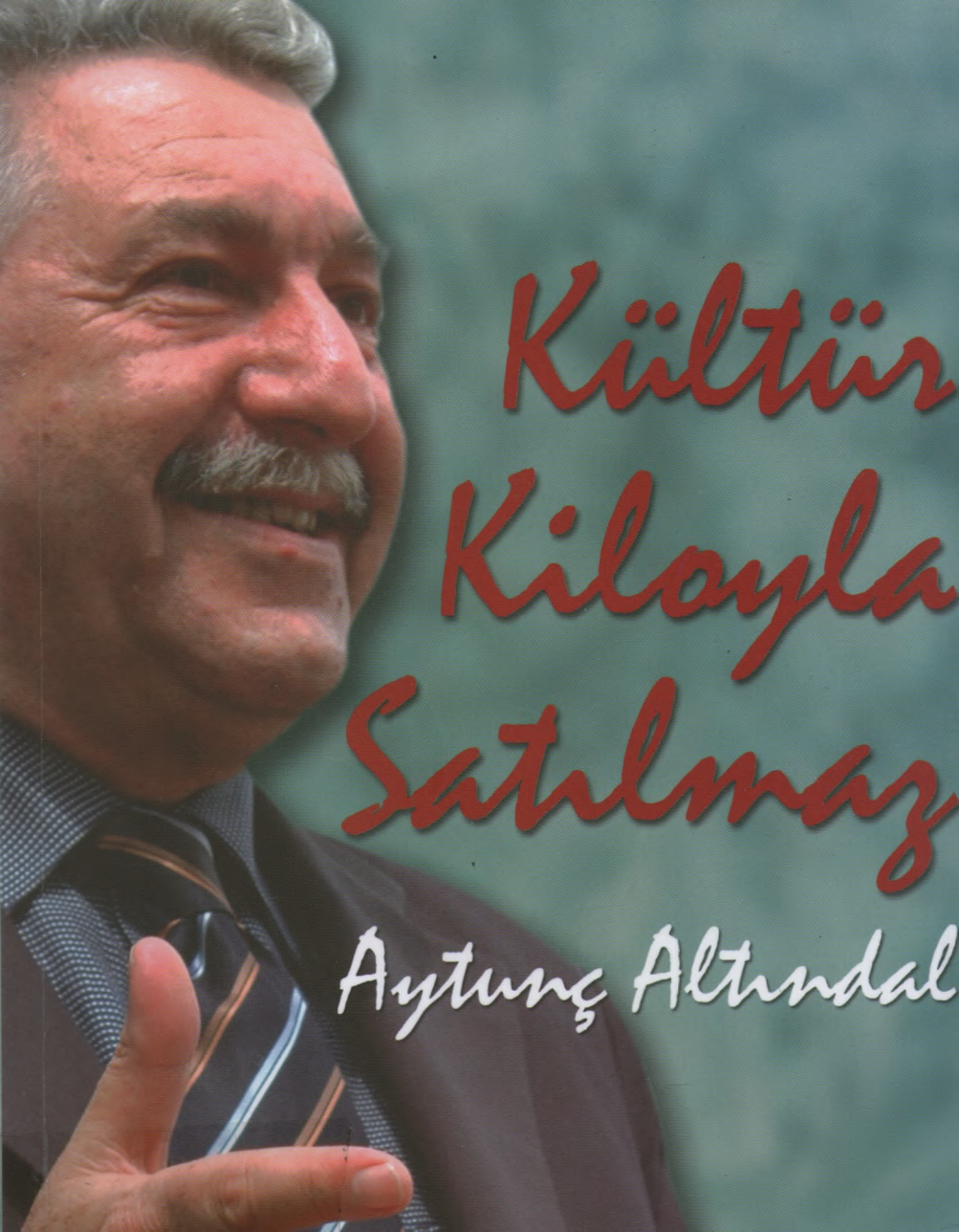

Kültür
Kiloyla
Satılmaz
Aytunç Altındal

AYTUNÇ ALTINDAL

1945 yılında İstanbul'da doğdu. 1969 - 77 arasında Gurnsey Writer's School ve Fransa'da Sorbon Üniversitesi'nde eğitim gördü.

1977'de Havass Yayınları'nı, 1980 yılında ise Süreç Yayınları'nı kurdu ve Süreç dergisini çıkardı.

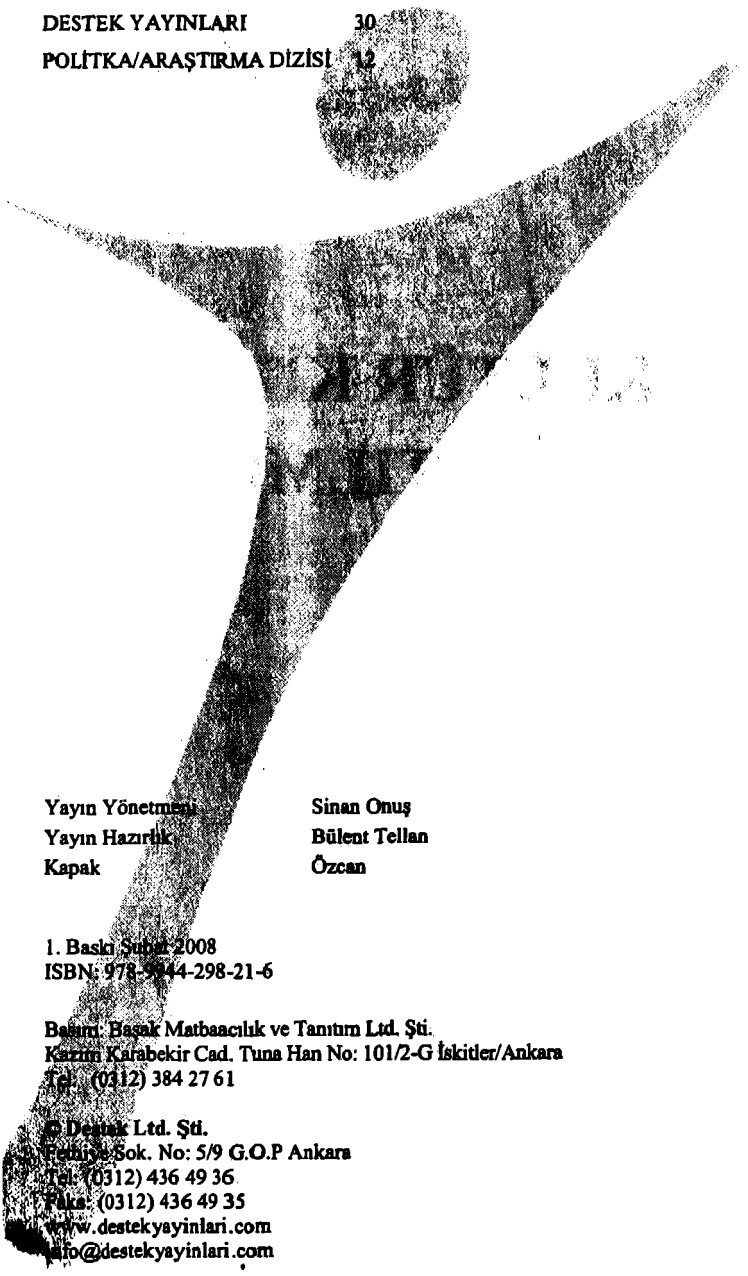
1983'te İsviçre'de MODUS VIVENDI Kültür Merkezi'ni kurarak 10 yıl süre ile yönetti.

1989 yılında Moskova'da Sovyetler Birliği'nin Kültür Danışmanlığı'nı yaptı.

1992'de İngiltere Edinburg'daki INTERNATIONAL ACADEMY FOR EUROPEAN AND CHRISTIAN STUDIES'de PROJECT ACADEMIC BOARD'a seçildi. Aynı yıl İngiltere'de yayınlanan "THREE FACES OF JESUS" (Üç İsa) adlı kitabı dünyada büyük yankı uyandırdı ve 1993'te Rusça dahil birçok dile çevrildi. EUROPEAN SECULAR LEGACY Konferansı'nda bölüm başkanlığına seçildi.

Aynı yıl INTERNATIONAL SOCIETY FOR THE STUDY OF EUROPEAN IDEAS bilimsel kurulunda görev yapan ALTINDAL, aynı zamanda INTERNATIONAL ADVISOR COMMITTEE'nin de üyesidir.

DESTEK YAYINLARI 30
POLİTKA/ARAŞTIRMA DİZİSİ 12

Yayın Yönetmeni Sinan Onuş
Yayın Hazırlık Bülent Tellan
Kapak Özcan

1. Baskı Şubat 2008
ISBN: 978-9944-298-21-6

Basım: Başak Matbaacılık ve Tanıtım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. Tuna Han No: 101/2-G İskitler/Ankara
Tel.: (0312) 384 27 61

© Destek Ltd. Şti.
Fethiye Sok. No: 5/9 G.O.P Ankara
Tel: (0312) 436 49 36
Faks: (0312) 436 49 35
www.destekyayinlari.com
info@destekyayinlari.com

KÜLTÜR KİLOYLA SATILMAZ

AYTUNÇ ALTINDAL

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7
"Underground" Olayı: ABD'de 132, İngiltere'de 29 Yeraltı Yayın Organı Var 11
Uzakdoğu Felsefesi "Zen"in Sanat ve Edebiyata Etkisi 17
Türkiye'de Büyük Sermaye Gruplarının Kültür ve Sanat Alanlarına Yatırımlar Yapmalarını Nasıl Yorumluyorsunuz? .. 23
Yayıncılığımız ve Kültür Darboğazı 26
İslami Eğilimlerin Kültürel Etkinliklere Katılımı Nasıl Olmalıdır? 30
Uyuşturucu Maddeler ve Kültür 33
Amerikan Edebiyatında "Beat-Zen": Amerika'ya Özgü Solculuğun Savunusu 40
Batılı Gözleri Doğu'ya Çevirten Sanatçı: Halil Cibran 45
Türk Dil Kurumu Üzerine 49
Soruşturma 58
Kültür ve "Bizcilik" 59
Hıristiyan Mahallesinde Kandil Simidi Satıyorum 64
Afrika'da Resim ve Heykel: Halkların İnançlarıyla Bütünleşen Doğaüstü Güçleri Yansıtan Etkili Anlatım 67
Abdi İpekçi'yi Kim Öldürdü? 72
11 Eylül'ün Anlamı Nedir? 76
A. De La Jonquiere'e Göre Sultan Abdülhamid Han Dönemindeki Nüfus Dağılımı ve Tahminleri (1881) 82
Teoloji Üzerine 85

Bir "Sakınca" Görülmedi... 92
Burhan Zamanlı Öldü, Daha Sonra Ölmesi Uygun Olmazdı..... 95
Sovyet Sanatçıları Sergisi..... 101
Mondus Vivendi Yayınevi'nden İki Yeni Kitap..... 104
İsviçre'de Başarılı Bir Türk Yayınevi ve Galerisi..... 105
Amerikalı Ressamların İlk Moskova Sergisi..... 107

ÖNSÖZ

Bakkala gidip, "şuradan bir kilo kültür, üç metre edebiyat, bir çuval felsefe ver" denmez. Kültürün, felsefenin, sanatın, şiirin endazesi yoktur. (Gerçi günümüzde, "veresiye vere vere kalmadı kalmadı" diyen, güleç yüzlü o güzelim mahalle bakkalları da göçüp gittiler ya, neyse!) Kültürü hiç kimse arşınla, kiloyla alamaz, isterse dünyanın en zengin adamı olsun. Kültür sabırla, ağır ve yorucu fikir ve beden işçiliği yapılarak ve kesinlikle karşılık beklenmeksizin edinilir. İlginçtir ki kültürün "patronluğu" da olmaz. Patron olmak için (daha doğru bir deyişle, adam olmak isteyen patron olmak için) kültür gereklidir ama kültürün patronu olmamıştır ve olamaz.

Kültürlenme sürecinde çok kahır çekilir, çok sancılı, çok ağrılı dönemler, hatta bunalımlar yaşanır. O süreçte yerleşik değerler yıkılabilir, mutlak bilgiler göreceli değerlere dönüşebilir. Kesin diye inanılan bilgiler yıkılıp yerlerine yenileri gelebilir. Beyin-yıkama yöntemleriyle, yazılı, sözlü ve görüntülü Basın-Yayın ve eğitim-öğretim araçları kullanılarak hafızalara kazınmış olan **"Junk-Info"**, kültürlenme süreci doğru işliyorsa, atılır, yerine sağlıklı, besleyici, geliştirici bilgiler konulur. (Junk Food, McDonald's köftesi benzeri şişirme yiyeceklere verilen addır. Junk Bond ise gerçekte hiçbir değeri olmayan ama spekülatörler tarafından acemi borsa oyuncularına satılan sanal tahvillerdir. **Junk-Info** kavramını da bunlardan yola çıkarak ürettim.) Kültür bir **"Tabula Rasa"**dır.

Kırk iki yıllık yazarlık hayatımda daima **Junk-Info**'dan uzak durdum, çevremdekilere de uzak durmalarını öğütledim ve sanıyorum hem kendim hem onlar hem de yurdum

için hayırlı bir iş yaptım. (Dilerim düşündüğüm ve yazdığım gibidir.)

Kültür Kiloyla Satılmaz, benim kırk yıllık yazılarımın bir bölümünü toplayan **Kültür Savaşları** dizisinin dördüncü ve son kitabıdır. Tabii daha çok yazı var ama şimdilik bu kadar olsun. Gerekirse beşincisi, altıncısı vd. yayınlanır. Kitapta ağırlıklı olarak yıllar önce Sanat, Edebiyat ve Felsefe konularında yazdığım yazılar yer alıyor. Örneğin Afrika Sanatı başlıklı bölümde yer alan yazılar o günler için **"ilk"** olarak görülmüştü. Benzer şekilde, 1970'li yılların başlarında çeşitli Sanat-Edebiyat dergilerinde yayınlanmış yazılarım ve çeşitli Kültür soruşturmalarına verdiğim yanıtlar ve röportajlar da var. Amaç, Türkiye'nin yerleşik kültürü ile diğer kültürler arasındaki **benzerlik ve farklılıkları** göstermektir.

Benzerlik ve farklılıkları ele almak, "Kültürel Emperyalizm"e karşı kullanılabilecek en güçlü yöntemlerden biridir. Tek taraflı değil, **Nesnel gerçekliği** ele alan bir bakış açısıdır. Benzerlikler (eşitlik değil) ve farklılıklar, **bireyi ve toplumları** tanımlayan öğelerdir. Farklılıkları abartarak öne çıkarmak Kimlik Değerlerimizin (Identity Stracture) dengesini (Equilibrium) bozar. Aynı şekilde sadece benzerlikleri öne çıkartmak, onlara bağlanmak da **kişiliği** (personality) ortadan kaldırır. Tıpkı AB'ye gireceğiz hülyasıyla durmaksızın yalakalık yapanların tavırlarında olduğu gibi. Onların söyledikleri şudur: *"Farklılıklarımızı görmeyin, bakın biz sizlere benzemek için yırtınıyoruz."* Kimliksizleşme ve kişiliksizleşme işte budur.

Kimlik konusu son yıllarda çok tartışıldı. Ben de bu tartışmalarda çok kez taraf olarak yer aldım. Bu kitapta yer alan yazılar da –1970'lerden bu yana– kimlik ve kişilik konusuyla bağlantılıdır. Türkiye'de, Başbakan'ın 2007 yılında durup dururken **alt kimlik ve üst kimlik** diye ayrımlar yapması bu konunun önemini bir kez daha artırmıştır. 2007 yılında Türkiye'nin Başbakanı, deyim yerindeyse **"Kültürü Kiloyla Almış"** olduğu için ne dediğinin de farkında değildir.

Türkiye'de, Başbakan'ın hangi akla hizmetten söylediğini bilmediği Alt-Üst Kimlik diye bir olay yoktur. Bu kavramların kullanım alanları farklıdır. Kitapta bu konuda yazılar bulacaksınız. Ancak kestirmeden söyleyeyim ki Türkiye'nin Nesnel Gerçekliğinde Milli (Ulusal) Kimlik (T.C. Vatandaşlığı) ve Kültürel Kimlik (Etnik Köken) vardır. Kitapta, 1970'lerden bu yana işte bu bakış açısıyla kaleme alınmış yazılar bulacaksınız. Umarım ilginizi çeker.

Kadirşinas okurlarımın diğer kitaplarıma gösterdikleri ilgiyi bu kitabıma da göstereceklerine inanıyorum. Kitabın yayıncısı Destek Yayınları'na ve yöneticilerine teşekkür ediyorum. Başka kitaplarda buluşmak dileğiyle.

Aytunç Altındal

2 Kasım 2007

İspilandit

"UNDERGROUND" OLAYI: ABD'DE 132, İNGİLTERE'DE 29 YERALTI YAYIN ORGANI VAR

Milliyet Sanat Dergisi
30 Kasım 1973

20. yüzyılın ikinci yarısında, özellikle de 1960 sonrasında "Underground-Yeraltı" sözcüğü Türkiye'deki iletişim araçlarında (basın, yayın, her türlü yazılı, görüntülü ve sesli propaganda ve duyuru araçları) sıkça yer almaya başladı. Underground sineması –ki ilk duyulanlardan biri budur– underground müziği, underground modası; derken, underground politikası gibi Türk toplumuna yabancı duran kavramlar giderek bu sözcüğe olan ilgiyi arttırdı. Underground sözcüğü, Batı kökenliydi ve görüş, duygu, düşünüş ve davranış olarak bir bütün halinde Batı felsefesi tarafından oluşturulmuştu. Batılaştırılma çabaları içinde olan Türk toplumunun da bu sözcükten etkilenmesi olağandı. Bunun kaçınılmaz sonucu olarak da Türk toplumunda, underground besteler yaptıklarını söyleyen müzisyenler, modacılar, hatta –belki garipseyeceksiniz ama– sinemacılar bile türedi. Sanki underground'un tek simgesi saç uzatmak ve uyuşturucu madde kullanmakmış gibi, birtakım gençler bu tür özentilere kapıldılar. Yarım yamalak, çoğu da abartılmış ve kasıtlı olarak yanlış verilmiş bilgilerle, günümüzün Batı dünyasında var olan gerçek underground'un çizgisini, "dilediğin gibi sanat yap" şekline sokarak ortaya bir hilkat garibesi çıkardılar. Bu ters yönlü oluşumu hazırlayan en önemli etken Türk toplumuna underground sözcüğünün gerçek anlamının

açıklanmamış, dolayısıyla da eleştirisinin yapılmamış oluşudur.

Underground Nedir?

İlkin underground sözcüğünün anlamı üzerinde biraz duralım. Örneğin, American College Dictionary'yi açtınız mı, underground sözcüğünün karşısında şunlar yazmaktadır: Gizlilikle yapılan, açık olmayan; yerleşik devlet/hükümet düzenlerine karşı çıkan ya da işgal kuvvetlerince istilâ edilen ülkelerde vatanseverler tarafından oluşturulan direnme örgütleri; özellikle Avrupa'da II. Dünya Savaşı sırasında faşist istilasına karşı kurulmuş olan gizli örgütler (Sayfa 1320). Aynı sözcük İngiltere'de halk dilinde "metro" anlamına gelirken, Amerika'da tarihi bir sözcük olarak, (köleliğin kaldırılması döneminden önce) köleliğe karşı olanların kendi aralarında yaptıkları ve kölelikten kaçabilmeyi başaran zencilerin Kanada'ya ya da diğer ülkelere sığınabilmelerini sağlayan anlaşmalar anlamına gelmektedir.

Aynı sözcük, II. Dünya Savaşı'nda Hitler ordularının istilâsına uğrayan Fransa'da "Recistance-Direniş" olarak ortaya çıkmış ve sayısız yeraltı örgütü kurulmuştur. İç Savaş sırasında İspanya'da ve devrim öncesi Rusya'da da yeraltı örgütleri olmuştur.

Bunlar underground sözcüğünün II. Dünya Savaşı öncesindeki anlamlarıdır. Bu arada şunu da belirtelim ki underground sözcüğünün bir de yeraltı dünyası –yani gangsterlik– ile özdeşliği vardır. Uyuşturucu maddeler, kadın ticareti, kumar, kiralık katil vb. gibi kirli işleri yönetenler tarafından oluşturulan bu underground türü konumuzun dışında kalmaktadır.

Sözcüğün günümüzde kazandığı anlam ise geçmişteki anlamından daha geniş kapsamlıdır. Günümüzde Amerika ve İngiltere'de yayınlanan yeraltı gazete ve dergilerine bakılırsa, bugünkü anlamına en yakın ilk underground İsa Peygamber tarafından kurulmuştur. Çünkü bu ilk underground'da "yerleşik

düzen tarafından yasaklanmış olan fikir ve davranışlar gizlice ortaya konulmuş, düzenin eleştirisi ve belli bir felsefenin öğrenim ve eğitmenliği yapılmıştır." Buna göre underground, ilk hedef olarak kendisine düzenin eleştirisini ve buna çözümler getirecek belli bir öğretiyi seçmiş olmaktadır.

Özetlersek: Eğer, içinde yaşanılan toplumda bazı bireylerce beğenilmeyen fakat baskı rejimleri nedeniyle toplumsal eleştiriye sokulamayan sosyal, politik, ekonomik ve kültürel sorunlar var da bunlara toplumun yararına (özgürleştirilmesine) yönelik çözümler getirecek bir öğretiyi yayan belli örgütler yoksa ortada underground da yoktur denebilir.

Örnekler

Bu tanımla ne demek istenildiğini birkaç örnekle görelim. Günümüzde Amerika, İngiltere, Kanada, Fransa, Hollanda, İtalya başta olmak üzere bazı ülkelerde underground, yürüttüğü sosyo-politik protesto biçimleriyle son derece etkili durumdadır. Bu ülkelerde underground adına sayısız gazete, dergi, roman, inceleme, TV, plak, tiyatro, afiş, resim, heykel, fotoğraf, rozet üretilmekte ve satışları yapılmaktadır. Beatnik, Hippy, Yippy, Peacenic, Vietnic, Freak gibi gençlik akımlarıyla Kitch, Pop-Art, Psychedelic, Soul gibi müzik-sanat akımları underground tarafından üretilmişlerdir. Bunların başlatıcıları ilkin underground'da sonra da toplumda tanınmışlardır. Örneğin, Kitch ve Pop-Art'ın kurucularından sayılan Andy Warhol bugünkü ününe underground aracılığıyla erişmiştir. Aynı durum 1948 sonrasının bazı yazarları, örneğin, Norman Mailer, Jack Kerouac, Allen Ginsberg, Lawrence Ferlingetti, Gregory Corso, Ken Kesey, Tom Wolfe için de böyledir. Bu yazarların tümü, kendi inançlarına uygun underground deneylerinden geçmişlerdir. Daha yakın zamanların ünlüleri arasında Abbie Hoffman, Jerry Rubin, Jim Buckley, Mary-Alice Waters, Kate Millett, Germaine Greer, Valerie Solanas, Ti-Grace Atkinson, Marilyn Webb, Dr. Timothy Leary, Eldridge Cleaver ve daha niceleri sayılabilir. Sinemacı Larry Pierce, Şarkıcı

Micheal Chapman, Ressam Daniel Glyne, Avukat Jerry Lefcourt da diğer bazı underground kökenli ünlülerdir.

Saydığımız bunca isimden birkaçı hakkında, çalışmalarını örnekleme bakımından, biraz bilgi verelim.

Abbie Hoffman, günümüz Amerikan gençliğince en çok okunan underground yazarlarından biridir. Kendisini devrimci olarak ilan etmiş bulunan YIPPIE örgütünün kurucularındandır. Yayınlanmış dört kitabı vardır ve dördü hakkında da dava açılmıştır. Kitaplarında cinsellikten Tanrı kavramına değin her kavramı eleştirir. Şu günlerde gene tutuklu olarak hapishanede bulunmaktadır.

Mary-Alice Waters, kadın hakları savunucularından biridir. Amerika'da, özellikle de devrimci genç kadınlar arasında çok tutulan bir derginin, *The Militant*'ın yayımcısıdır. Dergisi birçok eyalette underground kabul edilmiş ve sokulup satılması yasaklanmıştır. *The Militant*'ta işlenen başlıca konu kadının her ne pahasına olursa olsun erkeğin elinden özgürlüğünü almasıdır.

Ti-Grace Atkinson, The Feminist adlı, kadın haklarını aşırı biçimde savunan bir örgütün kurucusudur. Üniversitede estetik öğrenimi görmüştür. Daha sonra (1971'de) aşırı düşünceleri nedeniyle kendi kurduğu örgütten ayrılmış ve kendi deyişiyle, devrim uğruna yakalanmadan suç işleyebilmenin gizli yöntemlerini öğrenebilmek için Mafia liderlerinden, geçen yıl öldürülen Joseph Colombo ile ilişki kurmuştur.

Şimdi biraz da Batı dünyası tarafından yaygınlaştırılan underground'un yayınlarına ilişkin bazı rakamlara göz atalım. Salt Amerika'da yeraltı yayını olarak bilinen tam 132 sürekli yayın organı vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: *Amazing Grace*, *Angry City Press*, *Augur*, *Both Sides Now*, *Come Out*, *Fusion*, *Kudzu*, *Los Angeles Free Press*, *Oracle of San Francisco*, *Rat*, *Roosevelt Torch*, *Seed*, *Worker's Power*. Kanada'da bilinen 11, İngiltere'de 29, Hollanda'da 6, Fransa'da 10'dan fazla, İsviçre'de 3, Danimarka'da 2,

Arjantin'de 2, yeraltı basın organı vardır. Yeraltı televizyonu sayısı ise bir hayli şaşırtıcıdır. Amerika'da salt Kaliforniya'da yeraltı adına yayın yapan 12 istasyon vardır. Amerika'da toplam olarak 50'den fazla TV istasyonu olduğu tahmin edilmektedir. Yeraltı TV'si İngiltere, Hollanda ve Kanada'da da vardır.

Sonuç

Günümüzdeki Batılı underground olayını bu şekilde kısaca betimledikten sonra underground'da işlenilen başlıca konuları sıralayalım.

Underground'daki temel ilke çeşitli çıkarları düşünerek tüccarlaşmamaktır. Yani, yerleşikteki eleştirilen aşırı tüccarlaşmış sanat, politika, kültür düzenine katılmamak ve bunun dışında kalarak sanatı da politikayı da çıkar gözetmeksizin toplum için yapmaktır. Ne var ki underground'da yetişen birçok sanatçı bir süre sonra, yerleşik düzenin göz alıcı önerilerine kapılmakta ve yerüstü sanatçısı olmaktadırlar.

Underground'un diğer teması, sanatta ve politikada ilerici olmaktır. Düşüncenin hiçbir baskı rejimiyle denetlenemeyeceği, engellenemeyeceği tezine inanmış olmaktır. İnsanların özgür doğup özgür yaşamaları gerekirliğine, sömürüye, aldatmacalara, yanıltmalara karşı olmak ve çıkmaktır. Bu görüntüsüyle Batı underground'u "Yeni Sol" diye tanımlanmış olan politik akımın içindedir. Aynı underground içinde "Yeni Sol"u Hıristiyanlıkla birlikte ele alan ve yukarıda sayılan ilkelere inanan başka gruplar da vardır: Örneğin Jesus Freaks, Hell's Angels (İsa Taraftarları/Acubeleri ve Cehennem Melekleri).

Şu birkaç yıldır underground'da yaygınlaşan iki temadan biri, bir zamanlar gerekli olduğu savunulan uyuşturucu maddeleri kullanma yönteminin devrime zararlı olduğu gerekçesiyle terk edilmesi, ikincisi de kadın hakları savunuculuğudur.

Toplum içinde bireye tam bağımsızlığının tanınmasına taraftar olan underground, insanın en yüce ürünü olan sanata

da aynı açıdan bakmaktadır. Ancak, bu sanatın "keyfi" değil, "toplumsal değerde" olmasını şart koştuğunu da belirtelim.

Underground üzerine sonuç olarak şöyle diyebiliriz: Amerikan ve Avrupa kültürlerinin ortaklaşa ürettikleri underground olayı, içinde bulunduğumuz döneminde, yepyeni bir bilinç kazanmak üzeredir. Bu bilinç, toplumlarda ekonomik etkenlerin oynadığı önemli rolün anlaşılmasıdır. Underground bu bilince yönelmiştir çünkü kendi içinde bir hayli manipülasyon ve ihanete uğramıştır. Bu nedenle günümüzde underground o geleneksel insancıl tavrında çağımız insanının üstündeki ekonomik baskılara da bilimsel anlamda yer vermeye başlamıştır.

UZAKDOĞU FELSEFESİ "ZEN"İN SANAT VE EDEBİYATA ETKİSİ

Yeni Ortam
8 Ağustos 1973

Zen Yöntemi'nin bu bölümünde, tarihi gelişim içinde binlerce yıllık düşünsel ağırlığıyla Batıyı her yüzyılda az ya da çok etkilemiş olan Taoist/Budist kökenli Çin halk düşüncesinin salt 20. yüzyılın ikinci yarısındaki, yani günümüzdeki etki ve katkılarını işleyeceğiz.

Zen'in başta Amerika'ya ve bu kaynağın koşutunda olan diğer ileri Batılı ülkelerdeki yaygınlığı, 'kayıp nesil'den[1] sonra yetişen genç Amerikalı yazar ve aydın adaylarının 2. Dünya Savaşı sırasında Uzakdoğu'da askeri hizmette bulunarak anavatana dönmeleriyle hız kazanmıştır. Özellikle 1952'den sonra, Mahayanist Einzai Zen Okulu'nun[2] öğretileri, Amerika'da gençlik, aydın, sanat ve edebiyat çevrelerinde akıl almaz taraftar kazanmıştır.

Beat Kuşağı

Amerikan malı dünyaca tanınmış bir ansiklopedide BEAT GENARATION –Nesil– için şöyle yazılmış:

---

[1] Kadın Şair Gertrude Stein'ın, Ernest M. Hemingway, John Dos Passos ve E. E. Cummings gibi Amerika'ya yabancılaşan yazarların kuşağına 1923'lerde taktığı yakıştırma, daha sonraları dünya edebiyatı tarihine yerleşmiştir.

[2] Mahayana, Buda öğretisinin Çin'e ve Japonya'ya geçen koludur. Rinzai Zen Okulu, diğer Zen okullarına oranla çok daha değişiktir. Zen'den temel yararlanış meditasyon tefekkürün günlük sorunlar üzerine yapılması, çözümlerin de uygulanmasıyla oluşur.

"Çağdaş toplumsal gerilime karşı çıkmak amacıyla, kendi yarattıkları bir öznel dünyaya sığınarak, toplumsal sorumluluklardan ellerini çeken bir grup 2. Dünya Savaşı sonrası yazarı ve bunların izleyicileri. San Francisco ile New York arasında dağılmışlardır. (Topluma getirdikleri) bu heyecanlı kaçış olayını Zen Budizm'in öğretilerine bağlamak istemişler fakat Zen öğretilerini sadece mistik kavramlarıyla anlayabilmişlerdir. Bu kuşağın önde giden yazarlarından, Jack Kerouac'ın ON THE ROAD –Yolda– (1957) adlı romanı ile Allen Ginsberg'in HOWL –Ulumak– (1956) adlı garipsi şiirleri en parlak ve önemli yapıtlarındandır. Diğer yazarları arasında Clellon Holmes, Lawrence Ferlingetti, Gregory Corso ve Norman Mailer vardır."[3]

Şimdi, Zen etkisinde kalan bu yazarların bazı yapıtlarından örnekler verelim.

Yolda...

Hippylerin Homeros'u diye tanınan Jack Kerouac (1922-69) Amerika'da, Varoluşçuluk'un –Egzistansiyalizm– aşamalı koşutundaki Beat-Zen kuşağı diye saptanan gençliğin kurucularındandır. Yapıtlarında genellikle, Amerikan toplumundaki teknolojik gelişime karşılık, bireyin doğasal ve en güçlü özelliği olan düşünü/tefekkürü yitirdiğini anlatır. "Daha sonra Herbert Marcuse de aynı durumu bilimsel açıdan işlemiştir. Marcuse, Beat kuşağını yadsımadan birtakım tanımlara oturtmak ister: Mevcut kuruluş biçimiyle bireylerin ihtiyaçlarını karşılar gibi görülen bir toplumda, düşünce bağımsızlığı, özerklik ve siyasî karşıtlık hakkı, temel eleştirici fonksiyonlarından uzaklaşmaktadır."[4] Kerouac'ın, ON THE ROAD –Yolda– adlı bu ilk kitabı 1955'de yayınlanmış ve iki yıl içinde tam on altı kez basılarak rekor bir satış yapmıştır. 'Bir Milletin Gençliğini Sarsan Kitap' unvanını alan On The Road'a, Hippy Odisesi de denir. Şimdi bu kitaptan

[3] Encyclopedia International, 14. Baskısı, 1969, Cilt 2, Sayfa 461.
[4] Herbert Marcuse, Tek Boyutlu İnsan, May Yayını, 1968, Sayfa 28.

aktardığımız çok kısa bir bölümü, az buçuk da olsa yazarı hakkında bir izlem vermesi amacıyla okuyalım:

"Bu herifler, PLASTİK'i icat ettiler, sonsuza dek dayanabilecek evler kurarlar isteseler. Ve dayanıklı otomobil lastikleri yapabilirler. Her yıl milyonlarca Amerikan vatandaşı, asfaltta kızışarak patlayan otomobil lastikleri yüzünden hayatlarını yitiriyorlar. İsteseler hiç patlamayacak lastikler yapabilirler. Diş macunu için de öyle. Kendi bildikleri fakat kimseciklere söylemedikleri bir macun var ki çocukluğunuz döneminde kullanırsanız, ömrünüz boyunca diş derdiniz kalmaz. Giyim için de aynı. İsteseler hiç yıpranmayacak giysiler yapabilirler. Washington ve Moskova, vurgunlar sürdürülsün diye, geçersiz mallar üreterek insanları birtakım âdi birlikler içinde yaşatmaya ve zaman makinelerinin sınırlarını zorlatmayı yeğ tutarlar..."[5]

Ulumak ve Diğerleri

Amerika'nın en şaşırtıcı yazar/şairlerinden biri, hatta birincisi Allen Ginsberg'dir. Kırk yedi yaşındaki Ginsberg'in son derece çarpıcı ve gerçekçi bir dili vardır. Zen'i en iyi şekilde yorumlayabilmiş olanlardan biridir. Aşağıda, Ginsberg'in ilk kez 1961'de yayınlanan ve 1969'a dek on baskısı yapılan şiir kitabı KADDISH'ten iki dizi veriyoruz. (A. Ginsberg, Kaddish adlı 36 sayfalık serbest nazımlı bu uzun şiirini annesi Naomi için yazmıştır.)

"Ben yüce bir kadınım –gerçekten güzel bir can taşıyorum– ve bu yüzden onlar, Hitler, Büyükanne, Hearst, Kapitalistler, Franco, Daily News, 20'ler, Mussolini, yaşayan ölüm, beni kapamak istiyorlar –Buba'da bu örümcek şebekesinin başında–"[6]

Ve Ginsberg'in bir başka şiirinden:

---

[5] Jack Kerouac, On The Road, 16. Baskısı, 1957, Sayfa 124, SIGNET.
[6] Allen Ginsberg, Kaddish, 10. Baskı, 1969, Sayfa 26, 67 City Light.

"Woody Woodpecker'in manyak gülücükleri kafatasımda. Kimse yaralanmıyor: Yitip gidiyor hepsi. Orada hiç olamayan onlar için, mükemmel bir BAŞLANGIÇSIZLIK.

Bu nedenle ŞATORİ, (Zen'de aydınlanış) gülüşlere dostluk oldu ve de Zen üstatları kutsal sözcükleri fırlattılar öfkeyle..."[7]

Ve Zen'i yorumlayabilmiş, diğer bazı ünlü yazarlar arasında, Norman Mailer[8], Amerika'da yeni solun ileri ucunda olan zenci lider Eldridge Cleaver[9] 1966 Amerikan edebiyatının en iyi beş hikâyecisinden biri seçilen George Dickerson[10], Şair Gregory Corso[11], Şair Lawrence Ferlingetti[12], halen Nepal'de yaşayan Romancı Ken Kessey[13], çağımızın ünlü düşünürlerinden Aldous Huxley[14], Şair Ezra Pound[15], Yazar Max Frich[16] ve yazılamayacak kadar çok yazar, şair, düşünür ve bilim adamı vardır.

Zen Sanatı

Zen'in, Batı sanatına olan etki/katkılarına, yer darlığı nedeniyle tek örnek vererek değinelim. Aşağıda, dünyanın en ciddî ekonomi politik yayınlarından biri sayılan, NEWSWEEK'te yer alan, Douglas Davis imzalı, "ZEN'İN GÖRÜNTÜSÜ" başlıklı yazıdan bir bölüm okuyacaksınız:

"Zen apaçıktır diyor, Zen'in tanıtıcılarından Prof. Suzuki; öbür dinler 'Kömür Siyahtır' derlerken, Zen 'Kömür

---

[7] Allen Ginsberg, Kaddish, 10. Baskı, 1969, Sayfa 26, 67 City Light.
[8] Norman Mailer, Çıplak ve Ölü, E Yayınları.
[9] Eldridge Cleaver, Soul On Ice ve Notes From A Prison, 1968-70, Delta Yayım, Sayfa 31.
[10] George Dickerson, The Best American Short Stories, 1966, Sayfa 38, Ballantine.
[11] Gregory Corso, Men God Forgot Gasoline, City Light Yayını, 1958.
[12] Lauorence Ferlingetti, Pictures Of The Gone World.
[13] Ken Kessey, One Flew Over The Kuucoo's Nest.
[14] Aldous Huzley, Doors Of Perception.
[15] Ezra Pound, Cathay, De Yayınları, 1963, çev: Ülkü Tamer.
[16] Max Frich, The Chimsse Wall.

Siyah Değildir' der diyor. Zen sözcüsünün dünya ile alay ettiği sanılsa da Doğu kökenli Zen'in, son yirmi yılda, büyük taraftarı kesilen Batılı öğrencileri arasında, Amerikalı aydınlar ve gençler çoğunluğu teşkil ediyorlar. Yıllardır tam anlamıyla bilinemeyen Zen görüntü –resim– sanatının bazı yapıtları nihayet Japon hükümetinin özel izniyle Boston Güzel Sanatlar Müzesi'nde sergilenecek... ..... 81 nadide yapıtın yer alacağı sergide, bir Zen düşünürünü gösteren, 'Tek Çizgide Bodhidharma', 14. yüzyılın Zen anlatımını belirtmesi yönünden bir hayli ilginç..... Zen'in anti-entelektüel olduğunu söylüyor Fontein, oysa Boston'daki bu yaygın merak, Zen'in açıkça en çok düşünen kesime ve felsefeye etki ettiğini göstermez mi?"[17]

Gerçekten de Zen düşünme yöntemi, en çok Amerikalıyı etkilemiştir. Zen'i iyi yorumlayabilmiş yazarlar, düşünürler, son yirmi yılda Amerikan aydınına ve gençliğine yepyeni ruh, duyuş ve davranış biçimleri getirmişlerdir. Doğu düşüncesini Amerikalıya öğreten, genç kuşakları en çok etkileyen düşünürlerden biri de KAHLIL GIBRAN (1883-91) adlı Lübnanlı düşünürdür. Gibran'ın, On The Road gibi elden ele gezen THE PROPHET –Peygamber– adlı düşünsel kitabı sadece Amerika'da 3.000.000 adet basılmış ve 1970'de kitabın 86. baskısı yapılmıştır. Yirmi yabancı dile çevrilen Gibran'ın 1923'de yazdığı bu kitaptan bir öneriyi aktarıyoruz:

"Sonra Almitra yeniden söz aldı, 'Ya evlilik için neler diyeceksiniz efendim?'

Ve cevapladı efendisi:

Birbirinizi sevin/âşık olun, fakat aşkın tutsağı olmayın. Bırakın ruhunuzun kıyıları arasında gidip gelen bir deniz olsun AŞK... Kalplerinizi birbirinize verin fakat birbirinizin üstünlüğünün, diğerini baskı altına almasına karşı koyun.

[17] Newsweek, 30 Kasım 1970, Sayfa 62.

Çünkü ancak ve ancak HAYAT'tır sizin kalplerinizi kapsayacak olan..."[18]

Bir diğer ünlü düşünürden, Trappist kesiş Thomas Merton'un ise sadece yapıtlarından isimler vererek[19] Zen ve Sanat'ı bitirelim.

[18] Kahlil Gibran, The Prophet, Alfred A. Knoff Yayını., Sayfa 16-17.

[19] Thomas Merton: Yirmi altı yaşına kadar tutarsız bir yaşantı sürdüren Merton, daha sonra Trappizm'e merak salarak, New York'taki, The Abbey Of Our Lady of Gethsemani manastırına girmiştir. Yirmiden fazla düşün kitabı yayınlanmıştır. Kitapları yayından önce, Kilise denetiminden geçer. Bazı eserleri arasında: Seven Storey Mountain, No Man Is An Island, Seeds of Contemplation, Zen Essays sayılabilir.

TÜRKİYE'DE BÜYÜK SERMAYE GRUPLARININ KÜLTÜR VE SANAT ALANLARINA YATIRIMLAR YAPMALARINI NASIL YORUMLUYORSUNUZ?

Sanat Edebiyat '81
1 Nisan 1982

Dergimiz yayınına bir soruşturma ile başlamıştı: ***Ülkemizin İçinde Yaşadığı Şu Süreçte Sanatın Temel Görevi Nedir?*** *Sanat Edebiyat '81 bu kez,* ***Türkiye'de Büyük Sermaye Gruplarının Kültür ve Sanat Alanlarına Yatırımlar Yapmasını Nasıl Yorumluyorsunuz?*** *sorusu ile birinci cildini tamamlıyor.*

Soruşturmanın yanıtlarını bu sayı vermeye başladık, gelecek sayımızda da sürdüreceğiz. Ne var ki bu kez soruları kimlere ulaştırdık ve kimlerden cevap aldık bunu da okurlarımıza duyuracağız. Bu soruşturma bir saptamadır. Yarına uzayan bir belgedir. Kim neyi nasıl algılıyor ve nasıl yönlendiriyor. "Büyük Sermaye gruplarının kültür ve sanat alanlarına yaptığı yatırımlar karşısında dergimizin tavrı açık seçik bellidir. Sanatçıların tavırlarının ne olduğunun belirlenmesi gereği sanırız kaçınılmazdır."

İlkin şunu vurgulamak gerekir ki, büyük sermaye grupları sadece ve yalnızca Türkiye'de değil, tüm kapitalist Batı'da "Kültür ve Sanat"a yatırımlar yapmaktadırlar. Bu vurgulamayı şunun için yapıyorum. Türkiye'deki işbirlikçi sermaye, "Kültür ve Sanat"a yatırım yapmayı kendisi "keşfetmedi". Diğer bir deyişle, yine kapitalist-emperyalist mihraklardan "kopya" çekti, apardı. Yoksa bizimkilerde nerede o akıl! Baktılar ki Amerika'da, İngiltere'de, Fransa'da

vb.lerde "köşeyi dönenler" bu tür yatırımlar yapıyorlar, eh, burjuvalaşma çabasındaki "milli" sermaye de "milli" sanatçısına sahip çıkmaya başladı. Ancak, bilinen sözdür: "Görmemişin canını al, parasını alma." Bunlar da önceleri –yani şu son on yıla kadar– böyle "yatırım" alanlarına para yatıracaklarını düşlerinde görseler hayra yormazlardı. Yormazlardı da nasıl oldu? Kanımca bu oluşumda dört etken rol oynadı.

1) Kültür ve Sanat alanına yatırım yapılması zenginliğin ve iktidarın bir kanıtıydı. Tarih boyunca "güçlüler" daima kendi çıkarlarını savunacak bazı kişileri –sanatçı olsunlar olmasınlar– himaye etmişlerdi. Bizdeki "görmemişler" 1970'lerde DÇM'ler, vergi iadeleri, hayali ihracatlar vs. ile köşeyi dönünce az buçuk etraflarına, bakınmaya başladılar. İşte o sırada karşılarına, kaşarlanmış piyasa bezirganları çıktı. Tarihsel "teamülü" bu yeni zenginlere öğretenler, işte bunlar oldu. Bu kadro bir de umacı yarattı, çanağı yalayabilmek için: "Sanatçı denilen şu herifleri –maalesef kelime buydu– beslemezseniz, bunlar aptallıklarından komünistlerin ağına düşerler, o zaman da ne siz kalırsınız ne de paracıklarınız, bilesiniz." İşte yeni zenginin parasının Kültür ve Sanat alanlarına kanalize olmasındaki etkenlerden biri budur.

2) Her toplumda olduğu gibi Türkiye'de de gerçek "yardımseverler/hayırseverler" vardır. Ama Anadolu geleneğine yüzyıllardır var olan bu olgu, yeni zengin için tatmin edici olamazdı. Şöyle ki, gerçek hayırsever (philantropist) yaptığı yardımı açıklamayan insandı. Oysa yeni zenginin "reklam"a ihtiyacı vardı. Bu gelenek ona göre değildi. Akıldaneler bu açmazı da çözdüler. Yeni zengin "çağdaştı", durup dururken parasını sokağa atacak değildi ya! Öyleyse, yeni zengin Türkiye'de Kültür ve Sanatı denetim altına almaya kalkışmıyordu –zinhar– ya ne yapıyordu? "Uyanık adam, bu alana para yatırıyor; buna karşılık BİZ de sanatın Anadolu'ya yayılmasına katkıda bulunuyoruz." (Hele hele.) Dolayısıyladır ki Türkiye toplumunda yeni tip philantropism'in başlatıcısı olmak payesi yeni zengini mest etti.

3) Daha önemlisi: Yeni zengin, ABD ve diğer kapitalist-emperyalist mihrakların, para babalarının, servetlerini bir süre sonra "Vakıf"a çevirdiklerini görmüş ve öğrenmişti. Hayatı "kopya çekmekle" geçmiş olan yeni zengin, bu numarayı da Türkiye'ye aktarıverdi, bir çırpıda Satın alınan her tablo, vakıfın adına kayıtlanacak ama "Malikane"de duracaktı. Dolayısıyla, dilediğin parayı ver, al. "Paranın ne önemi var, mühim olan masraftan düşmek."

4) Sözün kısası: Yeni zengin, anasının karnından sanatsever/hayırsever olarak doğmamıştı (parasever olarak doğduğu tartışma dışıdır). Cebinden çıkan her liranın bilincindeydi. Bazıları yeni zenginin ne denli "saf" olduğunu söyleseler de inanmayın. Uyanık yeni zengin, üç yıl öncesine kadar 1000-2000 lira zor eden bir tabloya bugün 300-400 bin ödüyorsa, bunu "sanatı korumak" için yapmıyor. Ödediği 400 binin "Vergi" matrahlarında nasıl bir yer tuttuğuna bakın siz! Öte yandan, Türkiye'deki sermaye çevreleri, dışa bağımlılığın ürünleridir; Batı'da bir yüzyıl önce yapılmış olan girişimleri Türkiye'de yeni yeni tezgâhlayabiliyorlar. Üstelik oldukça da çekingenler. Henüz evlerinin salonlarında "soyut" ya da "sürrealist" ressamların tabloları bile yok. (Özellikle de karılarına anlatamıyorlar, soyut tabloları asmaları gerektiğini; kadınlar direniyorlar "denizli, gollü, mehtaplı" peyzajlarda.) Türkiye'yi "kapitalizm"le kalkındıracaklarına inanmış ve inandırılmış olanlar, bunları yapmak zorundadırlar. Yadırganacak bir taraf yok. Ancak unutulmasın ki içinde yaşadığımız günler ayrışma günleridir. Kimler nerelerde nasıl "köşe kapmaca" oynuyorlar ve oynayacaklar beni sadece bu ilgilendiriyor.

YAYINCILIĞIMIZ VE KÜLTÜR DARBOĞAZI

Sanat Edebiyat '81
1 Ekim 1982

Yeni yayın mevsimi, adet üzere, hep eylül-ekim aylarında başlar. Ya da en azından yıllardır böyle gelmiş böyle gidiyor. Gerçi yayının mevsimi yoktur ama öteden beri yayıncılar, belki de okurun alım gücünü ve isteklerini göz önünde tutarak her yıl bu aylarda yeni kitaplar, dergiler vb.ni yayınlamayı uygun görüyorlar. Bu durumda da her eylül-ekimde bazı soruşturmalar düzenleniyor, yayıncıların sorunları, kısmen de olsa gündeme getiriliyor. Bu da artık adet oldu.

"Bu yıl yayıncıların sorunları nelerdir? Önümüzdeki yayın mevsiminde neler olacaktır? Hangi kitaplar yayınlanacaktır?" gibi sorulardan oluşur bu soruşturmalar. Açık belirtmek gerekir ki bu tür soruşturmalar çok etkili olmasalar da hiç değilse sorunları su yüzüne çıkartmaları bakımından yararlı olurlar.

Evet, bu yıl yayıncılıkta neler olabilir? İlkin şu soru sorulabilir. Yayıncılıkta neler olabileceği okurun –hele içinde bulunduğumuz özel dönem dikkate alınırsa– umurunda mıdır? Sanırım, "fazlasıyla" umurunda olan, bilinçli bir okur kitlesi vardır. Vardır da bu kitlenin eti ve budu nedir? Eti ne, budu ne derken kastettiğimiz, "mali durumu". Kısaca kitap, dergi satın almaya yetebilecek kadar mali gücü var mı? Bu kitle, 24 Ocak 1980 önlemleriyle, (!) artık eline geçen ücretle çoluğuna çocuğuna bakabiliyorsa ne ala! Nerede kaldı

kitap ve dergi için ayrıca "para" ayırabilmek. Eğer bir para ayırabilirse işte "özveri" buna denir. Ve bu, önümüzdeki "yayın mevsiminin bizce en önemli göstergelerinden biri olacaktır. Bu yıl, içinde bulunduğu mali güçlüklere rağmen, söz konusu bilinçli kitle, kendisine yakın hissettiği/bulduğu "yayınevlerini" her şeye rağmen "desteklerse" bu, gelecek yıllara umutla ve güvenle bakılmasını –bakılabileceğini– sağlayacaktır. Çünkü okur desteğini, şu ya da bu nedenle yitiren bir yayınevinin ayakta kalabilmesi, belirli bir fikri yayın yoluyla savunabilmesi imkânsızdır.

Bugüne değin, örneğin kağıda yapılan inanılmaz zamlardan (1'e 10) yakınan sadece yayıncı oldu. Bugüne değin, okurların topluca kağıt zamlarından yakındıkları görülmedi, ne yazık ki! Bu da bir kopukluğu gösteriyor. Okur ile yayıncı birlikte karşı çıkabilseler bu tür zamlara, belki bir etkisi olur. Çünkü önünde sonunda zamlardan zarar görenler onlardır. Yani bilinçli okur ile bu okurun fikren gelişimini ön planda tutarak, bu amaçla yayın yapan yayıncı... Şu anda zamlar (ve diğer değişiklikler) karşısında yayıncı tek başına kalmış durumdadır. Bunu örgütlü olarak yapabilmesi de mümkün değildir. Ne olacaktır? Olacağı şu, eğer okur desteği olmazsa, bu yıl, birkaç değil pek çok yayınevi kapanacaktır. Okurlar belki üzülecekler, belki üzülmeyecekler ama olacağı budur.

Seks kitabı ya da best-seller basmayan, bilimsel belgesel eserler yayınlayan yayınevlerinin kapanmalarının Türkiye'deki Kültür'e etkisi ne olur? Tek kelimeyle söyleyelim, yıkım olur. Zaten belirli çevreler her gün yeni "holding sanatçıları" türetiyorlar, bankerler "Kültür ve Eğitim Vakıfları" kuruyorlar. Böylesi bir ortamda, Kültür'ü gerçek niteliğine kavuşturabilme çabasında olan aydınlar –intelligentsia anlamında– bir de okur tarafından yalnız ve desteksiz bırakılırlarsa, Türkiye'de işte o zaman bir Vehbi Koç, bir Kastelli "gerçek Kültür adamları" saydırılıverirler. Tamamen vergi kaçırmak ve muafiyetler temin etmek için "Vakıf" kuran birtakım şahıslar, ister misiniz, bir de "Türk Kültürünün

Mimarları" (bu Mimar lafını pek severler, malum çoğu masondur) yaftasıyla donatılıp, Hürriyet'te, Milliyet'te, Cumhuriyet'te punduna getirip herkese "Kültür" satmaya kalksınlar? (Öğretsinler demeye elim varmadı, çünkü akıllarında sadece satmak var bu adamların.)

Bu, Türkiye'de Kültür'ü bekleyen ilk ve en yakın tehlikedir. Ve acıdır ki bu kış aylarında söz konusu "kamuoyu oluşturucu" gazetelerde, denk getirilip (!) Sabancı'ların, Koç'ların, Çavuşoğlu'nun Kültür hakkındaki parlak ve faizi bol görüşlerini bizlere cebren ve hile ile okutacaklardır.

Bu durumda, sanırım aydınlara toplumsal bir "Hak" doğmaktadır. O da okurdan bir istekte bulunabilme hakkıdır. Nedir bu istek? Kanımca şöyle özetlenebilir:

Okur, öncelikle, hangi yayın organının kimi, niçin desteklemekte olduğuna bakmalıdır. Türkiye'de yayıncılık alanında, kimlerin kimleri HANGİ AMAÇLA desteklemekte olduklarını sormak –bıkmadan usanmadan sormak– okurlara düşen bir görevdir. HANGİ AMAÇ gerçekten çok önemlidir. Ve okur, bunun açıklamasını yuvarlak sözlerle, örneğin "Efendim demokrasi için, Uygarlaşma için, Çağdaşlaşma için, Özgürlük için vs. vs., ile geçiştirilmemeli, sonuna kadar açıklamaya zorlamalıdır. Ve işte o zaman takkeler düşecek ve keller görülecektir. Bugün "şöhret" yapılmış birçok yazar ve çizerin, gerçekte, belirli çevrelerce, belirli amaçlarla desteklendikleri ve bu sahte "şöhret"lerin tümünün bir ortak noktada kesiştikleri anlaşılacaktır.

Birbirleriyle dalaşıyor gibi görünseler de sahte şöhretlerin –yani holding sanatçılarının– bu ortak özelliğini tanıyabilen okurlar, Türkiye'de Kültür'ün, içine iteklenmiş olduğu şu darboğazdan kurtarılmasında ilk ve en etkili güç olacaklardır. Yayıncılar ise onların varlığından alacakları destekle "geleceğin kurulması" çabalarına kendi güçleri çerçevesinde katılabileceklerdir. Bu darboğaz, özveriyle aşılamazsa, Türkiye'de Kültür, egemen burjuvazinin kesin denetim ve yönlendiriciliğinde var olandan daha etkili bir "Yabancılaştırma" silahına

dönüşür ve ilk vurulanlar da yine bilinçli okurlar ve onların bağlaşığı aydınlar olurlar.

Kısacası, belirli çevreler bu dönemde, ağababalarına özenerek kendi çaplarında birer "Kültür Nötronu" imal etme çabaları içindedirler. Amaçları intelligentsiayı, temiz (!) bombayla silip, yerine kendi meşreplerine uyan tatlısu "showman"lerini koymaktır. Önümüzdeki yayın yılı bir dönüm noktasıdır. Yüz akıyla çıkılması dileğiyle...

İSLAMİ EĞİLİMLERİN KÜLTÜREL ETKİNLİKLERE KATILIMI NASIL OLMALIDIR?

Yönelişler
Ağustos 1981

I.

Soruyu okur okumaz şaşırmadım desem yalan olur. Yazarlığa heveslendiğim ilk günlerde (18 yıl önce) birisi çıkıp da bana bir gün gelecek İslami eğilimliler de "Faaliyet" yerine "Etkinlik" diyecekler deseydi, inanın ki gülerdim. Bugün karşıma çıkana bakıp şaşırıyorum. TDK, Faaliyet yerine Etkinlik diyor diye, siz de mecbur musunuz onlara uymaya? Faaliyet (Activity) olmadan Etkinlik (Effectiveness) nasıl olur acaba? Bunu ne TDK ne de ona gözleri kapalı uyanlar açıklayamazlar. İster kültür, ister sanat, ister felsefe vd. olsun, insan(lar)ın "duyumsal ve bilinçli pratik faaliyeti" olmadan bunların hiçbir "Etkinlik"i de olmaz. Sanat ya da edebiyat, insan "Faaliyet"idir; bu "Faaliyettin ortaya çıkaracağı muhtemel sonuçlardan biri de onun –Sanat veya Edebiyat– "Etkinliği"dir. Çünkü her sonuç mutlaka "Etkin" olacaktır diye bir kural konulamaz. Diğer bir anlatımla; insanın "duyumsal ve bilinçli pratik faaliyetini" yok sayıp, doğrudan doğruya "Etkinlik" kavramını temel kabul etmek ve bunu mutlaklaştırmak, apriorizm'e saplanmak olur. Zaten "Etkinlik" kendi kendine var olabilse, ister istemez insandan önce de bazı insana-özgü (sanat, kültür, edebiyat vd. türden) "Etkinlikler" var olurdu –gibi absürd bir önermeyle karşılaşılır. Kısacası, sanatı, edebiyatı, bilimi, kültürü vd. insan, duyumsal ve bilinçli pratik faaliyetiyle üretti, bunlar kendi kendilerine "Etkin" olmadılar. Neden ile Sonuç birbirlerine

indirgenmemelidirler kanısındayım. Doğrudan doğruya "Sanat etkinlikleri" denildiğinde, insan(lar)ın, zihinsel ve bedensel "üretme faaliyeti" ortadan kaldırılmakta, giderek yok sayılmaktadır.

Konuya bu anlatım tarzıyla girmekten muradım, öncelikle, "Dil"e dikkatinizi çekmek içindi. Eğer "geçmişteki kültür verilerini" olabildiğince tutarlı değerlendirmek istiyorsak, sanırım, önce dil cambazlıklarından uzak durmamız gerekiyor. Belirli çevrelerin, belirli amaçlarla (burada açıklanması çok uzun sürer) tahrif ettikleri kavramları, onların yükledikleri anlamlarla alırsak geçmişimizi biraz "zor" değerlendiririz gibi geliyor bana. Ama seçim sizlerin tabii. İster "Etkinlik" deyin, ister "içerik" (Öz yerine) ister "Tanrı" (Allah yerine) ister "Anamal" (Sermaye yerine)... Dil ve Terminoloji'ye dikkat edilmesi kanımca, "kaynaklanma" konusunda üzerinde durulması gereken ilk husustur. Öte yandan "Kültür"den ne anlaşılması gerektiğini de saptamak gerekir. Batı kapitalist-emperyalist sisteminin ürettiği "Kültür" tanımlarından birini ya da birkaçını benimseyerek kendi "Özel" geçmişimize bakabilir miyiz? Bu soruya bir cevap getirmeden, "geçmişteki kültür verilerini" irdelemeye (bakın bu kelime TDK'dan) kalkışmak araştırmacıları nereye vardırır?

Sorunuzu, ister istemez soruyla yanıtlamak zorunda kaldım. Çünkü, kanımca, önce, yukarıdaki soruların cevaplarının aranması gerekiyor. Bu soruların cevaplarının "nasıl" araştırılması gerektiği ise bizi "Yöntem" tartışmasına vardırır. Bu konuda. bizim görüşümüz öteden beri bellidir.

Bizce bu yöntem, tarihsel ve diyalektik materyalizmdir.

II.

"İslami eğilim" diye tanımladığınız akımın, kişisel görüşüm odur ki günümüz Türkiye edebiyatına tabiidir ki bir katkısı olacaktır. Ama önce bu "eğilim" kendini bulmalıdır. Henüz böyle bir olgunlaşmadan söz edilemez sanıyorum. Eğer

böyle bir olgunlaşma aşamasına varılmış olsaydı, bugün geçmişte üretilmiş edebi, felsefi ve/veya ilmi eserler hakkında bu eğilimin kendine özgü mantığına uygun, ortak dil ve terminoloji kullanan yorumları yayınlanmış olurdu. Bilebildiğim kadarıyla henüz, "İslami eğilim" içinde kendilerine güvenenler pek çıkamıyor. Ya da var da henüz biz muttali değiliz! "İslami eğilim"den kimileri, hâlâ "tağuti, müşrik, münafik düzen" derken, kimileri de bilimsel sosyalizmi Siyonizm ve masonlukla, "kasten" karıştırmaktan medet umuyor. Örneğin, SSCB'de de büyük bir ilgiyle (Akademi'de) araştırılan, Abdülkerim el-Ceyri (ya da Ciyli) ve eserleri hakkında "günümüz" Türkiye'sindeki İslami eğilimin temsilcilerinden hiçbirinin tutarlı bir araştırması yok.[20] Buna bağlı olarak, kanımca önemi tartışılmayacak "İnsan-ı Kamil" düşüncesi, acaba kaç genç "İslami eğilimciyi" ilgilendiriyor bugün? Oysa, bu çevre veya eğilim mensupları münhasıran bu tür konularda, derinlemesine bilgi verebilen eserler üretebilseler, (Hıristiyan) kapitalist-emperyalist Batı kültürüne karşı yurdumuz Türkiye'de oluşturulmaya çalışılan "özel kimliğimize" uygun "kültür"e bu çalışmalarıyla katkıda bulunmuş olurlar.

[20] Bildiğim kadarıyla Ceyri'nin ledunni bir yorumu bizde yayınlandı. Ceyri'nin o çok önemli "Elkehf Verrakiym fi şerhi Bismillahirrahmanirrahim"ini bu yorumuyla okuyanlar, ne anladılar, doğrusu merak ediyorum.

UYUŞTURUCU MADDELER VE KÜLTÜR

Sanat Edebiyat '81
1 Ağustos 1981

"Haşhaş ve Emperyalizm" adlı kitabınız kendi alanındaki en ilginç çalışmalardan biri olduğu halde nedense yeterince yankı yapmadı. Sizce bunun nedeni nedir? Bu kitabınızla neyi amaçlamıştınız? Amacınıza ulaşabildiniz mi?

"Haşhaş ve Emperyalizm" gerçekte "yeterince yankı yapmadı" değil, tek kelimeyle söyleyeyim, "ilgi görmedi". Bunda utanılacak bir taraf yok. Durumu diplomatik kelimelerle açıklamaya hiç gerek görmüyorum. Bu kitabım, evet, ilgi görmedi. Neden? Bunu ben de araştırdım. İşte bazı izlenimler:

a) Kitabı zor anlaşılır bulanlar var.

b) "Emperyalizm" kelimesinden korkanlar var. Evimizde "Emperyalizm" başlıklı bir kitap bulunursa, ne olur korkusu bu. Yani "yasak kitap" korkusu. Kitap yasak değil ama işte bu korkuyu duyanlar var.

c) Konuyu kendileriyle doğrudan ilgili bulmayanlar var.

d) "Canım bunlar bildiğimiz şeyler" bahanesiyle küçümseyenler var; oysa durum hiç de onların kulaktan dolma bilgileriyle bildikleri gibi değil ama biliyoruz sanıyorlar.

e) "Cumhuriyet yazmadı, bunda bir bityeniği var galiba"cılar. Oysa Cumhuriyet'in bu kitap ya da başka çalışmalarım hakkında yazı yayınlaması mümkün değil, çünkü burada açıklanmaması gereken nedenlerle Cumhuriyet özellikle 12 Eylül'den sonra bırakın hakkımızda yazı yayınlamayı, parası

önceden ödenmiş kitap ve dergi (SÜREÇ) ilanlarımızı bile basmayı reddetti. Başka nedenler de var tabii. Ama tümünü sıralamak yararsızdır.

Kısacası, "zor günler"de yayınlandığı için kitaptan okurun haberi olmadı/olamadı. Dolayısıyla da az okundu.

Neyi amaçlamıştım? Şöyle açıklayabilirim. "Emperyalizm deyip duruyoruz, bunu somut bir olayda (Haşhaş) ayrıntılarıyla gösterebilmek istemiştim. Bu bir. Gençlerimizi uyuşturucu maddeler sorunu karşısında elimden geldiğince –bol bol örnekleyerek– uyarabilmek istemiştim. Bu iki. Yakın bir gelecekte bize de bulaştırılmak istenilen bu belaya karşı nasıl önlemler alınması gerektiği konusunda öneriler getirmeye uğraşmıştım. Bu üç. Ne ekip biçeceğimize "bizim" karar verebileceğimizi, kimsenin bize dayatmalarda bulunamayacağını –12 Mart'ta olduğu gibi– göstermiştim. Zaten 1971'de ilk "Haşhaş ekimi" yasağına karşı çıkanlardan biri de bendim. Bu da dört. Kitaptaki amaçlarıma ulaştığımı, bu durumda söyleyebilmek zor.

Yukarıda "Uyuşturucu Maddeler Sorunu" dediniz. Önce şunu sorayım. Sizce Türkiye için böyle bir sorun var mı? Buna bağlı olarak: eğer bu bir sorunsa, niteliğini nasıl açıklıyorsunuz?

"Uyuşturucu maddeler"in bir "sorun" olduğu gerçektir. Ama yurdumuz Türkiye için "henüz" sorun değillerdir. Türkiye'de dışa bağımlı kapitalizm hızlandıkça Batı'nın bu sorunu, acıdır ki bizde de yaygınlaşacaktır. Bu kaçınılmaz değilse de kuvvetle muhtemeldir. Dışa bağımlı ekonomilerin, toplumsal sağlığı işte böylesine tehdit eden sonuçları da vardır, ne yazık ki.

Öte yandan, sentetik uyuşturucular ABD'deki emperyalist ilaç tekelleri için, pazarlanmaları gereken birer metadan başka anlam taşımamaktadırlar. Sömürmekte oldukları ülkelerin, hatta kendi ülkelerinin gençlerinin bu nesnelerle zehirlenmeleri hiç umurlarında değildir. Onlar için önemli olan "kâr"dır, daha fazla "kâr"dır. Bu sorunun niteliği nasıl

açıklanabilir? Sorunun niteliğini iki ayrı değerlendirmeye sokmak gerekir sanıyorum. Tabiî bunlar benim kişisel görüşlerim ve sadece önerilerimdir. Yani şimdilik sadece birer öneri durumundadırlar. Bunu belirtmem gerekir.

1) Kanımca "Uyuşturucu Maddelere Bağımlılık" meselesini alışılageldiği gibi sadece "tıbbi" bir olay olarak ele almamak gerekiyor. Söz konusu bağımlılığın, tarihsel, toplumsal, siyasal ve ekonomik bir temeli vardır. Çünkü "bağımlılık" hali neden değil, bir "sonuç"tur. Dolayısıyladır ki "bağımlılık" olayının "nedeninin" araştırılması gerektiği kanısındayım. Bu da hekimlerden önce sosyal-bilimcilerin görevidir. Tabiidir ki hekimlerle bağlaşıklık halinde. Sosyal-bilimlerin ilgili disiplinleri ve diğer araştırmacılar bir an önce bu konuyla ilgilenmeye çağırılmalıdırlar, görüşündeyim.

2) Söz konusu bağımlılığı tıbbın tanımladığı "Hasta" konseptiyle algılamamak gerekiyor, sanıyorum. Çünkü bu insanlar, bilinen anlamda –örneğin kanserli, veremli vd.– birer "Hasta" değiller. Öte yandan, Akıl ve Sinir hastalıkları kapsamına da girmezler. Ama Türkiye'de bu tipler halkın "Tımarhane" dediği yerlere kapatılırlar. Bunlar için sanıyorum en uygun tanımlar İngilizce Addict ve Toksikoman oluyor. Bunlar da "düşkün, keş, tutkun, müptela vd." anlamlarına gelirler. Kesinlikle klasik ve yerleşik (established) "Hasta" anlamına gelmezler. Dolayısıyla ayrı ve özel bir inceleme ve tedavi gerekir. Tedavide hem hekimlere hem de sosyal bilimcilere görev düşer. Türkiye'de henüz konu bu şekilde kesin ayırıma tabi tutulmuş değil. Hatta tıbben ve hukuken "Uyuşturucu Madde Nedir?" sorusunun cevabı bile yoktur. Yani Türk hukuku ve tıbbı bunu tanımlayabilmiş bile değillerdir. Gerisini bir düşünün. Bir de şunu ekleyeyim. Uyuşturucu nitelikli ilaçlara bağımlılık (Addiction) ile esrar, eroin, afyon, kokain gibi diğer maddelerin karışımlarıyla elde edilen nesnelere düşkünlük (toksikomani) ayrı ayrı ele alınmalıdırlar. Birinci gruptakilere hekimler kolay çare bulabilirler ama ikinci gruptakiler öncelikle sosyal bilimcilerin

konusu olmalıdırlar ve bunlara tıbbî müdahale daha sonra yapılmalıdır, kanısındayım.

Kitabınızda, "Uyuşturucu Maddeler Kültürü"nden söz ediyorsunuz. Böyle bir "Kültür" var mıdır? Ya da bu uyuşturucuların Kültür olgusuyla bağlantısı nedir?

Kitabımda birçok örnek var bu konuda. Uyuşturucu Maddeler aracılığıyla "Kültür" üretmek fikri, bugün özellikle ABD'de çok yaygındır. Bunlara "Kültür" ürünleri denebilir mi? Bence denemez ama adamlar "denir" diyorlar. Örneğin bir Allen Ginsberg had safhada bir Addict ve Toksikoman'dır. Amerikalılara bakarsanız, Yahudi asıllı bu homoseksüel, Amerika'nın en büyük şairlerinden biridir, "kendini aşmıştır". Zaten bu "aşmak aşkıncılık" (transcendentalism) nedense çok önemsenen bir olgudur. Bunun meraklıları bizde de türedi. Kendilerini ve toplumsal sorunları "aşmaya heveslenenlerin" birçoğu sığ sularda boğulur ya, neyse, konu bu değil. Ama bu tiplere –Ginsberg, Ferlinghetti, Kesey vd. gibi– özenenler Batı'da olduğu gibi, istesek de istemesek de bizde de olacaklardır. Çünkü bu Batılılaşma olgusuna bağlı bir gelişimdir. Hedef Batıyı körü körüne kopya etmek olunca, alaturka Ginsberg'ler, Kesey'ler Ferlinghetti'ler türeyecektir. Burada ilginç bir paralellikten örnek vereyim. 1960'ın ilk yıllarında ABD'de Şair Ferlinghetti, "Arabesque"i lanse etmekle meşguldü[21]. Yakın ve Uzakdoğu'ya yaptığı gezilerde bunu (Arabesque) tanıyan şair, Doğu Mistisizmi ile İslam Tasavvufu karışımı eklektik bir anlatım kurmuştu. Buna bir de egzotik "şiir okuma" sesi ekledi ve "chant" adıyla plaklar, kasetler doldurdu. Aynı yıllarda ABD'ye gidip gelen Suat Sayın adlı bir müzisyen de Türkiye'de "Arabesk" adlı ne idüğü belirsiz bir musikiyi icraya başlamıştı. Türkiye'de "Arabesk" denen pasifize edici musiki (buna müzik denebilir mi?) ile "Uyuşturucu Maddeler" arasındaki muhtemel bağlantı sanıyorum bugüne değin ele

[21] Ferlinghetti'nin şiir kitapları, yaklaşık 1,5 milyon satmıştır. Şiirleri en çok satan şairlik unvanı halen ondadır.

alınmış ve irdelenmiş değildir. Kısacası, bir zamanlar alaturka Kafka'lar vardı –hala da var– yeni zamanların bu Batılı şişirme idollerine özenen tatlısular da çıkacaktır. Onlarınkine benzeyen "garip/grotesque" şiirler, romanlar (!) vs. vs. yazmaya çabalayacaklardır. Hem sonra, Baudelaire, Apoleinaire, Nerval de geçen yüzyılın "keşleri" değiller miydi? Onların ürettikleri "şiirler" başyapıt sayılıyor da bizimkilerinin neden sayılmasın? Burada vurgulanması gereken bir konu var. Gerçekten tarihsel bir durumdur bu. Başta Baudelaire olmak üzere birçok sanatçı (?) en azından "esrar" kullanmıştır. Bu bir gerçektir. Huxley bile ölümünden önce "mescalin" almış, peyote ve LSD deneyleri yapmıştır. Burada bir soru çıkıyor ortaya. "Uyuşturucu madde alınmış haldeyken üretilmiş olan yazılar nasıl değerlendirilmelidir? Bunlar sanat ve kültür ürünleri midirler?" Bu soruya uyuşturucu kullananlar "Tabii ki sanat ve kültür ürünleridirler" diye yanıt veriyorlar. Buna katılmak, kendi adıma konuşuyorum, çok zordur. Çünkü bu maddeler birer "Yabancılaştırıcı" durumundadırlar. Kişiyi kendine, toplumuna ve tarihine "Yabancılaştırıcı" maddeler alınmışken (ki bilinç olağandışı yüklemelerle malûl durumdadır) bir sanat eseri ya da kültür ürünü üretilebilir mi? Böylesi bir çaba, kültür faaliyeti olarak değerlendirilebilir mi? Bence değerlendirilemez. Çünkü bilinç, belirli katalizörlerle bulandırılmış durumdadır. Böylesi çalışmalardan olsa olsa, art niyetli birtakım şahıslar, zümreler, gruplar ve egemenler yararlanırlar. Bunları şişirenler de sanki sanatın olmazsa olmazları gibi gösterirler. Amaçları ise insanların berrak ve duru düşünceler üretmesini önlemektir. Hani nasıl "homoseksüel" olmadan "sanatçı vs." olunmaz diyorlarsa, bu da onun gibi bir palavradır. "Esrar" çekmeyen "şair, romancı, vs. olamaz..." Aynı palavranın bir diğer yüzü de işte budur. İnsanları uyutabilmek, maniple edebilmek için uydurulmuş bir yalan. İnsanlar kafayı bulmadan ya da esrar, eroin vs. çekmeden üretirler sanatı da kültürü de. Bunları üretebilmek için homoseksüel ya da keş olmaya gerek yoktur. Gerisi, bilin ki palavradır, kaçış edebiyatıdır ve kesinlikle kasıtlıdır.

Bu durumda başta Baudelaire olmak üzere Apoleinaire, Ginsberg gibi şairlerin ya da William Burroughs gibi romancıların eserlerini "eser" saymıyor musunuz? Bu tartışma yaratacak bir görüş değil mi?

Doğru. Çok iddialı bir görüş. Ama bence öyle. Yani bir esrarkeşin ya da eroinmanın yazdıklarını "başyapıt" diye şişirenlere katılamam; bu Baudelaire ya da Burroughs olsa bile. Meğer ki o şahıs, içine sürüklendiği durumu tasvir ediyor olsun. Ve bunun imrenilecek bir şey olmadığını anlatsın.

Özellikle gençlere ne gibi önerileriniz var?

Gençlere özellikle her türlü "uyuşturucu"dan uzak durmalarını öğütlemek, kanımca, fazla önemli değil. Çünkü birileri bunları lanse ederken, bizim çıkıp gençlere "onlar lanse ediyorlar ama siz uymayın" dememiz safdillik olur. Önce bunları, şu ya da bu şekilde birer "kâr" aracı olarak görüp piyasalayan kişi ve kuruluşlarla mücadele edilmelidir. Bu da devletin yapabileceği bir girişimdir. Ama hangi "Devlet"in? Bu ayrı bir soru ve cevabı bu yazının kapsamına giremiyor. Şu günlerde yapılabilecek olanlar ise öncelikle "müttefik" diye bilinen ülkelerde, özellikle de ABD'de bunların (uyuşturucuların) nasıl birer sahte "Kültür" aracı haline getirildiklerini bizzat yerli araştırmacı ve toplumbilimcilere göstermektir/öğretmektir. Örneğin, TIME dergisinin belirttiğine göre (6 Temmuz 1981, no. 27) kokain artık Amerikan orta sınıfınca bile yaygın bir şekilde kullanılır olmuş; adları sanatçıya, yazara, düşünüre çıkmış birçok ünlü ve ünsüz bunu kullanıyormuş... Zaten 1978'de yapılan araştırmalarda ABD'nin, Avrupa'daki askerlerinin yüzde 43'ünün uyuşturucu kullanmakta olduğu anlaşılmıştı. Buna artık orta sınıf ya da ara katmanlar da böylelikle ekleniyor. Öte yandan, ABD'de bunların piyasalanması büyük kârlar bırakıyor. Bunları lanse eden ve 500.000 basan dergiler bile serbestçe yayınlanıyorlar. Örnek *High Times* dergisi. Yeryüzü jandarmalığına ve sözde İnsan Hakları Savunuculuğuna sıvanmış olan ABD'li emperyalist mihrakların bu tür girişimlerinden yurdumuzun gençliğini kurtarabilmek için

öncelikle "anti-emperyalist" bir "siyasal kültür"le donatmak gerekir kanısındayım.

Eklemek istediğiniz başka bir husus var mı?

Evet. Değinmeden geçemeyeceğim. Türkiye Solu'nun gayet iyi tanıdığı bir "zat" var: Sulhi Dönmezer. Üstelik Prof. bu "zat". İşte bu zat, yıllardır olduğu gibi, yine "kin ve nefretini" bilimsel ahlakın önüne koydu. 8 Nisan 1981'de düzenlenen bir kolokyumda bu Profesör, "Eroinin Türkiye'de faaliyet gösteren komünistlere gelir kaynağı olduğunu" hiç sıkılmadan söyledi. Hemen hatırlatalım. Fransa'da o günlerin (1970'lerde) değeriyle 300 milyon liralık "eroinle" yakalanan Kudret Bayhan hangi partidendi acaba? Askeri savcının 200 yöneticisi hakkında "idam talebinde" bulunduğu partiden senatördü bu adam. Türkiye'de 12 Eylül'den sonra "Eroin" kaçakçısı olarak yakalanmış özellikle partili "Komünist" var mı acaba? İster istemez "maceracılığa" iteklenmiş bazı delikanlılara (henüz ispatlanmış da değil) böylesi suçlar isnat ediliyor diye, Bilimsel Sosyalizmi savunan herkesi "yıkıcı" kabul ederek çamur atmaya kalkışmak, bilimsel ve hukuksal ahlakla nereye kadar bağdaşır? Dönmezer bu soruyu cevaplamalıdır.

Edebiyat '81'e bana bu imkânı verdiği için teşekkür ederim.

AMERİKAN EDEBİYATINDA "BEAT-ZEN": AMERİKA'YA ÖZGÜ SOLCULUĞUN SAVUNUSU

Milliyet Sanat Dergisi
13 Eylül 1974

İkinci Dünya Savaşı'ndan en kazançlı çıkan ülkenin Amerika Birleşik Devletleri olduğu anlaşılmıştı. Böylelikle daha 1930'un başlarından beri "Batı Bloğu"nun lideri olmak için çabalayan ABD, savaş sonrasının yorgun Avrupa ülkelerini kendi başkanlığı altında toplamış oldu.

Savaş sonrasının bazı iktisatçılarına göre ABD, dünyanın en iyi ülkesiyken, yine aynı dönemin bazı genç yazarlarına göre de dünyanın "bireyi en bunaltan ve en hastalıklı" toplumuydu. Bu genç yazarlar, Amerikanvari düzen anlayışının Amerikan insanını insanlığına yabancılaştırdığını, soysuzlaştırdığını, makineleştirdiğini, robot-beyinli yaratıklar haline getirdiğini ileri sürmekte ve bunu değiştirmek gerektiğini belirtmekteydiler. Ama Amerikanvari düzen anlayışı nasıl değiştirilecekti? İşte burada takılıp kaldılar. Her biri bir öneride bulundu. Kimisi uyuşturucu maddeli kültürü, kimisi cinsel serbestliği (devrimi değil), kimisi de Amerikanvari solculuğu yazılarında ve konuşmalarında işler oldular. Savaş sonrası yıllarında, özellikle de 1946-1955 arasında Greenwich Village'de bir araya gelen bu genç yazarların Amerikan düzen anlayışını eleştirmek ve değiştirmek için zırh gibi kuşandıkları bir öğreti vardı: "Zen-Budizm".

Uzakdoğu'nun bu "aklı disipline etme" yöntemine büyülenmişçesine sarılmış olan genç yazarlara, bu nedenle Amerikan edebiyatındaki "Beat-Zen Kuşağı" adı verildi.

Zen-Budizm nedir ve genç yazarlar niçin kapitalizmin gerçek eleştirisi olan Marksizm'i değil de bu Uzakdoğu yöntemini benimsemiş, bu öğretiye sığınmışlardır? Sorunun karşılığına geçmeden önce, artık epeyce ünlenmiş ve orta yaşlarını geçmek üzere olan bu yazarları tanımak daha yerinde olur.

Kimdir Bu Yazarlar?

Amerikalı edebiyat tarihçileri, "Encyclopedia International"da "Beat Generation"ı (Beat-Kuşağı'nı) şöyle tanımlıyorlar:

"Çağdaş toplumsal gerilime karşı çıkmak amacıyla, kendi yarattıkları bir öznel dünyaya sığınarak, toplumsal sorumluluklardan ellerini çeken bir grup 2. Dünya Savaşı sonrası yazarı ve bunların izleyicileri. San Francisco ve New York arasında yerleşmişlerdir. Topluma getirdikleri bu heyecanlı kaçış olayını Zen-Budizm'in öğretilerine bağlamak istemişler, fakat Zen öğretilerini salt mistik kavramlarıyla anlayabilmişlerdir. Bu kuşağın önde gelen yazarlarından Jack Kerouac'ın 'On The Road-Yolda' (1957) adlı romanı ile Allen Ginsberg'in 'Howl-Ulumak' (1956) adlı garipsi şiirleri en parlak ve önemli yapıtlarındandır. Diğer yazarları arasında Clellon Holmes, Lawrence Ferlinghetti, Gregory Corso ve Norman Mailer vardır." Bu yazarlar aynı zamanda Beatnik ve Hippy akımlarının kurucuları olarak da kabul edilmektedirler.

Robot Beyinli Yaratık Olmamak İçin

Beat kuşağını oluşturan genç yazarların benimsedikleri Zen, bir din ya da felsefe değildir. Bazı bilim adamlarına göre, Lao-Tze'nin kurucusu olduğu Tao mistisizmine, bazılarına göre de Buddha'nın öğretisine dayalı bir "aklı disiplinlendirme" yöntemidir. Bu nedenle, örneğin Hindistan'daki Zen okulları aşırı gizemciyken, Çin ve Japonya'daki Zen okulları mistisizmi ikinci plânda tutarak, ilkin bireyin kendi

yaşantısıyla ve toplumuyla olan ilişkilerine eğilirler. Zen öğretisine göre, birey öncelikle kendi benliğiyle barışmış, onu anlamış ve onun yüceliğine kesin inanç duymuş olmalıdır. Zen, insan aklına yapılacak herhangi bir dürtüye, şartlandırmaya karşıdır. Aklın, dolayısıyla da bireyin tam anlamıyla bağımsız olmasından yanadır. Maddenin bireyi yozlaştırdığını, insanlık değerini aşağılattığını, sahtekârlaştırdığını, başkalarını ezmeye ya da yüceltmeye ittiğini ileri sürer.

Savaş sonrasının genç aydınlarına ilginç ve çekici gelen bu yöntem, son derece ilkel görünmesine karşın, aşırı entelektüelisttir. Amerika ve Avrupa'da, Zen'i yorumlayabilen aydınlara bir elit gözüyle bakılmakta ve bunlara "Top Intellectuals-Birinci dereceden aydınlar" denilmektedir.

İşte bu ayrıcalık, bu her şeyi herkesten fazla ve iyi bilme özlemi, yıllarca Avrupalı aydınların (örneğin egzistansiyalistlerin) etkisinde kalmış olan Amerikalı genç aydınlara çekici gelmiştir. Sıradan aydınların anlayamadıkları bir dille konuşmaya ve yazmaya başlamışlar, kendi toplumlarına sırt çevirmişlerdir. Örneğin "Satori" (aydınlanış), "Dharma" (doğruluk) gibi sözcükleri dillerinden hiç düşürmemişlerdir.

Bu yazarlar için Zen yönteminin barışçı, uysal ve mistik el-etek çekiciliği, Marksizm'in diyalektik materyalizmle belirlenen ödünsüz çözümcülüğünden ağır basmıştır. Bu yeğlemenin yapılışında 1950'lerin Amerika'sını kasıp kavuran McCarthy faşizminin de etkisi büyük olmuştur. Sol'un şiddetle kovuşturmaya uğratıldığı o günlerde, Beat-Kuşağı yıldırımlardan uzak kalmış, daha doğrusu pek önemsenmemiştir. Öyle ki aynı dönemde Norman Mailer, sosyalizmi konu edindiği tek kitabı "Barbarlar Kıyısı"nı yayınlayabilmiş ve hiçbir şekilde 'komünistlikle' suçlandırılmamıştır.

Amerikan edebiyatındaki Beat-Kuşağı'nın en önemli yazarı, hiç kuşkusuz Jack Kerouac'tır (1922-1969). Kanadalı-Fransız bir ailenin çocuğu olan Kerouac, 1950'de yayımlanan ilk kitabında (The Town and the City-Kent ve Kasaba) başarılı olamamış, ancak bundan yedi yıl sonra yayımlanan

"On the Road-Yolda" adlı kitabıyla genç kuşağın bir numaralı yazarı olmuştur. İki kitabı arasındaki yedi yıllık süreyi tüm Amerika'yı otostopla dolaşarak, çeşitli "underground" sanat ve edebiyat topluluklarında tartışmalara katılarak geçirmiştir. "On the Road"da, bunaltılı toplumundan kurtulmak amacıyla durmaksızın dolaşan bir genci, kendini anlatmaktadır. Hippilerin Homeros'u diye tanınan Kerouac'ın kitapları arasında Lonesome Traveller, Desolated Angel, Satori in Paris, Dharma Bums, The Subterraneans ve Pic'de zenci beyaz ilişkilerini, öteki eserlerinde ise Zen-Budizm'i ve bunalan aydın temalarını işlemiştir.

Beat Kuşağı'nın ikinci önemli adamı Şair Allen Ginsberg'dir (d. 1926). Rusya'dan Amerika'ya göç etmiş bir Yahudi ailesinin çocuğudur. Babası şair ve öğretmendi. Babasının zayıf kişiliğine karşın annesi Naomi, Amerikan İşçi Partisi'nin aktif bir üyesiydi. Ginsberg'in ilk kitabı "Howl-Ulumak", 1956'da yayımlanmış ve on üç yılda 21 baskı yaparak 186.000 satmıştır. Kitap, şairin, "Amerika'nın Yeni Buddha'sı" dediği Jack Kerouac'a adanmıştır. Ginsberg'in en ünlü kitabı ise annesi için yazdığı "Kaddish" adlı uzun ağıttır. Amerikan klasikleri arasına giren bu kitap 1961'de yayımlanmış ve sekiz yılda on baskı yapmıştır. Aynı akımın öteki şairi Gregory Corso'ya adanmış olan bu kitap da 1970'e dek onuncu baskısını tamamlamıştır. Ginsberg, ayrıca Zen'i, uyuşturucu maddeleri, cinsel sapıklığı savunan sayısız makale ve deneme yazmıştır.

Lawrence Ferlinghetti de Beat Kuşağı'nın ünlü şairlerindendir. Ferlinghetti, yaşayanlar arasında kitaplarının baskısı toplam 2.500.000'i geçmiş tek şairdir. Eserleri Küba, Çekoslovakya, Şili ve Rusya dahil birçok ülkede yayımlanmıştır. 1958'de basılan "Coney Island of the Mind", on dokuz baskı yapmış ve 500. 000 satmıştır. Zen yöntemini en iyi yorumlamış yazarlardan biri olan Ferlinghetti, Sufizm'e ilgi duymuş ve Amerika'da bu agnostik akımın temsilciliğini de yapmıştır. 1966'da yayımlanan "The Secret Meaning of ThingsNesnelerin Gizli Anlamları" adlı şiir kitabında yer

alan Raca'tun Katli başlıklı uzun şiirinde bir yandan "Zen" bir yandan da "la ilahe illallah" nakaratları yer alır. Şiir, Kennedy için yazılmıştır. Ginsberg, meskalin ve ayahuasca şiirine katkıda bulunduğunu söylerken, Ferlinghetti, LSD'den söz etmektedir.

Gregory Corso ise Beat Kuşağı'nın en az ünlenmiş fakat belki de en yetenekli şairi ve yazarıdır. İtalyan asıllıdır. Şiirlerinde Amerikan toplumunu daha bilinçli bir düzeyde eleştirmiş ve yermiştir. Corso'nun önemli kitabı "Gasoline"dir. Buradan, "Ama Ben Şefkat İstemiyorum" adlı uzun şiirinden birkaç mısra aktaralım:

"Ama şefkat dediğiniz ne? Şefkati öldürdüm ben / ama ne? / Siz şefkatlisiniz çünkü şefkatli bir yaşayışı sürdürüyorsunuz / St. Francis de şefkatliydi. / Toprak ağası da şefkatlidir. / Şekerkamışı da şefkatli. / Parkta oturan insanlar onlardan daha şefkatlidirler diyebilir miyim acaba?"

Amerikan edebiyatının özellikle günümüz gençliğini en çok etkileyen Beat Kuşağı yazarları yalnız bu sayılanlar değildir. Örneğin, William Seward Burroughs, Neal Cassady, Ken Kesey, Tom Wolfe, George Dickerson, Kenneth Rexroth, Richard Brautigan gibi birçok temsilcisi daha vardır. Beat Kuşağı, politik bakımdan Amerika'da çok etkili olmuş bir gruptur. Özellikle Vietnam Savaşı sırasında, sayısız savaş aleyhtarı gösteri yürüyüşü düzenlemişlerdir. Başkan Nixon'a karşı en ağır eleştiriler ilkin bu grupların denetimindeki yayın organlarından yükselmiştir. Ne var ki Beat Kuşağı yazarları, beğenmedikleri Amerikan emperyalizmini eleştirirken bilimsel öğretiden değil de birtakım çağdışı düşüncelerden medet ummaktadırlar. Örneğin bireyin toplumuyla yabancılaşmasındaki tek etkenin emeğin metalaşması olduğunu kabul etmemişler; yabancılaşmayı Hegel'ci görüşe uygun bir anlayışla yorumlayarak gerçekdışına düşmüşlerdir. Ve bunun kaçınılmaz sonucu olarak da Amerika'nın düzenini eleştiriyoruz derken, Amerikan kapitalizmi tarafından kullanılır olmuşlardır.

BATILI GÖZLERİ DOĞU'YA ÇEVİRTEN SANATÇI: HALİL CİBRAN

Milliyet Sanat
23 Ağustos 1974

Lübnan'ın uluslararası üne sahip şair, düşünür ve ressamı Halil Cibran'ın başyapıtı "The Prophet-Ermiş" adıyla yeniden Türkçeye çevrildi. İlk çevirisi 1946'da Ömer Rıza Doğrul tarafından, Hâk Erenler (Nebi) adıyla yapılan bu eser, Cibran'ı, Batı dünyasında en çok okunan düşünürler arasına katmıştır. Aşağıda, kitabı Türkçeye çeviren Aytunç Altındal'ın, Halil Cibran'ın kişiliği ve sanat anlayışı üzerine hazırladığı tanıtma yazısını sunuyoruz.

20. yüzyılın ikinci yarısında Lübnanlı Halil Cibran, Batı dünyasının en çok sözünü ettiği Yakındoğulu şair ve düşünür olmuştur. İngilizce ve Arapça yazdığı eserleri, Japonca ve Sanskritçe de içlerinde olmak üzere birçok dile çevrilmiş; Avrupa'da, Arap ülkelerinde, ABD'de her sınıftan milyonlarca kişi tarafından sevilerek okunmuştur. Çağının sosyal çalkantılarla dolu günlerinde düşünceleri Lübnan'daki işçi, öğrenci ve aydın kesimlerince benimsenmiş, bunun kaçınılmaz sonucu olarak da eserlerinin okunması yasaklanmış, kitapları meydanlara yığılarak yakılmıştır. Aynı zamanda ressam da olan Cibran, Fransa'da ve ABD'de çeşitli sergiler açmıştır. Ünlü Heykeltıraş Auguste Rodin, Cibran'ın resimlerini 19. yüzyılda ölen İngiliz Şair ve Ressam William Blake'in yapıtlarıyla kıyaslamıştır.

Yaşam Öyküsü

Halil Cibran, 1883 yılında Bechari'de doğdu. On iki yaşındayken ailesiyle birlikte Amerika'ya göç etti. İlk, orta ve lise

öğrenimini Boston'da tamamladı, Daha sonra, ısrarı üzerine ailesince Beyrut'taki El-Hikmet Medresesi'ne gönderildi. Yüksek öğrenimini burada bitiren Cibran, 1902'de bir daha dönmemecesine ayrıldı anayurdundan. 1902/1908 yılları arasında resim yaparak geçimini sağladı. 1908'de Paris'e gitti; Güzel Sanatlar Akademisi'ne yazıldı. Üç yıl süreyle çağının en büyük heykeltıraşı Auguste Rodin'den ders aldı. 1911'de yeniden Amerika'ya döndü. 1918'de ilk kitabı "The Madman-Deli" yayımlandı. 1923'de "The Prophet-Ermiş" basıldı. Bu kitabıyla adı bütün dünyaya yayıldı. "Jesus, The Son of Man-İnsanın Oğlu İsa" ve "The Earth Gods-Yeryüzü Tanrıları" adlı kitaplarıyla bu başarısını pekiştirdi. 1931 yılında New York'taki küçük bir çatı katında yoksulluktan ver birbiri ardı sıra gelen hastalıklardan kurtulamayarak öldüğünde 48 yaşındaydı.

Cibran'ın tüm yaşamı acı ve kederle örülüdür. Gençliğinde Lübnanlı bir kıza âşık olmuş, fakat evlenme isteği gerek kendisinin gerekse ailesinin yoksul oldukları gerekçesiyle kızın ailesince geri çevrilmişti. Ölümünden birkaç yıl önce, sürekli olarak özlemini çektiği anayurdundan bir kadınla mektuplaşmaya başlamış, yeni bir duygu bağı kurmuştur. Ama bu sevgisi de yalnızca mektuplarda kalmış, parasızlık ve sağlığının bozukluğu yüzünden Lübnan'a dönememiştir. Ancak, çektiği acılar Cibran'ı romantizmin koyu derinliklerine ya da mistisizmin içinden çıkılmaz bataklıklarına sürüklememiştir. Sevgiyi "tüm insanları ve doğayı sevme" olarak almış, bireysel acı ve kederlerin gerçekte toplumsal nitelikte olduğunu göstermiştir.

Dünya Görüşü ve Eserleri

Cibran, Yakın, Orta ve Uzakdoğu'nun geleneksel öğretileriyle Batı düşüncesini karşılaştırmış, bireysel ve toplumsal olgulara çeşitli sentezler getirmiştir. Yapıtlarında şiirsel bir anlatım kullanmış, Doğu düşüncesini Batı diliyle yazmıştır. Bu nedenle, Cibran'ın eserlerini okuyanlar, bir bakıma peygamberlerin kitaplarını okuyormuş izlenimine kapılırlar. Tıpkı kutsal kitaplardaki gibi, yazım büyük önem taşır. Aforizmalarını sanki meydanlarda yüksek sesle okunsunlar diye yazmış gibidir. Her kitapta kurgu aşağı yukarı aynıdır. Bir

"öğreten", bir de ondan "öğrenenler" vardır. Konu da az çok aynıdır: Doğa-Toplum ve İnsanoğlu. Bu üçlü, her zaman bir bütün içinde ele alınır ve "Öğreten", doğanın, toplumun ve insanlığın yasalarını anlatır.

Halil Cibran, gerek şiirlerinde, gerekse resimlerinde "İnsanoğlu"nu ve onun "İnsan"lığını en yüce doğa olayı olarak ele alır. Evrimlere yürekten inanır. "Sizler Doğa'nın çocuklarısınız" der. İnsanlara eziyet edenleri, sömürenleri, aldatanları şiddetle kınar. Ama sömürülenlere de yalnız acıma duygusuyla yanaşmaz: "Eğer başınıza bir despot geçmişse bunun sorumlusu sizlersiniz; Yüce Yaratan, alnınıza diktatörleri yazmamıştı, bunu sizler kendi kendinize yazıyorsunuz" der. İnsanların, insanlıklarına kavuşmak istiyorlarsa, diktatörlere başkaldırmaları gerektiğini savunur.

Cibran'a göre "Doğa"da "Doğa"nın kendinden başka giz yoktur. Pragmatizmin doğurduğu madde-tapımcılığına şiddetle karşıdır. Doğa'yı diyalektik yöntemle çözümler. Ne "evet" tek başına evet, ne de "hayır" tek başına "hayır"dır. İkisi bir bütündür, biri olmasa öteki de var olamaz. Cibran için insanoğlu bir bütün olarak yüce bir yaratıktır. Duygu, düşünce ve davranışlarıyla "Doğa"nın sunacağı nimetlerin en iyisine lâyıktır. Doğa, nesi var nesi yoksa en âdil biçimde insanlığa sunmaktadır; öyleyse insanlar da bu "nimetlerden" eşit paylar almalıdırlar. Başkalarının zararına, kendi çıkarlarına ticaret yapanlar, hiçbir üretimde bulunmadan onun bunun ürününü alıp birbirlerinden habersizce satarak oturdukları yerde kazanç sağlayanlar, insanlığın yüz karasıdırlar... Mademki "Doğa"da "İlahi bir Adalet" var, Tanrının bir parçası olan insanda ve onun toplumunda da aynı adalet bulunmalıdır.

Kadın-erkek ilişkilerinde ne kadına ne erkeğe üstünlük tanır. "İkiniz de üstünsünüz, birbirinize gereksinmektesiniz, bu nedenle de "eşitsizin" der. "Sevgi'nin tutsağı olmayın, sevginizi kullanarak birbirinizin üstünde baskı kurmayın. Çünkü, şunu aklınızdan çıkarmayın ki sevginin tek hedefi vardır; kendi kendine yetmek. Sevgi, ne kendinden bir şeyler verir ne de bütünlüğüne dışardan bir şeyler katılmasına göz yumar..."

Resimleri

Sanat, Cibran'a göre, sanatçının imgelemi ile yapıtını seyreden kimse arasında dolaysız biçimde kurulacak bir haberleşme aracı olmalıdır. Bu nedenle resimlerinde, seyredenin aklını karıştıracak, onu eserin gerçekliğinden uzaklaştıracak ayrıntılara girmediğini belirtir. Tablolarında sembolizm natüralizm ve realizm, içice girerek bir determinizmi oluştururlar. Anatomik yapıya büyük önem verilmiştir. Deformasyonlardan kaçınılmış, figürlerin yüzlerine sindirilmiş olan dünyasal acı ve elemler sanki bedenlerine de işletilmek istenmiş gibidir. Cibran'ın bir başka özelliği de insanoğlunu hep doğadaki olağan şekliyle, çıplak olarak işlemiş olmasıdır. Kadınlar, erkekler ve çocuklar hep maddeden arınmıştır. İster gökyüzünde, ister yeryüzünde; olsunlar, çevreleri "Yaşam"ın canlıyı canlı yapan "buhur"uyla sarılıdırlar. Resimlerinin çoğunda eşit sayıda kadın-erkek figürü kullanması da dikkati çeken bir noktadır. Çoğunlukla karakalem çalışmalar yapmıştır. Yağlıboya ve suluboya tabloları da vardır.

Etkisi Sürüyor

Halil Cibran'ın en büyük başarısı, hiç kuşkusuz, kendini kapitalist Batı toplumuna kabul ettirebilmiş olmasındadır. Kendi düzenini en uygar ve üstün düzen sayan Batı'ya "akıl hocalığı" yapmak hiç de kolay değildir. Akıl öğretmeye kalkışacak kimse kendi içinden gelmiş olursa pek ses çıkarmaz Batı, ama Doğulu, hele Yakındoğuluysa, hiç dayanamaz. "Kim oluyor bu Şarklı?" der. Cibran, Batı'nın işte bu insafsız önyargıcılığını kırmıştır. Üstelik kırmakla da kalmamış, Batı'nın gözlerini Doğu'ya çevirtmiştir. Özellikle Batı'nın 1960 sonrası "çiçekli devrimcileri" Cibran'ı bayrak edinmişlerdir. Etkinliği her geçen gün biraz daha artmış, düşünceleri biraz daha yayılmıştır. Öyle ki ABD Devlet Başkanı John F. Kennedy bile ünlü söylevinde onun düşüncelerinden yararlanmıştır: "Vatan benim için ne yapabilir diye değil, ben vatanım için ne yapabilirim diye sorun."

TÜRK DİL KURUMU ÜZERİNE

Sanat Edebiyat '81
1 Eylül 1982

Türk Dil Kurumu, tartışma gündemindeki yerini koruyor. TDK'nın bugünkü durumu ile ilgili düşüncelerinizi belirtir misiniz?

Türk Dil Kurumu konusuna "Sonun Başlangıcı mı?" sorusuyla yaklaşabiliriz. Günümüzde Türk Dil Kurumu adıyla tanınan ve bilinen örgüt, 12 Temmuz 1932'de bizzat Mustafa Kemal'in girişimiyle ve Türk Dili Tetkik Cemiyeti adıyla kurulmuştu. Aradan tam elli yıl geçmiştir. Bu elli yıllık dönemde söz konusu kuruluş Türkiye'de en çok tartışılan, (belirli çevrelerce yüceltilen, belirli çevrelerce de yerilen) örgütlerden biri, belki de birincisi olmuştur. TDK'ya yönelik eleştiriler, başlıca iki başlık altında toplanmaktadır.

A) TDK, Osmanlıcayı yıkarak yerine uyduruk –tâbir onların– bir Türkçe koymuş, böylelikle de "mîllî ve mukaddesi" değerlerimizin genç kuşaklara aktarılmasını engelleyerek, insanlarımızı geçmişinden kopartmıştır;

B) TDK, sadece (A)'daki davranışta bulunmamış, üstüne üstlük Türk Dili'ni bilgisizce tahrif etmiş, akıl almaz dilbilgisi hataları yapmış ve en önemlisi yabancı bir ideolojiye esir olarak zararlı, millî birlik ve beraberliği bozucu ve bölücü nitelikte kavramlar –örneğin devrim gibi– ve kelimeler türetmiştir.

Bu görüşlere karşı TDK ve onu savunanlar da Türk "Dil Devrimi"ni bizzat Atatürk'ün gerçekleştirdiğini ve bu devrimin

Batılılaşmak ve Çağdaş Uygarlığa ulaşmak için mutlaka desteklenmesi gerektiği görüşünü vurgulamışlardır. Yapılan ve yapılabilecek hataları telâfi amacıyla da TDK'nın ürettiği kelimeleri –onlara göre sözcükleri– zorla kullanmak mecburiyeti bulunmadığını, kelimeler tutarsa benimseneceğini vurgulamışlardır. Biz bu konuyu yıllardır pek çok kez tartıştık. Nedir ki özellikle 12 Eylül'den bu yana TDK'nın durumu Devlet nezdinde bir kez daha ele alındı. Son zamanlarda da kapatılması ya da Akademi'ye dönüştürülmesi şeklinde –henüz belirginleşmemiş de olsa– bazı girişimler yapılıyor. Her nasıl olursa olsun, TDK için karar günleri yaşanıyor. TDK için belki de sonun başlangıcına gelindi. Öte yandan giderek artan eleştiriler TDK tarafından –geleneksel tavra uygun olarak– hâlâ, ya görmezlikten geliniyor ya da üstü kapalı, beylik sözlerle yanıtlanıyor.

Testi kırıldıktan sonra akıl vermek kolaydır. Onun için önceden görüş bildirmeyi "aydın sorumluluğu" sayıyoruz. Hemen belirtelim ki –bizi ihbar etmiş oldukları halde– TDK'daki kadroya karşı önyargılı değiliz. Bu öznel etmeni açıkça vurgulamayı da –onlar açısından– gerekli görüyoruz.

TDK'nın, "Dil Devrimi"nin savunucusu olduğu görüşünü nasıl yorumluyorsunuz?

İlkin şunu saptayalım. TDK kendisinin "Dil Devrimi"nin tek ve biricik savunucusu olduğunu daima vurgulamıştır. Ve ilginçtir, özellikle 27 Mayıs 1960'dan bu yana TDK, usta bir manipülasyonla "Dil Devrimi" ile kendisini özdeşleştirivermiştir. Kemalist devrimleri korumak ve kollamakla kendilerini görevli bilen çevreler de –ki bunlara kim ne derse desin solcular da dahildirler– bu durumu olağan ve olması gereken diye değerlendirmişlerdir. Oysa, şu önemle ve özenle belirtilmelidir ki "Dil Devrimi" AYRI, TDK AYRI olgulardır. Mustafa Kemal, "dil" konusunda gerçekten bir "devrim" yapmıştır. Ama –dikkat– TDK'yı kurarak DEĞİL, Osmanlıca–Arapça–Farsça alfabeyi KALDIRIP yerine LATİN alfabesini koyarak. Ve bu da –HARF DEVRİMİ– 1928'de olmuştur. Bu gerçek bir "Devrim"dir. TDK'nın kurulması ise bu "Devrim"in

ta kendisi değil, onun itici gücünün ortaya çıkardığı siyasal "Kurumsallaşması"dır. Çünkü, "Dil Devrimi" bir bütünün parçasıdır. Mustafa Kemal'in, Cumhuriyet radikalizmine uygun bir girişimdir. Dolayısıyladır ki TDK, "Dil Devrimi'ni değil, ülkedeki iktisadî, siyasal, toplumsal, tarihsel, yöntemsel ve kültürel devrimler –bu meyanda Dil Devrimi– TDK'yı belirlemelidir. Ama durum tam tersi yönde gelişmiş ve TDK, diğer devrimleri ve başta Dil Devrimi'ni yönlendiren ve belirleyen bir merkez kuruluş haline gelmiş ya da bu role bazen dolaylı bazen dolaysız yollardan talip olmuştur. Bizce böylesi bir tavır, TDK'nın boyunu aşan bir hevestir ve sakıncalı sonuçlar doğurmuştur.

Bu sakıncalı sonuçlan örnekler misiniz?

Şunu vurgulayalım ki "Dil Devrimi", Türkiye toplumunun malıdır. TDK'nın tekelinde değildir ve olamaz. TDK, öncelikle babasının malı gibi tepe tepe kullandığı, tekelinde tuttuğu "Dil Devrimi"nin KENDİSİNİN DEĞİL, tüm Türkiye'nin olduğunu kabullenmelidir. Devrimler, Türkiye toplumuna aittirler, belirli kişi, kuruluş ya da gruplara değil. Bu bir.

İkincisi, Devrimler toplum tarafından benimsenirlerse gerçeklik kazanırlar, siyasal girişimler ise sadece siyasal kadroların kararları ve sorumluluklarındadır, toplumu bağlamayabilirler. Bu nedenledir ki Türkiye'de insanlar gerçekten zor ve karmaşık olan eski Türkçe yerine yeni Lâtincs harflerle okuyup yazmayı benimsemişler ve karşı çıkmamışlardır. Ama bu benimseyiş, hiç kimseye ve kuruluşa Lâtince harflerle, kendi geçmişine ait kelime, kavram, deyim ve terimleri YAZDIRMAMAK ve KULLANDIRMAMAK hak ve yetkisini vermez/vermemiştir. Kaldı ki Türkiye'de hemen hiç kimse Lâtince HARF'lere karşı değildir. Ama Türkiye'de –biz dahil– büyük çoğunluk, TDK'nın "Dil Devrimi" ile Öz Türkçeciliği kendi şahsında özdeşleştirmesine karşıdır. Bizce, bir dilin alfabesi değiştirilebilir. Bunun için iktisadî, siyasal, toplumsal, tarihsel koşullar ve durumlar oluşmuştur; "Devrim" yapılır. Ama "HARF Devrimi"nden

yola çıkıp var olan "Dil"in, nerdeyse tamamının değiştirilmesi düşünülemez. TDK ise, "Dil Devrimi"ni bahane edip, var olan dilin nerdeyse tümünü değiştirmek gayretlerine girmiştir. Hemen belirtelim ki bu sakat tavır, tabiidir ki TDK'yı değil, onu yöneten kadroları bağlar. Şunu hiç akıldan çıkarmamak gerekir ki kurumlar kalıcı, kadrolar geçicidirler. Bizler, bu nedenledir ki anti-emperyalist nitelikte siyasal bir girişim olarak değerlendirdiğimiz TDK'yı kalıcı olmasından ve savunulmasından yanayız. Ama TDK'yı yöneten –bugünkü– kadroya kesinlikle karşıyız. Bu kadro gitmeli ama TDK ve onun kuruluş amacı korunmalı ve savunulmalıdır.

TDK'ya yöneltilen eleştiriler konusundaki görüşleriniz nedir?

TDK'ya yöneltilen (A) başlıklı eleştirinin gerçekte hiçbir bilimsel ve rasyonel değeri yoktur. Bu tamamen reaksiyoner/gerici bir tavırdır. TDK, Osmanlıcayı yıkmıştır demek, esasta, "Harf Devrimi"ne karşı olunduğunu söyleyememek demektir. Ne var ki bunu söylemek hem kolay değildir hem de söyleyenlerin de çıkarlarına uymaz. Osmanlıcayı savunanlar, bunu eski Türkçeyle yapsalar –örneğin şu anamlı Tercüman'ı eski Türkçeyle yayınlayabilseler– ne etki yapabilirler? Tek kelimeyle hiç. Bugün yarım milyon tirajı olan bu gazete iki günde birkaç bine düşer. (Kaldı ki, Nazlı patroniçeye de yol gözükür.) Bu eleştiriyi yöneltenlerin gerçekteki amacı üzüm yemek değil, bağcı dövmektir. TDK kendi ellerine geçse yapabilecekleri hiçbir şey yoktur. TDK "Ulusallaşmak" için zorunlu ve gerekli bir önkoşuldur. Kapitalizm-emperyalizme göbekten bağlı bu kadronun "Ulusallaşma" için zorunlu olan bu önkoşula karşı çıkışı, tamamen kişisel çıkar hesaplarından kaynaklanmaktadır. Nitekim TDK, kapatılsın aynı görevi bizim kuracağımız Akademi yüklensin diyerek, gerçekte neyi amaçladıklarını ortaya koymaktadırlar. Bu kadro, TDK'da iktidarı ele geçirmek istemektedir. Yoksa Türk Dili'ne bir katkıları olacak değildir. Söz konusu kadroda böyle bir katkıyı yapabilecek ne

bilgi ne de yetenek vardır. Bu kadro Osmanlıcayı savunur ama aralarında şeriatı ve İslamî "Dil"i bilen hemen hiç kimse yoktur. Bu nedenledir ki söz konusu kişiler, TDK'ya iktidar olmayı, sadece ve sadece bağlı oldukları siyasî örgütleri iktidara getirmek ya da orada tutmakta bir araç olarak –yani siyasî bir silah olarak– kullanmak kastıyla istemektedirler. Bu nedenledir ki TDK kadronun, göz boyayıcı lafazanlığına bakılarak kapatılmamalıdır. TDK'nın bu kadronun eline geçmesi halinde, iyi kötü 50 yıldır alınan mesafe olduğu yerde kalır. Söz konusu, TDK'nın yaptıklarını bozar. Ama bunu Atatürkçü olmadığı için değil, "Devrimci" olmadığı için yapar. Nasıl ki "Kemalist kafayla, Sosyalist örgütlenme yapılamazsa", "Liberal kafayla da Radikal değişimler yapılamaz." TDK ise yukarıda da belirtildiği üzere, M. Kemal'in Cumhuriyetçi Radikalizminin eseridir.

Yukarıda (B) başlığıyla özetlediğimiz eleştiriyi yöneltenler bir bütünün başka bir parçasıdırlar. Bunlara göre TDK, en azından komünist ideolojinin "cirit attığı" bir fesat yuvasıdır. Her girişiminde gizliden gizliye "ihtilalcilik ve komünizm" vardır. Bu amaçla da kelimeleri tahrif etmekte, kavramları çarpıtmakta ve dilimizi bozarak, bölücülük yapmaktadır.

Bu görüş öncekinden daha mesnetsiz, nerdeyse şizofrenik bir sayıklamadır. TDK'nın belirli terim ve kavramları baş aşağı ettiği, içeriklerini boşalttığı gerçektir. Ancak söz konusu kavramlar, modern materyalist görüşün terminolojisinde yer alan kavramlardır. (Örneğin sermayeyi, anamal; patronu, işveren yapmaları gibi.) TDK, bugüne dek, bırakınız "komünist ihtilâl"e bilerek bilmeyerek hizmet etmeyi, bizce tam tersine, bilerek ve isteyerek "Bilimsel Sosyalizm"in terminolojisini darmadağın etmektedir. Ne var ki bu iddiayı ortaya atanlar gerçek amaçlarını gizlemektedirler. Böylelikle, bir kontr-balans oluşturmaya çalışmaktadırlar. Hedefleri, TDK'yı komünistlikle suçlayıp, Türkiye'nin dışa bağımlılığını –her alanda– pekiştirmektir. TDK, kurum olarak, kişisel görüşümüz odur ki bu gruba karşı da savunulmalıdır.

Dışa bağımlı olmayı şiar edinmiş kafalar, TDK'yı ve Türkiye'yi emperyalizmin kuyruğundan başka hiçbir yere taşıyamazlar.

Peki, ya TDK'yı bugünkü konumu içinde savunanlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Övgülere gelince, başta Cumhuriyet gazetesi yazarları olmak üzere adları solcuya çıkmış bir aydın kadro, TDK'yı övmekte ve savunmaktadırlar. Biz bu savunmacılığa katılmıyoruz. Çünkü savunmak eleştirmekle olur. Söz konusu kişiler, TDK'daki kadroyu öznel nedenlerle savunuyor ve destekliyorlar. Bir eleştiri yöneltildiği zaman, derhal "şimdi sırası mı?" cümlesiyle susturmaya kalkışıyorlar. (Bize yapmayı denedikleri gibi.) Oysa, TDK adına hareket eden kadro akıl almaz hatalar yapıyor.

Burada hemen bir parantez açmak istiyoruz. Örneğin, kültür yerine ekin denilmesini nasıl yorumluyorsunuz?

Kesinlikle böyle bir şey denilemez. Kültürün ekip biçmekle ilgisi yoktur. Oysa Türk Dil Kurumu, 1920'lerde söz konusu edilen ve agrikültürden kaynaklanan tanımı kullanmakta direniyor. Ne var ki yine TDK'nın ileri gelen üyelerinden Prof. Bedia Akarsu, kitabında kültür kelimesinin agrikültürden kaynaklanmadığını, "colere" kelimesinden geldiğini ve "colere" kelimesinin de Latincede "bakım" kelimesinden türediğini belirtmektedir. Oysa Özer Ozankaya hazırladığı "Toplumbilim Terimleri Sözlüğü"nde kültür karşılığı olarak "ekin" kelimesini kullanmış ve bu kelimeden türetilen 33 madde yazmış. Ama aynı Özer Ozankaya'nın kitabı "Köyde Siyasal Kültür Araştırmaları" adını taşıyor. Şimdi bu durumda "Köyde Siyasal Ekin" mi diyeceğiz? Bir başka örnek de "civil kültür" deyimi. "Civil", yurttaş, yurttaşlık anlamına geldiğine göre, civil kültür de yurttaş ekini ya da yurttaşlık ekini demek mi oluyor acaba?

Uygulamadaki bu hataların yanı sıra, temel yaklaşımda da hatalar oluyor kuşkusuz.

TDK'daki kadro bir "çağ değiştirme"[22] efsanesi üretmiş gidiyor. Bilimsel olarak hiçbir toplum "çağ değiştirmez." Bir "çağdan çıkıp, diğerine girmez." Ama toplumlar belirli üretim tarzlarından çıkıp, başka ve daha üst üretim tarzlarına girerler/geçerler. "Çağ değiştirme"yi alegorik anlamından koparıp, "Nesnel-Gerçeklik" sanmak ve bunu var edebilmeye uğraşmak, ya safdilliktir ya bilgisizliktir. Çünkü bu durumda "Dil'de Çağ Değiştirme" nasıl olabilir? diye bir soru doğar ki bu da düpedüz saçmalamak olur. Böylesi temel bir yanılgıyı sürdüren kadroyu desteklemek mümkün değildir. Bugünkü TDK kadrosu, var olan Dil'e çağ değiştirtmeye kalkıyor. Bu bir "sanrı" (halüsinasyon)dır. Ve buna gülmek değil, üzülmek; övgü değil eleştiri gerekir.

Sizce "Harf Devrimi"nin önemi nedir?

M. Kemal'in "Harf Devrimi", gerçekte Cumhuriyet dönemi Türkiyesi'nde çok büyük önemi haiz başka bir "Devrim"le iç içedir. Bu devrim "Laikleşme"dir. M. Kemal, eski alfabeyi sırf "kolay okuyup, öğrenmek" için değiştirmedi. Bu değişikliğin ardında "Batılıca" normları tam alabilmek çabası yatar. Bunların başında da "Laikleşme" gelir. Eğer eski alfabe kalaydı, Cumhuriyet döneminde "Laikleşme" yerleştirilemezdi. Arapçanın Kur'an yazısı olduğu anımsanırsa, toplumsal bilinçten bunun silinmesinin ne denli önemli rolü olduğu anlaşılır. Yeni harflerin kabulü işte bu bağlamda anlam ve önem taşır. Uhrevî bir "yazıdan" cismanî (corporal) bir yazıya geçiştir bu. Allah'a ve onun Halifesi'ne "kul" olmaktan Cumhuriyet "birey"i olmaya geçişi hazırlayan önkoşullardan biridir. M. Kemal, bunu aklında

---

[22] TDK Başkanı Prof. Şerafettin Turan, Atatürk'ün Yolunda Türk Devrimi başlıklı toplu çalışım kitabında şöyle yazıyor: "Türk toplumunu çağdaş düzeye ulaştırma aynı zamanda bir çağ değişikliği de demektir. Bu yüzdendir ki başarıya ulaşan Atatürk, 'Biz büyük bir devrim yaptık. Memleketi bir çağdan alıp yeni bir çağa götürdük' diyebilmiştir." (Sf. 14) Oysa M. Kemal'in sözünü ettiği "çağ değiştirme" alegorik niteliktedir. Öte yandan ülkede iktisadî, siyasal, toplumsal tarihsel, entelektüel ve kültürel değişimler ÖNCE yapılmış, sonra buna alegorik bir atıf yapılmıştır. Yoksa, sayılan değişimler yapılmadan değil.

tutarak yaptı "Harf Devrimi"ni. Halifeliğin kaldırılması (3 Mart 1924); Şeriye ve Evkaf Vekilliklerinin kaldırılması; Öğrenimin birleştirilmesi (aynı gün); Şeriye mahkemelerinin kaldırılması (8 Nisan 1924); Anayasa'nın kabulü (20 Nisan 1924); Tekkelerin, Zaviyelerin, Türbelerin kaldırılması (30 Kasım 1925); Türk Medeni Kanunu'nun kabulü (17 Şubat 1926); Anayasadan Laikliğe aykırı maddelerin çıkarılması (10 Nisan 1928); Harf Devrimi (1 Kasım 1928) ve liselerden Arapça ve Farsça derslerin kaldırılışı (1 Eylül 1929) hep bir sırayla ve "BU" amaçla yürütülmüş faaliyetlerdir.

Sözü bağlarken bu konuda ne gibi önerileriniz var?

A) Biz ne TDK'nın Öz Türkçeciliğini savunuyoruz ne de SİSAV kısa adı altında toplananların "Yaşayan Türkçe" dedikleri görüşü. Bizce, dil "toplumsal"dır. Dolayısıyladır ki Türkiye'nin "Kültür Dili"ni savunuyoruz. Kültürel birikimle uygarlaşma olgusu arasındaki doğrudan ilişki dikkate alınırsa, niçin bunu savunduğumuz daha kolay anlaşılır. Uygarlık derken de "iktisadî şartların siyasallaştırdığı insan(lar)ın, tarihi toplumsallaştırma faaliyet(ler)ini" anlıyoruz. Bu nedenledir ki "Tarihsiz" bir dil olamayacağı görüşündeyiz.

B) Kurum olarak TDK'ya karşı değiliz; bulunmasında yarar olan bu Kurum'u her nasılsa eline geçirmiş olan kadroya ve bu kadronun, kısırlaştırıcılık zihniyetine karşıyız.

C) 50 yıllık deney, dil konusunda yapılması gerekenlerin, çeşitli nedenlerle yapılmamış olduğunu göstermiştir. Bu bakımdan, Osmanlıca mı Öz Türkçe mi tartışmasına bir an önce son verilmesinden ve bunların tarihsel gelişimlerinin "özerkçe" incelenmesi için gerekli ortamların sağlanmasından yanayız.

D) Buna göre TDK gibi, Osmanlı (Selçuklu dahil) Dili İnceleme ve Araştırma Kurulu kurulmalıdır, diyoruz. Bu kuruluş, öte yandan, kesinlikle SİSAV'cılara değil, günümüzde "İslamcı" diye bilinen "Müslüman aydınlara" teslim edilmelidir. Onların geçmişten Cumhuriyet dönemine taşıyacakları "Dil" çalışmalarını, Türk Dil Kurumu, "geleceğe" taşımalıdır.

"Dil", Türkiye'nin –ve her ülkenin– uygarlaşabilmesinde, anlatılamayacak kadar önemli bir araçtır. Öznel nedenlerle "Dil" kişilerin, zümrelerin ve/veyâ kadroların tekeline terk edilirse, Türkiye, dünyadaki teknik, bilimsel kültürel, sanatsal felsefî gelişmeleri izleyemez. En kısa deyişle, ne Tarihsiz Dil olur; ne de Dilsizleştirilmiş Toplum. Bunu aklımızdan çıkarmamalıyız.

Sanat Edebiyat '81
1 Aralık 1982

Genel çerçevesi yeni anayasa ile çizilen siyasal örgütlenmeye geçildiği şu dönemde, sanat ve kültürün yükümlülüğünü nasıl değerlendiriyorsunuz?

Belki pek dikkat çekmemiştir ama Anayasa'ya dayalı Siyaset ile Siyasi olmak iki farklı olgudur. Kanımca sanatçı ve kültür adamlarının yükümlülükleri, birtakım "Siyasi"lerle bütünleşmekten ayrı olarak mevcut/verili "Anayasal Siyaset"i yorumlamak ve değerlendirmekte odaklanır. Diğer bir deyişle, kanımca, sanatçı ve kültür adamları birtakım "Siyasi"lerin yol göstericiliğinde "Siyasi" olmaya çalışmaktansa, mevcut "Anayasal Siyaset"in niteliğini irdeleyerek tarihsel toplumsal yükümlülüklerini yerine getirebilirler. Bu, içinde bulunduğumuz şu olağanüstü dönemde, belirli bir dünya görüşünü savunan sanatçı ve kültür adamları için dikkate alınması gereken ilk olgudur. Bunun bir de savunulmakta olan dünya görüşü karşısındaki yükümlülük safhası vardır. Bu da bence ÖZELEŞTİRİ'de odaklanır. Kısacası, bugün kendini ilerici kabul edenler kuramda ve pratikte öncelikle ÖZELEŞTİRİ'nin yol göstericiliğine ihtiyaç duymalıdırlar. Bu dönemin yükümlülüklerinden ikincisi de kanımca budur.

KÜLTÜR VE "BİZCİLİK"...

Nokta Dergisi
10-16 Aralık 1982

*Aytunç Altındal, "Siyasal-Kültür ve Yöntem" isimli kitabının fazla satış yapacağını ummuyor... "Buna rağmen kültürel sorunlarla ilgili bir kitabın üç beş bin okuyucu bile bulması sevinilecek bir olgudur" diyor...**

Dilimizden düşürmediğimiz bazı sözcükler vardır... Örneğin toplum deriz, tarih deriz, iktisat deriz... Acaba bu kelimelerin ve kavramların toplumbilim açısından ne anlama geldiklerinin üzerinde hiç durduk mu? Ya da bunlarla ilgili bilimsel araştırmaların yapılıp yapılmadığını düşündük mü hiç?

Örneğin çoğu zaman hiç düşünmeden "biz" deriz...

Gerçekte toplumbilim açısından "biz"in ne anlama geldiğini ve bu "bizciliğin" sonuçlarının topluma etkilerini pek düşünmemişizdir...

Yazar-Araştırmacı Aytunç Altındal'ın "Siyasi Kültür ve Yöntem" isimli kitabı bu konuda ilk kez ciddi bir araştırmanın ürünü olarak göze çarpıyor. Aynı zamanda yayınevinin de sahibi olan Altındal'a böyle bilimsel bir kitabın ülkemizdeki alıcısının ne kadar olduğunu sorduk ilkin...

Bu kitabın üç veya beş bin arasında satacağını umuyorum ki bu da içinde bulunduğumuz dönemde fazla önemsenecek bir rakam değildir. Herhangi bir yayınevi benim bu kitabımı basacağına cinsel duygular gıdıklayan bir kitap bassa hiçbir rizikoya girmeden tatlı kârlar sağlar ve Bodrum'da ilericilik türküleri

* Hazırlayan: Arda Uskan.

söyleyerek gününü gün eder... Buna rağmen kültürel sorunlarla ilgili bir kitabın üç beş bin okuyucu bile bulması sevinilecek bir olgudur...

Kitabın amacını kısaca özetler misiniz?

Bir ülkede öncelikle dikkate alınması gereken bazı kültürel oluşumlar vardır... Ülkemizde, kültür üzerine yapı-lagelmiş araştırmalar sayıca çok azdır... Üstelik bunların bir kısmı Batı aktarmacılığından öteye geçmez... Gerek Batı Avrupa'da gerekse Türkiye'de bugüne dek kültür ile insanın emeği ve toplumsal çalışma verimi arasındaki bağlantıya pek dikkat edilmemiştir. Çalışma veriminin düşmesi ile kültürel formasyonların durağanlaşması arasında kanımca doğrudan orantı vardır. Yani toplumda çalışma verimi düştüğü anda kültürel formasyonların her alanında bir durağanlaşma oluyor diyoruz... Bunun kanıtını tarihten verebiliriz... İnsanoğlu yerleşik topluma geçinceye kadar milyonlarca yıl göçebelik halinde ve doğayı yağmalayarak yaşamıştır.. Oysa yerleşik düzene geçildiğinde son on bin yıllık gelişme göz kamaştırıcıdır.

Bunun nedeni de son on bin yılda büyük ölçüde artmış olan çalışma verimidir... Ne zaman ki insanın çalışma verimi yükseliyor, o zaman kültürel gelişme hız kazanıyor... İşte kitapta işlenen konular bu bakış açısı ile değerlendirildi...

"Bizcilik" ve Sonuçları...

Bu araştırma yöntemi ile varılan sonuçlardan somut bir örnek verebilir misiniz?

Türkiye'de olduğu gibi hemen her toplumda rastlanan ve kesinlikle kültürel gelişme ile bağlantılı olan bir olgu var. Bütün dünyada bir inceleme alanı olan bu olguya Batı, "Sosyo-Santrizm" diyor. Bu deyimin tam tercümesini yapmak çok güç... Çok geniş anlamda "Bizcilik" diyebiliriz belki... Malûm, "Ego-Santrizm"de, şahıs kendini dünyanın merkezi kabul eder... Her şeyin kendisi ile başladığı ve bittiği inancındadır...

"Sosyo-Santrizm"de ise belirli bir grubun üyesi olduğunu kabul eden şahıs bu kez de dünyanın merkezi olarak kendi "bizi"ni görür...

Gruptan kastettiğiniz nedir?

Herhangi bir şekilde toplumda, kendi değerlerinin en üst değerler olduğunu düşünen kişilerin oluşturdukları grupları kastediyorum...

Daha somut bir örnek verebilir misiniz?

Örneğin "biz kolejliler"den başlayarak, "biz doktorlar", "biz Fenerbahçeliler"e kadar uzanan bir yelpaze olabilir... "Bizlerin sahip bulunduğumuz değerler bütün toplum için en geçerli değerlerdir" inancı burada belirtmek istediğim... "Biz kolejden yetişmişiz, bizim edindiğimiz değerler en çağdaş değerlerdir, dolayısı ile toplumda bu değerler esasa kabul edilmeleridir" inancı...

Bu gruplar yelpazesini nereye kadar çoğaltıyorsunuz... Örneğin "Biz kapitalistler", "Biz sosyalistler" kavramlarını da içine alıyor mu?

Batı'nın bilimsel literatüründe söz konusu bu iki toplumsal katman sosyo-santrizm'e girmez... Ancak bazı araştırmacılar özellikle üçüncü dünya ülkelerinde, kendilerini belirli bir toplumsal kategoriyi savunur kabul eden kişi ve yazarları bu grubun içinde mütalaa ederler. Bana göre Türkiye'de sosyo-santrizm, ağızlarından halk ve halkımız sözcüklerini düşürmeyenlere kadar gelişmiş durumdadır. "Halkımız istiyor", "Halkımız der ki", "Halkımız her şeyi daha iyi bilir..." İşte "BU" görüş...

Ülkemizde de bu tip yazarlar var mı?

Hiç kuşkusuz var...

Kimlerdir?

Örneğin "biz halkız, halkımız her şeyi en iyi bilir" diyen ve bunu bilimsel olarak değil bir inanç sorunu olarak görüp savunan hemen herkes bu kategoriye girer..

İsim yok mu?

İsim vermeyelim.. Çünkü henüz çok yeni bir konu... Üzerinde daha tartışmak gerekir...

O zaman sosyo-santrizm'e karşısınız...

Evet, bunu kültürel bir hastalığın sonucu olarak görmek mümkün...

Üreme Organları ve Toplumsal Değerler...

Araştırmalarınıza göre kendini merkeze koymak olayının benzer başka şekilleri de var mı?

Benzer nitelikli iki ayrı olay daha var... Birincisi "Antropo-santrizm..." Soyut insanı, dünyanın merkezine koymak... Buna en belirgin örnek bir dönem Almanyası'nda görülmüştür.. "Tarihten önce vardık, tarihten sonra da var olacağız" düşüncesidir...

Diğer örnek ise "Genital Santrizm" adını taşır... Genital bilindiği gibi üreme organı demektir. Bunu da cinsiyetlerden birinin iki bacak arasını merkeze koymak diye kabaca tarif edebiliriz. Toplumu ve insanlığı değerlendirirken odak cinsiyetlerden birinin üstünlüğünün kabulü ve tüm değerlerin buna bağlanması halidir...

"Biz kadınlar", "Biz erkekler" grupları diyebilir miyiz buna?

Kolay anlaşılması acısından böyle denilebilir...

Son günlerde en ciddi gazete ve dergilerde bile işlenen cinsiyet konusunun sizce Genital Santrizm ile ilişkisi var mı?

Türkiye'de özellikle belirli çevrelerde seks bilgileri adı altında belki de farkında olunmadan Genital Santrizm lanse edilmektedir... Örneğin Yankı dergisinde yer alan seks ile ilgili yazıların birçoğu bu akım içinde değerlendirilebilir. Topluma seks ile ilgili bilgiler vermek başka (ki bunun Türk toplumu için gerekli ve zorunlu olduğu bir gerçektir) seks bilgileri adı altında, gerçekte üreme organlarına dayalı bir

erotizmi bilim kabul ederek yutturmaya kalkmak başkadır... Aradaki nüans sanıldığından çok daha önemlidir...

Zararlı mıdır demek istiyorsunuz?

Zararlıdır... Çünkü giderek özellikle gençler arasında bunlara dayandırılmış bir değerler sistemi oluşur ki bu da ülkenin cinsel sağlığı açısından yarar değil, zarar getirir...

HIRİSTİYAN MAHALLESİNDE KANDİL SİMİDİ SATIYORUM

Hürriyet-Show Dergisi
25 Nisan 1993

Geçtiğimiz yıl yayınlanan "İsa'nın Üç Yüzü" adlı kitap Hıristiyan dünyasında bomba gibi patladı[23]*. Yazarı, yıllar önce İsviçre'ye yerleşmiş bir Türk, Aytunç Altındal. Avrupa'nın pek çok ülkesinde kitapları basılan, demeçleri radyo ve televizyonlardan verilen Altındal, şu sıralar, kendi tabiriyle "Hıristiyan mahallesinde kandil simidi satmaya" çalışıyor.*

Aytunç Altındal, 1945 Bakırköy doğumlu bir Türk. Yayınevi ve sanat galerisi sahibi olduğu İsviçre başta olmak üzere pek çok Avrupa ülkesinde fırtınalar estiriyor şu sıralar. Hıristiyanlık ve İsa'yla ilgili görüşleri nedeniyle sert eleştirilere hedef olan Türk yazarın çarpıcı iddiaları, Hıristiyanlık âleminde geniş şekilde tartışılıyor. Kısa süre önce İngiltere'de yayınlanan "İsa'nın Üç Yüzü" adlı kitabında, gerçekten çarpıcı iddialara yer vermiş Altındal. Söz konusu kitap, yakın bir tarihte Türkçeye çevrilecek. İşte "İsa'ya Özgürlük" sloganını benimseyen Altındal'dan inciler:

► İsa, Vatikan'da hapistir. Vatikan'ın tekelleştirdiği İsa, bir devlet tanrısı haline getirilmiştir. Gerçek İsa'yla hiç ilgisi yoktur. Ben Hıristiyan olsam İsa'ya özgürlük kampanyası başlatırdım.

---

[23] Yayıncının Notu: Altındal'ın bu kitabı, Eylül 2007'de google'da En Çok Aranan Kitaplar listesinde yer aldı ve değeri de ABD'de 495 Amerikan Doları, İngiltere'de ise 271 İngiliz Sterlini olarak verildi...

► Hıristiyanlık, özellikle de Katoliklik bir din değil, külttür. İsa da dünyevi hale gelmiş bir Musevi'dir. Annesi de Musevi'ydi.

► Musevilik din olmaktan çok bir varoluş tarzıdır. Ancak kendi içine kapalı bir sistemdir. O kadar kapalıdır ki günümüzde kullanılan kültür kelimesi bile İbrancada yoktur. 19. yüzyılın sonunda dile girmiştir bu kavram. Musevilik kendi sistematiği olan bir dindir. Tanrı, Musevi'nin hayatını ikiye bölmüştür. Bir tarafta helal, diğer tarafta haram vardır. Bu şeriat, daha sonra İslamiyet'in esasını teşkil eden şeriat halini almıştır. Bu şeriat dışında, ilk defa İsa, insanı ve onun haklarını Musevilik sistematiğinin içine koymuştur. Musevilikte yasak olan pek çok şeyi serbest bırakmıştır. Domuz eti yemeyen Musevilere bütün hayvanların etlerinin yenebileceğini söylemiş, tüm Musevilerin tatil yaptığı cumartesi günleri (şebat günü) için de "İnsan şebat için değil, şebat insan içindir" demiştir.

► Hıristiyan-Yahudi çatışmasının temelini İsa'nın bir cümlesi oluşturuyor. O, "Sezar'ın hakkı Sezar'a, Kayzer'in hakkı Kayzer'e, Tanrı'nın hakkı Tanrı"ya demiştir. İlk bakışta bu sözler masumane gelebilir. Ancak büyük tepki almıştır. Çünkü Sezar bir insan, hem de tanrı tanımayan bir insandır. Haklarının Tanrınınkilerle eşit olması düşünülemez bile. İsa, bir insan olan Sezar'ın hakkıyla Tanrınınkini eşit düzeye getirdiği için büyük bir suç işlemiştir. Musevilikte, Tanrının hakkının olduğu yerde insan hakkından söz edilemez. İnsanın, Tanrının gücünden korkmak ve ona kölelik etme hakkından başka hakkı yoktur. Musevi tanrısı insanlara on emir vermiştir, on hak değil.

► İstatistik olarak ilginç bir rakam var ortada: "Hıristiyan" kelimesi, İsa'nın ölümünden 70 yıl sonra kullanıldı. Hem de Antakya'da, İsa bile bu kelimeyi duymuş değildi. Taraftarlarına 'Nazariler' deniyordu.

► İsa'nın ölümünden bir asır sonra, 325 yılına kadar süren dönem içinde, tam 122 değişik Hıristiyan adlı cemiyet türemiştir. Hiçbiri ötekiyle uyuşmaz.

► Meryem'in bakireliği de dördüncü yüzyıldan itibaren konuşulmaya başlanmıştır. Daha önce hiç kimse Meryem'in bakireliğini bu şekilde görmemiştir. Kilise'nin kabul ettiği Meryem kültü ise 16. yüzyıldan itibaren oluştu. İlk defa 1870'te bu tartışmalara son vermek için Roma Katolik Kilisesi, Meryem'in annesinin de kısır olduğunu, Meryem'i günahsız olarak dünyaya getirdiğini söylemiştir.

► İsa'nın, Musevilikte yaptığı en önemli değişikliklerden biri de Tanrıyı mülkiyetine geçirmek olmuştur. O güne kadar Museviler, "Tanrımız" derken, İsa kalkıp "O benim babam. Benim tanrım" demiştir. Otoriteyi kendinde toplamıştır yani.

AFRİKA'DA RESİM VE HEYKEL: HALKLARIN İNANÇLARIYLA BÜTÜNLEŞEN DOĞAÜSTÜ GÜÇLERİ YANSITAN ETKİLİ ANLATIM

Milliyet Sanat Dergisi
1 Kasım 1974

Yirminci yüzyılın ilk yirmi yılında Avrupa'nın istilâcı ulusları Afrika'yı da iyiden iyiye ellerine geçirmiş ve tüm doğal kaynaklarını sömürme yarışına girişmişlerdi. Emperyalizm, girdiği ülkelerde salt doğal kaynakları sömürmekle kalmaz; işgal edilen ülkenin sanatı, edebiyatı ve bütün olarak kültürel yaşantısı da istilâcıların yağmasına uğrar. Böylece birkaç bin yıllık kültürler büyük bir el çabukluğuyla el değiştirir. İstilacılar, kendi tasarımlarının ürünleri olmayan değerlere bir anda konup, onlara kendi sanat anlayışlarına uygun –ki bu anlayış genellikle ticari, entelektüel ve bireyci nitelikleri içerir– yakıştırmalar yaparak, ama yapılmış olanın özsuyunu sonuna dek emmeyi ihmal etmeden, kendi ürünleriymiş gibi dünya sanat platformuna sunarlar.

Afrika, işte yirminci yüzyılın bu ilk yirmi yılında ekonomik-politik işgalin yanı sıra bir de kültür sömürüsüne uğramıştır. Afrika heykelciliği 1905-1920 yılları arasında Avrupa'da görülmemiş bir aydın ilgisiyle karşılaştı. Daha gerçeği, kendilerini, kendilerinden öncekilere kabul ettirebilme çabasına girişmiş olan genç aydın gruplarınca kullanılabilecek

bir koz, bir esin kaynağı, bir hazır sermaye olduğu için ilgiyi çekti denebilir.[24]

Afrika heykelciliği, sanatçılar arasında ilk kez ressam Maurice de Vlaminck tarafından 1905'de Parisli aydınlara tanıtıldı. O ve ressam arkadaşı Andre Derain, Dahomey ve Fildişi Sahili'nden gelme heykellerden esinlenerek resim çalışmalarına yeni bir boyut kazandırmanın hazırlıklarına girişmişlerdi. Aynı yıl içinde Derain'e bir ziyaret yapan Matisse ve Picasso, Afrika heykellerini görür görmez "yollarını bulduklarını açıklamışlardı". Afrika heykellerindeki primitif veya barbarsı fetişizm bu iki ressamı bir hayli etkilemişti. Nitekim Picasso ve arkadaşları, Afrika sanatından geliştirdikleri ve Avrupa'da, "resim sanatındaki ihtilal" diye nitelendirilen kübizmi kurdular. Oysa kübizm, tam anlamıyla bir kültür sömürüsünün ürünüydü ve sömürülenler de Afrika'nın yapıtlarına adlarını koymayan ve ne yapmışlarsa kendi toplumları için yapmış olan klân-üyesi sanatçılarıydı.

"Picasso'nun, Derain'e yaptığı o ziyaretten sonra akıl almaz bir Afrika Sanatı avı başlamıştı" diye yazıyor Vlaminck, anılarına da yer verdiği kitabında. Gerçekten de Parisli ressam ve heykeltıraşlar birbirleriyle yarışırcasına Afrika yağmasına girişmişlerdi. İşte Amadeo Modigliani, işte Alman ekspresyonistleri Die Brücke grubundan Ernst Ludwig Kirchner ve Kari Schmidt-Rottluff, işte Wassily Kandinsky ve işte Paul Klee. Afrika heykel ve masklarını inceleyip, yapıtlarına esin, biçim ve nitelik kaynağı yapıyorlar.

Picasso ise daha 1906-1907'de Les Demoiselles d'Avignon (Avignonlu Kadınlar) tablosuyla kübizmi başlatmış ve yine Vlaminck'in anlattığına göre, "Afrika Sanatı'ndan ne denli

[24] Günümüzde kapitalist Batı'nın aydınları, Afrika örneğine benzer şekilde yeni bir kaynak daha buluşlardır. Bu; Hinduizm, Budizm, Zen-Budizm ve onların oluşturduğu kültürler bütünüdür.

yararlanılabileceğini sezen ve derhal uygulamaya sokan ilk sanatçı olmuştur".[25]

Afrika'da Sanatın İşlevi...

Afrika'da her sanat dalı öncelikle –hatta tek amaç olarak– toplumsal bir işlevi yerine getirmek ereğine yöneliktir. Afrikalı sanatçı için, yaptığı eserin, içinde yaşadığı toplumda bir fonksiyonu olmayacaksa anlamı da olmaz. Bu bakımdan Afrika'daki heykelciliğe bakarken akıldan çıkarılmaması gereken ilk özellik heykellerin, doğaüstü güçlerin, bir anlamda vekilliklerini yüklenmiş oldukları ve topluma bu üstün güçlerin bildirilerini sunmakta olduklarıdır. Yani salt "sanat için sanat" anlayışıyla yapılmış değillerdir. Burada bir noktaya da dikkati çekelim. Yunanlı düşünür Plato için sanat, ne kendisinden özellikle yararlanılabilecek ne de gerçek sayılabilecek bir olaydır. Örneğin içinde yatılamayacak olduktan sonra yatak resminin hiçbir anlamı yoktur. Plâto'nun, sanatı bu bakımdan gereksiz görüşüne karşılık Afrika'da sanata toplumsal bir işlev yükletilmiş olması ilginçtir. Bu nedenle Afrika'da heykelde resim (süsleme) de ilkin birer "toplumsal içeriğin" ürünleridir.

Afrika'daki resim ve heykel örneklemelerine girmeden önce ne gibi materyallerin kullanıldığını görelim:

Nijerya'nın Nok kültüründe yapılan kazılardan anlaşıldığına göre demir en az 25-30 yüzyıldan beri kullanılmaktadır. Demiri işleyen kimsenin Afrika inançları içinde kendine özgü (zanaatkâr olarak) bir yeri olmuş ve çeşitli tabu ve bâtıl inançlarla özdeşleştirilmiştir. Gine'de yaşayan çeşitli kabilelerde (örneğin Bağa, Dan, Toma) bronz ve pirinç işlenmeye başlamıştır. En iyi biçim ve nitelikte kullanıldığı bölge ise Nijerya'daki Benin, İfe ve Gana'daki Ashanti krallıkları olmuştur. Bütün Afrika'da çanak-çömlek yapımında kil kullanılmıştır. Yine Nok'ta yapılan kazılarda 2000

[25] Afrika Sanatı'ndan aynı yılların edebiyatçıları da etkilenmişlerdir. Bu konuyu başka bir yazıda işleyeceğiz.

yıllık çanaklara rastlanmıştır. Kabaca fırınlanmış olan bu çömlekler İfe'deki kazılardan da çıkmıştır. Diğer maddeler arasında sabuntaşı, altın (Güney Afrika'da 15. yüzyıldan önce başlayarak), balmumu, hayvan derileri, hasır, su kamışı, palmiye lifleri, boynuz, fildişi ve kabuklu deniz hayvanları sayılabilir.

Resim konusunda Afrika son derece ilgi çekici bir anlayışa sahiptir. Şöyle ki resim, bir maddenin üzerine (örneğin rafya dokuma bir duvar halısı üzerine) yapılabildiği gibi, insanın çeşitli yerlerine de –sırtına, göğüs ve karnına– yapılabilmektedir. Kök boyalar kullanılarak yapılan bu resimler özellikle kamıştan veya ağaç kabuklarından yapılmış olan kalkanların üstüne motif veya figürler halinde işlenmiştir. İnsan vücuduna işlenen resimde ise –ki bunların bazıları dövmecilik olarak da nitelendirilebilir– klân üyesinin ne gibi bir olayın içinde olduğu gösterilir. Örneğin hastalık ya da kızların ergenlik günlerinde yüz ve vücutlara çeşitli şekiller çizilir. Ayrıca tapınakların iç duvarlarına ataların durumlarını belirleyici –özellikle de av sahneleri– olaylar resmedilir. Klân şeflerinin hasır evlerinin üstüne, şefin güçlülüğünü belirleyici av ve tarım sahnelerinin yapıldığı da görülmüştür.

Afrika resminde yalın bir anlatım hakimdir. Batı'nın sofistike ressamlığına karşılık Afrika resmindeki çarpıcı basitlik (seyredende baktığı olayı bir çırpıda anlama; dolayısıyla korkma, sevinme, heyecanlanma gibi belirtileri oluşturması) dikkat çekicidir. Renkler genellikle kırmızı, siyah, sarı ve mavidir. Ne var ki Batı dünyasında resim çok önemli ve birincil bir yer tutarken Afrika'da önde gelen sanat dalı olmamıştır.

Heykele gelince; Afrika bu konuda, yazımızın başında da değindiğimiz gibi, bir kaynak-ülke durumundadır. Materyal olarak başta ağaç ve killi toprak olmak üzere, fildişi, bronz, sabuntaşı ve pirinçten heykeller yapılmıştır. Bu maddelerin kullanımıyla kabilelerin sosyo-ekonomik-politik yapıları ve koşulları arasında bir koşutluk söz konusudur. Örneğin Nijerya'daki Benin Krallığı'nın güçlendiği 15-16.

yüzyıllarda İfe Krallığı'nın sanat ve kültür düzeninde değişmeler olmuş ve bronz işlemecilik güçlenen monarşiye uygun biçimde toplumsal içeriğinden soyutlanıp (özellikle 18. yüzyılda) bir tür resmiyet ve "kibir" edinmiştir. Ama politik denge bozulup da krallık çökmeye başlayınca heykel sanatı da yine o geleneksel Afrikanizm havasına bürünmüş ve klanın her üyesince anlaşılan ürün haline gelmiştir. Afrika heykelinde kadın yine baş konudur diyebiliriz. Genç kız, Ana, Kadın ve Çocuk, Kral –ki Fon kültüründeki Kral Glele ve Kral Behanzin heykelleri yarı insan yarı hayvandır– Davulcu, Büyücü, Hasat, Savaş gibi temalar çoğunluktadır. Tıbbi amaçlarla kullanılan heykellerle, fallik anlayışla yapılmış boyları iki buçuk metreyi bulan dikili taş heykeller de vardır. (Güney Etiyopya'da Gaita kabilesi sınırları içinde.) Aynı şekilde özgün boyutları göz önünde tutularak yapılmış kadın cinsel organları da vardır. Heykel'de dikkati çeken bir diğer özellik de İyon ve Girit uygarlıklarında görülen karyatid sütun başlarının Afrika'da da yapılmış olmasıdır. Dahomey ve Kongo (Baluba kabilesinde) çokça rastlanılan karyatid başlıklara karşılık atlant pek yoktur.

185 büyük kabilenin yaşadığı Afrika'da resim ve heykelin bir Afrika bütünlüğünü içermesi ilginçtir. Gerçi Portekiz ve Belçika uygarlıklarının "yapay ya da yapıştırma" etkileri de görülmemiş değildir. Afrikalı sanatçı Portekizliye de yapıtlarında yer vermiş ve bu yabancının kendi toplumu içindeki yerini belirleyen niteliğini öne çıkarmıştır. Örneğin Portekizli, başında miğferi, elinde (veya belinde) kocaman kılıcı olan boyca Afrikalımdan biraz daha yüksek duran, asık suratlı bir adamdır. Afrikalının doğal (soyunuk-çıplak) haline karşılık Portekizli boğazından ayak bileğine dek sıkıca giyimlidir.

ABDİ İPEKÇİ'Yİ KİM ÖLDÜRDÜ?

Haftalık
20-26 Ocak 2006

Vatikan konusunda Türkiye'nin en yetkin ismi olan Aytunç Altındal, İpekçi cinayetinin şifrelerini çözüyor[*].

"Şimdi size bildiklerimin sadece bir bölümünü anlatabilirim. Her şeyi anlatamam" diye başladı konuşmaya Aytunç Altındal. "Abdi İpekçi olayını Türkiye aydınlatmak istiyorsa, projektörleri doğru yere tutmalı. Ağca hiçbir şey bilmeyen bir tetikçi katil. Zaten bilseydi, şimdiye kadar 30 kere öldürürlerdi onu. Kimleri öldürmediler ki bu işin arkasındakiler. Papa'nın onu affetmesinin nedeni de hiçbir şey bilmemesi. Zavallının biri Ağca."

Türkiye'nin en ünlü komplo teorisyenlerinden biri olan Aytunç Altındal, Vatikan'la ilgili ülkemizin belki de en yetkin ismi. Abdi İpekçi-Papa-Ağca üçgeniyle ilgili anlattığı şeyler de bu yüzden çok önemli. Altındal'a göre Papa suikastını çözmek için önce Abdi İpekçi cinayetini aydınlatmak gerek. Sonrası çorap söküğü gibi gelecek.

Peki nasıl çözülecek Abdi İpekçi olayı?

Türkiye'deki ilgili makamlar Abuzer Uğurlu ve Bekir Çelenk ikilisinin o yıllarda Türkiye'deki ilişkilerini ortaya çıkartırlarsa Abdi İpekçi olayı hemen çözülür.

Yani kilit isimler Abuzer Uğurlu ve Bekir Çelenk diyorsunuz...

---

[*] Röportaj: Sedat Sertoğlu.

Abuzer Uğurlu ve Bekir Çelenk o yıllar en büyük mafya babaları idi. Sigara, silah ve Sirkeci'de yedek parça kaçakçılığı yaparlar, kara para aklarlardı. Ağca o dönem "Kent var, Marlboro var" diye kaçak sigara satan bir ayakçı idi. Hiçbir siyasi parti veya örgüt ile de bir ilişkisi yoktu.

Peki bunların Vatikan ile ilişkisi neydi?

Bu ikilinin kaçakçılıktan muazzam paraları vardı. Ve bu paralar Vatikan'ın bankası olan ve "Tanrının Bankası" olarak bilinen Banco Ambrosino'nun hesaplarındaydı sanırım. Vatikan'ın içindeki bu mafya ve cuntanın Türk mafyası ile ilişkisi böyle başladı. Sonra bu Vatikan cuntası Türk mafyasından Papa operasyonu için bir adam bulmasını istedi. Onlar da Mehmet Ali Ağca'yı buldular. Üstelik Ağca cezaevinden kaçırıldıktan sonra Milliyet'e mektup gönderip Papa'yı vuracağını dünyaya ilan etmişti. Kimi vuracağını önceden söyleyen bir katil yani.

Abdi İpekçi'nin vurulması ile Papa'nın vurulması bağlantısına gelirsek...

Aynı isimler çıkıyor karşımıza. Abuzer Uğurlu ve Bekir Çelenk'in, Türkiye'deki ilişkileri ortaya çıktığı zaman Abdi İpekçi cinayeti çözülür. Şimdi bir şeye daha dikkatini çekmek istiyorum: Ağca hapisten kaçırıldığı dönemde Vatikan'da neler oluyordu? Vatikan iki büyük skandal ile sarsılıyordu. Biri P2 Mason Locası, ikincisi Banco Ambrosino... Bu sırada seçilen Papa 1. Jean Paul tam bu skandallar hakkında açıklamalar yapacakken birden öldü. Daha 33 günlük Papa'ydı. Otopsi bile yaptırmadı Vatikan'ın içindeki cunta. Çünkü bu cunta skandallar patlayana kadar çok önemli bir plan uyguluyordu.

Neydi bu gizli plan?

Bu plan, Sicilya'nın, İtalya'dan kopartılıp bağımsız bir devlet olması ve ABD'nin, Akdeniz'deki adası haline getirilmesiydi. Skandal patlayınca her şey durdu. 33 gün sonra birdenbire ölen Papa işte bunları açıklayacaktı.

Türkiye bu hikâyeye neresinden dahil oluyor peki?

O yıllar Türk istihbaratının eline önemli bir bilgi ulaştı. Bu bilgide, o yıllar Ankara'da bürokrat olan bir Türk vatandaşının ileride Türkiye'de çok önemli görevlere getirileceği ve bu kişinin Abdi İpekçi'nin öldürüleceğini bildiği yazıyordu.

Kimdi bu?

Söylemem. Türkiye çok ilginç bir ülke. Turgut Özal Cumhurbaşkanı iken Mesut Yılmaz'ın Avrupa'da yaşayan bir yakın arkadaşına, Özal'ın bir hafta içinde öleceği ve bunu Mesut Yılmaz'a anlatıp ANAP'ı, Özal sonrasına hazırlaması gerektiği söylenen bir telefon geldi. Ama arkadaşı bunu ciddiye almadığı için Yılmaz'a söylemedi. Mesut Yılmaz mesela bunu bilmez. Türkiye, Ağca'yı filan bir kenara koyup kendisi ile gerçeklerle yüzleşmek zorunda.

Tekrar en başa dönelim. Abuzer Uğurlu için kilit adam diyordunuz...

Onun ve Bekir Çelenk'in devletle bağlantıları açıklanmalı. Rahmetli Uğur Mumcu dışında kimse bu ikili ile ilgilenmedi. Bekir Çelenk, Türkiye'ye iade edildi. Hapisten tam çıkacaktı ki birden ölüverdi. Kıbrıs Savaşı'ndan sonra Türkiye'ye silah ambargosu kondu. 1980 darbesinden sonra halktan silahları teslim etmeleri istendi. Biliyor musun kaç tane silah teslim edildi? Tam 800 bin. Gökten zembille mi geldi bu silahlar? Ordudan çok...

İpekçi'nin öldürüleceğini yurtdışından bilen yok muydu?

Abdi İpekçi cinayetini bilen ikinci kişi bir Kardinal. Türkiye, bu Kardinali sorguya çekebilirse çok ilginç şeyler ortaya çıkar. Adı Stanislav Dsiwz. Papa vurulduğu sırada onun yanında olan kişi. Hadi bir şey daha söyleyeyim; o dönemde Vatikan'da patlayan skandalları kim soruşturdu biliyor musunuz? Şimdiki Papa Ratzinger.

Mehmet Ali Ağca cezaevinden kaçırıldıktan sonra bir süre gezdirildi. Bunun sebebi neydi?

Onun gibi köyden gelmiş birine Avrupalı yaşamını öğretmekti. Kısa bir süre İran'da kaldı. Oradan Bulgaristan, ardından İspanya, sonra İsviçre... Ve de nihayetinde İtalya... Papa suikastında kullanılan silah da ona İsviçre'de verildi. Olten kentinde... Bir adam yanına gelip, "Bu tabancayı kullanacaksın" dedi ve silahı verip dönüp gitti. Ağca onu bile tanımıyor. Bu adam Avusturya vatandaşı idi. Resmi görebiliyor musunuz?

Peki bu karmaşık ilişkiler bugün hâlâ devam ediyor mu?

Devam etmez mi! Tabii ki devam ediyor. Bakın Ağca'yı hapisten çıkartabiliyorlar. Onu dezenformasyon için kullanıyorlar. Herkes "Ha şimdi söyleyecek, ha yarın söyleyecek" diye beklenti içine sokuluyor.

Oysa bildiği hiçbir şey yok. Piramidin tepesi hakkında sıfır bilgisi var. Zaten dedim ya, bilseydi çoktan öbür tarafa gitmişti. Adamlar, Papa öldürecek kadar tehlikeli.

11 EYLÜL'ÜN ANLAMI NEDİR?

Size göre 11 Eylül olayı nedir? Arkasında hangi güç veya güçler vardır? Amaçları nedir?

11 Eylül 2001'de Amerika'nın New York ve Washington eyaletlerinde yaşanan olayları bir "Sebep/Sonuç" ilişkisi çerçevesinde ele almak gerekir. Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde 11 Eylül bir "Sonuç"tur, "Sebep" değil. Öyleyse sadece bu "Sonuç"a bakarak bunu yorumlamak yanlış yönlendirmelere açık olmayı da beraberinde getirir.

11 Eylül'ün doğru, bilimsel ve toplumsal tanımını yapabilmek için de öncelikle, "sebep"(ler)in tanımlanması gerekir. Bu tanımlama sürecinde ele alınması gereken dört unsur vardır. Bunlar sırasıyla a) ekonomi b) siyaset c) toplum d) tarih kategorileridir, Metodolojik olarak şu bakış açısının çözümleyici bir formül olduğunu düşünüyorum. **"Ekonomi-Politiğin ortaya çıkardığı Farklılıklardan, Toplumsal-Tarihsel bir ÇELİŞKİ doğmuştur."** Formül bu. Olaya böyle bakıyorum.

"Sebep"(ler) nedir? Olayı tamamen anlatabilmek için "Axiomatic" veriler henüz tam olarak incelenmiş değil. Ancak bazı ipuçları var. Bunlardan birkaç tanesini söyleyeyim:

11 Eylül, "ASİMETRİK SAVAŞ TARZI" (Warfare) diye tanımlanan türün şimdilik ilk "GLOBAL" örneğidir. Ve ben iddia ediyorum ki bu "Tedhiş" eylemi ABD içinden "Lojistik, stratejik, aksiomatik ve taktik" destek alınarak gerçekleştirilmiştir. ABD böylesine büyük bir eylemi BEKLİYORDU. Askeri ve Diplomatik terminolojide "Prolifcration/Çoğalma" tehdidi diye bilinen bu tedhiş türüyle ilgili ABD yönetimi Demokrat Senatör Sam Nunn başkanlığındaki PSI komitesi tarafından ve John F. Sopko'nun imzasıyla hazırlanmış olan

bir raporu okumuştu. Bu raporun ilk hazırlanışı ise ünlü Aspen Enstitüsü'nde 1996'da gerçekleşmişti. Atlayarak ekliyorum: ABD Savunma Bakanı William Cohen 1998'de (Aralık) "ABD'nin çok büyük bir terör eylemiyle muhatap olacağı şeklinde gizli bilgiler aldık" demişti. (25 Ocak 1999)

Kısacası 11 Eylül Olayı, ABD halkı için "Sürpriz" ama en üst yönetimi için "Beklenen" bir olaydı, diyebilirim.

Eğer olayın arkasında Usame Bin Ladin ve El-Kaide yoksa bu bir "'komplo" mudur? (Gerçi siz Tempo'daki yanıtlarınızda "Ladin bu işin tetikçisidir" diyorsunuz. O zaman bu eylem "Ladin'e ihale edildi ama arkasında başka güçler var" anlamına mı geliyor?) Komplo ise tertipçiler nasıl gündeme getirdiler, nasıl bir teknik hazırlık ve uygulama süreci planlamış olabilirler? Bir senaryonuz var mı?

Arkasında kimler vardı? Ben bu soruyu 11 Eylül günü olaydan hemen sonra radyo, gazete ve iki TV kanalına yaptığım açıklamayla cevap verdim. Usame Bin Ladin, bu olayın tetikçisi olabilir. Ama planlayıcısı olamaz. Gerçi uçakla saldırı modeli yeni değildir II. Dünya Savaşı'nda hem Hitler hem de Japonlar tarafından kullanılmıştır. İlk olarak da 1920'li yıllarda şimdiki Suudilerin, Irak'la savaşında kullanılmıştı. Ama olayın gerçekleştiği ve bundan kimin yararlandığı (Cui bono) açısından bakıldığında bunun Usame'nin kendi başına yapamayacağı kadar iyi planlanmış bir eylem olduğu görülür. Ladin ve El-Kaide'nin WASP'ın en üst temsilcileri tarafından, kendi çıkarlarını sürdürebilmek ve pekiştirmek için, "Günah Tekesi" olarak kullanıldığını düşünüyorum. Nitekim 11 Eylül'de ABD, "Usama'yi bize verin" dediği zaman gerçekte İSTEMEDİĞİNİ belirttim.

Aynı şekilde söz konusu mülakatınızda "Ladin'in, İsrail'e karşı tek bir saldırısı yok" diyorsunuz. Ve bunu ilginç buluyorsunuz. Buradan Ladin'i, İsrail yönlendirdi sonucu çıkarabilir miyiz?

Hayır, çıkmaz. Çünkü İsrail'in böylesine bir planı yapabilecek gücü yok. İsrail ve Siyonizm abartılıyor. Bunlar bu

kadar becerikli olsalar, Arafat'ı temizlerlerdi. Usame'nin, İsrail'e saldırısı yok, çünkü İsrail'e saldırmak "işine" gelmez.

Siz "Saldırıların arkasında silah tröstleri, petrol şirketleri ve ilaç tekelleri var" diyorsunuz. Açar mısınız?

Evet, bence bu olayın planlayıcıları, çoğu birtakım karanlık (ARCANE) gizli tarikatların üyeleri olan WASP'ın temsilcileridir. Bunlar II. Dünya Savaşı'nda, Japonya'nın Pearl Harbour'a saldıracağını da önceden haber almışlar ama "önlememişlerdi." Amaçları ABD'yi topyekûn savaşa sokmaktı ve soktular. Kennedy cinayeti de öyledir. O öldü, Vietnam Savaşı başladı. Dikkat ederseniz son beş yıldır Clinton'un imzalamadığı gelmiş geçmiş en büyük "Silah/Savaş Uçağı İhalesi"ni –ki 200 milyar dolar tutarında bu olaydan sonra Başkan Bush hemen imzalayıverdi. Petrol tröstleri ise hemen Avrasya coğrafyasındaki faaliyetlerini artırdılar. Usame de bu büyük şirketlerden birinde Suudi Prens Faysal El Türki ile ORTAK, İlaç tröstleri ise ABD yasalarına aykırı olmasına rağmen hemen ilaç fiyatlarını kendi aralarında anlaşarak artırdılar. Son üç yılda yaklaşık yüzde 28-30 düşüş göstermiş olan silah sanayinin borsalardaki hisse senetleri ve bonoları tavan yapmaya başladı. Saymakla bitmez!

ABD istihbaratı bu eylemi neden haber alamadı? Bir istihbarat zaafı mı söz konusu? (Aldı da başka şeyler mi oldu?)

Sadece ABD istihbaratı değil en az 50 istihbarat örgütü ATLADI. Böyle palavra olur mu? Size 15 tanesini sayayım. Bu kadar gizli istihbarat örgütünü atlatabilmek olası mıdır? ATF, BWAT, CBIRF, CBRRT, DOE, Europol, FBI, CIA, FEMA, HUA, TREVI, CIO, DIN, FSB. HAZMAT, LEIU, MOD, RAIDS, SİS, vd. Bu örgütler ancak bir şekilde atlatılabilirlerdi o da eğer "Bilgi Akışında Interception" olduysa. Yani "Akan İstihbarat" bir süre için kesintiye uğradıysa. Bunu da ancak Silah Tröstleri yapabilirdi, çünkü "Interception Cihazlarını" da onlar ÜRETİYORLAR.

Yanı sıra arkasındaki güçlere dair başka iddialar da var. Bunlar arasında Rusya-Çin Avrasya Bloğu, Almanya önderlikli Avrupa, İsrail gibi devletler sayılıyor. Bu iddiaların gerçeklik payı olabilir mi?

Hayır, hiç sanmıyorum.

Ayrıca daha ezoterik çağrışımlar yapan "derin dünya devleti", "Bielderberg" gibi yorumlar da mevcut. Bunlara ne diyorsunuz? Siz dünya gizli örgütler tarihi üzerine çalışmalarınızla da tanınıyorsunuz. Bu eylemi gerçekleştirenlerin bir "ideolojileri" var mı? Eğer öyleyse bu güçlerin nihai amacı nedir? (Daha ezoterik bakarsak) Arkasında böylesi tarikatvari bir güç olabilir mi?

Evet, bu eylemi gerçekleştirenlerin bir ideolojisi vardır. Bunu da bir ABD Doları'nın üzerindeki "Mason Mühürü"nde bulursunuz. Bir Dolarlık ABD parasının üzerinde "Novos Ordo Seaclaruni" yazıyor. Bir piramit ve onun üzerinde de küçük bir piramit var.

Bunun içinde bir göz, altında da "Yeni Dünya Düzeni" (NOS) yazıyor. Doların sağ tarafında Kartallı motifte ise GEMERA sistemiyle düşürülmüş bir tarih var: 13 Ekim Cuma 1307. Yeni Tapınak Şövalyelerinin başı Şövalye Molloy'un yakılarak öldürüldüğü gün! Eğer bu bir rastlantıysa, o zaman bu kişilerin bir ideolojisi yoktur diyebiliriz!

Siz dünya literatürünü de takip eden bir insansınız. Olay sonrası ve şimdi ABD halkının girdiği psikoloji nedir?

Ben de ABD'de uzun süre yaşadım. Sanıyorum Amerikalılar bir süre sonra kendilerini sorgulamaya başlayacaklar. ABD'de yönetime düşman olan ve yıllardır bunu söyleyen o kadar çok gizli örgüt var ki... FBI dosyalarına geçmiş olan birkaçını.

ABD'de farklı düşünen/'teröristler" açıklamasına karşı çıkan güçler var mı? (Yönetim kademesinde olsun aydınlar arasında olsun) Ne diyorlar?

Tabiidir ki var. Bunların dünyada belirli dostları var. Türkiye'de de var.

Şarbonlu mektuplar olayı size göre nedir? 11 Eylül'le bağı ve amacı nedir?

Antrax ve diğer maddeler "Proliferation" kavramı içindedir. Dünyada elde edilmesi en kolay saldırı silahıdır. Şarbon (Antrax) eylemlerinin ABD içinden ve bizzat ABD'liler tarafından yapıldığı resmen açıklanmadı ama bence kesindir. Son 30 yılda FBI belgelerine göre ABD'de (1969-99) 81 biyolojik silahlı saldırı var. Aynı dönemde 102 kez de kimyasal silahlı saldırı yapılmış. 1997-99 arasında iki yılda 24 kez de nükleer silahlı saldırı eylemi önlenmiş! Şaka değil, ABD kendi ektiği terör tohumlarının şimdi kendi topraklarında yeşerdiğini görüyor.

İddia edildiği gibi bir "medeniyetler çatışması" mı hedeflenmiştir? İslam'a karşı bir "Haçlı Seferi" mi başlatılmak istenmiştir?

Şu Huntington'dan da onun tezlerinden de bana gına geldi. Bu tezler zaten "Bilimsel" değil, propaganda amaçlı. Dolayısıyla Huntington haklı mı değil mi tartışması abesle iştigaldir. Haçlı fikri hep vardı ve var olacaktır. Bunu Huntington keşfetmedi!

11 Eylül'den sonra dünyanın geleceğini nasıl görüyorsunuz? Nasıl bir sürece girecek? Örneğin demokrasi, terör bahanesiyle askıya mı alınacak?

Evet demokrasi askıya alınacak. İnsan hakları palavrası da askıya alınacak, zaten alınmaya başlandı bile. ABD'de, İngiltere'de ve Avrupa'da artık hiçbir yönetim İnsan Hakları, Eşitlik, Kardeşlik, Demokrasi, Feminizm gibi mason palavralarını kendisi için kullandırtmıyor. Bu "Çifte Standartları" BİZİM gibi "Westoxieation" hastalığına tutulmuş ülkelere kazıklıyorlar. 21. yüzyıl **karizmatik çağın bittiği, enigmatik çağın başladığı dönemdir.** Ben böyle yorumluyorum.

Türkiye bu süreçten nasıl etkilenecektir? Ne yapmalıdır?

Sadece Türkiye değil, İslamiyet de işte bu yeni "Çağın" dinamiklerinin neler olacağını göremezse "Yok olma" sürecine girecektir. Bundan 15 yıl önce Moskova'da "Komünist Partisi yasaklanacaktır" denilseydi herkes söyleyene deli gözüyle bakardı ama YASAKLANDI. İslamiyet için de aynı durum söz konusudur. Türkiye acilen toparlanmak zorundadır. İş işten geçmek üzere.

Eklemek istedikleriniz?

"Proliferation" konusunda ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler 9-10 Haziran 1999'da Eastern Mediterranean Security and Cooperation başlıklı Uluslararası Konferans'ta verdiğim "Proliferants and Terrorists" başlıklı (İngilizce) tebliğe bakabilirler. (Insight, F. Naumann Foundation, 1999) ISBN 975-7218-16-2.

Enigmatik Çağ konusunda ise benim, "Laiklik/Enigmaya Dönüşen Paradigma-1995" ile "Bilinmeyen Hitler" (2000) ve "Tapınak Şövalyeleri" (2001) adlı kitaplarıma bakabilirler.

A. DE LA JONQUIERE'E GÖRE SULTAN ABDÜLHAMİD HAN DÖNEMİNDEKİ NÜFUS DAĞILIMI VE TAHMİNLERİ (1881)

Nüfus sayımları ve tahminleri hakkında doğru ve tam bilgiler edinebilmek tarihçiler açısından daima büyük bir sorun olmuştur. Batılı kaynaklar özellikle de Fransızlar işlerine geldiği ve çıkarlarına uyduğu şekilde sayım sonuçları ve tahminleri yayınlamışlardır. Buna rağmen günümüzde de dikkate alman bazı kaynaklar vardır. Bunlardan biri de A. De La Jonquiere tarafından yazılmış ve ilk baskısı 1881'de yayınlanmış olan "Histoire de l'Empire Ottoman" adlı kitaptır. (Paris, Librairie Hachette). A. De La Jonquiere, İstanbul'da askeri okullarda ders vermiş bir tarih profesörüdür.

Jonquiere'nin aktardığı bilgilere göre Sultan Abdülhamid Han'ın saltanatının ilk yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nda takribi nüfus dağılımı şöyledir. (NOT: Yazar bu sayılara Mısır, Bosna-Hersek ve Bulgaristan'ı özellikle almadığını çünkü bu bölgelerde yaşanan iç ve ters göçler nedeniyle elinde kesin sayılabilecek rakamlar olmadığını belirtmiştir.)

Jonquiere, Osmanlı etnik yapısını 7 ana grupta ele almıştır. Bunlar şöyledir:

1. Grup: Türkler

Osmanlılar	9.700.000
Türkmenler	300.000
Rumlar	2.100.000

2. Grup: Yunan-Latin Asıllılar

Tzintzares (Valak)	900.000
Arnavut	1.300.000

3. Grup: Slavlar

Bulgarlar	1.500.000
Sırplar	150.000
Kazaklar	32.000

4. Grup: Gürcüler

Çerkezler	700.000
Laz	5.000

5. Grup: Hint Asıllılar

Çingeneler	212.000

6. Grup: Fars/İran Asıllılar

Ermeni	2.300.000
Kürt	1.000.000

7. Grup: Semitler

Arap	4.000.000
Dürzi	310.000
Maronit	482.000
Süryani	73.000
Keldani	233.000
Yahudi	150.000
Yahudi-Dönme	8.000

Jonquiere, dinlere göre de bir tahmini dağılım vermiştir. Buna göre Osmanlı İmparatorluğu'nda 1881 yılı itibariyle 16.730.000 Müslüman vardır. Bunlardan 9.700.000'ü Sünni, 1.500.000 Vehhabi ve sadece 30.000'i Şii'dir. Hıristiyan sayısı ise şöyledir. Toplam: 8.030.000. Bunun 3.167.000'i Ortodoks ve yaklaşık 3 milyon kadarı da çeşitli kiliselere bağlı Katolik'tir.

TEOLOJİ ÜZERİNE

İstanbul'daki Anadolu

Aytunç Altındal, teoloji üzerine, özellikle Hıristiyanlık üzerine çalışmaları, yazdıkları ve söyledikleriyle dikkatleri çekiyor. Niye böyle bir dalda çalışmaya karar verdiniz, bu konuya neden ve nasıl ilgi duydunuz?

İlkin Türkiye'de az bilinen bir olayı anlatarak başlayayım. Türkiye'de Batılı bir kavram olan TEOLOJİ, İlahiyat olarak tercüme edilmiştir. Oysa Batı'da İlahiyat'ın karşılığı DIVINITY'dir ve bunun da gerçekte TEOLOJİ'yle birebir kan bağı yoktur. TEOLOJİ doğrudan doğruya TANRIBİLİM'dir. Diğer bir deyişle TEOLOG denilen şahıs TANRI ile ilgilidir. Din onun için birincil değil üçüncül değerde bir araçtır. Hiç kuşkusuz hiçbir TEOLOG DİNSİZ (Din olmadan) yola çıkmaz ama Batı Hıristiyan anlayışında TEOLOG daha çok Filozofla uğraşır veya kendisi "DİN FELSEFESİ" yapar veya üretir. Dolayısıyladır ki kısa kesmek için söylüyorum, TEOLOJİ Türkiye'de anlaşıldığı ve kullanıldığı anlamda İlahiyat değildir.

Laiklik denilen uygulama ilk kez Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından RESMEN bir devlet ideolojisi olarak benimsenmiştir. "Laiklik"in ne olduğunu bilebilmek için ilkin Hıristiyanlığa bir bütün olarak bakmak gereklidir. Çünkü Laiklik, Hıristiyan Batı kültürünün bir yansımasıdır. Ben de Laiklik konusunu yerli yerine oturtabilmek için ilkin Hıristiyanlığın öğrenilmesi gerektiğini düşündüm ve 1965'den bu yana çalışmalarımda bu anlayışa ağırlık verdim. Nitekim bu çalışmalarımın sonucunda LAİKLİK konusunda kitaplar yayınladım, makaleler yazdım ve yurtiçinde ve dışında birçok

konferans verdim. Böylelikledir ki örneğin Türkiye'de insanlar Laiklik ile Sekülerleşme=Dünyevileşme olguları arasındaki farkı öğrendiler. Simdi birçok yazar, özellikle de "Çok keskin" İslamcı geçinen birtakım kişiler Laikliği eleştirirken benim getirdiğim anlayışı kullanıyorlar. Ve kendilerinden bekleneceği üzere de bu anlayışı "kendileri" keşfetmiş gibi davranıyorlar. Tabii ki olay kendi çalışmalarıyla ortaya gelmediği için de zaman zaman MALAPROPİZM'e düşüyorlar. Yani kulaktan duyma kitaptan aşırma kavramlarla bilgiçlik taslamaya başladıkları için yanlış kavramları yanlış bağlamlarda kullanarak gülünç oluyorlar. Bunlar, Laiklere kendilerini beğendirmek için "Entel" olmaya kalkışmış "İslamcı Palyaçolar" olarak tanınıyorlar.

Fener Rum Patrikhanesi ile ilgili uyarıcı sözler söylüyorsunuz. Patrikhane'nin, Vatikan benzeri bir devlet haline gelerek, Türkiye için PKK'dan daha tehlikeli olacağını söylüyorsunuz? Bunu neye dayanarak iddia ediyorsunuz? Size göre Patrikhane neyin peşinde, bunun için nasıl bir yöntem izliyor?

Fener Patrikhanesi konusu eskidir. Ama 1990'da bu konuyu Türkiye'nin gündemime ben soktum, doğru söylüyorsunuz. Benim bir kitabımda da yazdığım gibi Patrikhane, "Bizimdir ama Bizden Değildir". Günümüzde Türkiye'de eski solcu yeni götürücü kesimde Hıristiyanlığa özenme numarası çıktı. Öyle ki bu tipler açıkça Hıristiyanlığa çağrı yapıp "Diyalog ve Hoşgörü" numarasıyla Misyonerlik çalışmalarına destek oluyorlar. Buna karşı çıkanları da artık cılkı çıkmış olan "Komplo Teorisi Üreticileri" ve "Gerici" gibi kavramlarla yaftalamaya çalışıyorlar. Bu numaraları artık kimsenin yemediğinin ise farkında değiller. Bunlar eskiden PKK'yı savunuyorlardı. PKK'nın lideri Marksist-Leninist iken şimdi ZERDÜŞTCÜ oldu ya bunlar da anında "Azınlık Hakları Savunucusu" kesildiler. Bu üçkâğıtçılar MİLLÎ MÜCALELE döneminde de vardılar bugün de varlar. Patrikhane işte bu paralı askerleri kullanmaktadır. Evet Patrikhane, PKK'dan çok daha tehlikeli bir sorundur. Dikkat bu sözlerimle "Türkiye'de yaşayan RUMLAR tehlikelidirler"

demek istemiyorum. Bugün İstanbul'da ya da Türkiye'de 300-400 000 Rum olsa İstanbul bu kadar batmazdı. Yaşanılabilecek bir kent olurdu. Ama Patrikhane "Devlet İÇİNDE DEVLET" olmak hevesindedir. Arkasında da iki güç vardır. İçerde MASONLAR dışarıda AMERİKA.

Vatikan, İsrail'i 1993'te devlet olarak tanıdı. 93'te ne değişti de bu tanıma gerçekleşti? Papa'nın, İsrail'i de kapsayan "Kutsal Toprakları" ziyareti, ne anlama geliyor? Bu ziyaret sırasında Papa, Filistinlilerin acısını paylaşırken, 'Yahudi soykırımına karşı bir tepki vermediği için Vatikan adına özür dilemesi' yönündeki Yahudi isteğini de yerine getirmedi. Bunlar size göre neyi ifade ediyor?

Papa, gezisini çok önceden 1985'de planlamıştı ve yaptı. Amacı Hıristiyanlığı yeni bin yılda başta Türkiye ve Avrasya'da yaymaktır. Bunun için üç kavram seçilmişti. Ve bu kavramları yaygınlaştırmak için de üç büyük örgüt kurulmuştu. Bunlar 1) Diyalog, 2) Hoşgörü 3) Karizma kavramlarıdır. Papalık ve onların yerli işbirlikçileri uzun yıllardır bu kavramları Müslümanların gündelik hayatlarına sokmuş bulunuyorlar. Geçtiğimiz mart ayında Trabzon Belediye Başkanlığı'nın daveti üzerine bu güzel kentimize gittim ve orada verdiğim konferansta bunları uzun uzadıya anlattım. Kısaca bir kez daha tekrarlayayım. Diyalog ve Hoşgörü bir vasıtadır. Papalığın gerçek anlamda Müslümanlarla ne diyalogu ne de hoşgörüsü vardır. Bu yolla Müslümanları pasifize etmeyi planlamışlardır. Papalığın bu misyonunu Müslüman topraklarda hayata geçirmesi için kurulmuş üç örgüt şunlardır: 1) **Focolare** 2) **Neo-Katakumenata** 3) **Kommunion and Liberty**. Bu örgütlerden birincisi tüm İslam aleminde tam 4400 tırnak içinde Müslüman ile çalışmaktadır. Bu Müslüman geçinen FOCOLARE muhiplerinden 130 kadarının Türkiye'de olma ihtimali yüksektir.

Dünya sistemi içinde Hıristiyanlığın gücü nedir?

Dünya sistemi içinde Hıristiyanlığın yeri ve rolü çok büyüktür. Şöyle ki Avrupa Birliği Parlamentosu'nda bile Hıristiyan Birliği grubu bulunmaktadır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafya açısından düşünürsek, siyasal olayları doğrudan etkileme veya belirleme bakımından Ortodoks Hıristiyanlar büyük bir tehlike taşıyor mu? Katoliklik için, bu bağlamda, neler söyleyebilirsiniz? Ortodoks Hıristiyanlar ile Katolik Hıristiyanlığı ayıran en temel özellikler neleredir? Bunların siyasal ilişkilere yansıması ne ölçüdedir?

Katolik ve Ortodoks inançlarını birbirlerinden ayıran ilk büyük kavga günümüzde de tartışılan EKÜMENİK PATRİKLİK konusundan kaynaklanmıştır. 6. yüzyılda başlayan bu kavga daha sonraki yüzyıllarda derinleşmiş ve II. yüzyılda taraflar birbirlerini aforoz etmişlerdir. Bu aforoz 1960'lı yıllarda Fener Patriği Athenagoras ile Papa'nın Kudüs'te bir araya gelmeleri sonucunda büyük ölçüde yumuşamıştır. Yüzyıllar sonra gerçekleşen bu buluşma nedeniyle iki taraf birbirine daha yumuşak davranmaya başlamıştır. Aralarındaki uzlaşmazlık Hıristiyan akaidi ile ilgilidir ve **FİLİOG** Sorunu diye bilinir. Dileyenler bu konuda benim **"Türkiye ve Ortodokslar"** adlı kitabımı okusunlar (Anahtar Yay).

Türkler, tarihsel olarak (sizin İstanbul'un Fethi'nde Ortodokslara karşı, Katoliklerin Fatih Sultan Mehmed'e yardım ettiği görüşünüzü de dikkate alarak) Katoliklere daha yakın işbirliğine mi giriyorlar? Neden?

1919'da İstanbul işgal edilince Fener Patriği fırsattan istifade edip dünyadaki bütün büyük kiliselere bir mektup yollayarak Hıristiyanlığın **"Yeni ROMA"** dediği İstanbul'un bir daha **"KAFİR"** Türklerin ve Müslümanların eline geçmemesi için tüm kiliselerin birleşmesini istemişti. Bu çağrı üzerine Dünya Kiliseler Birliği kuruldu. Günümüzde en etkili kurum budur. Katolikler o dönemde bu birliğe girmediler. Şimdilerde ise bir kardinal aracılığıyla temsil ediliyorlar o kadar. Türkiye ve Anadolu toprakları Katolikler için değil Ortodokslar için **"Kutsal TOPRAK"** konumundadır. **AYASOFYA**'nın yeniden Ortodoks ayinlerine açılmasını ve

Kilise'ye devredilmesini Lozan öncesinde Vatikan önlemişti.

Türkiye'de son yıllarda bir misyonerlik atağı var. Türkiye için bir Hıristiyanlık (Hıristiyanlığı seçenlerin artması) tehlikesi var mı?

Evet var ve bu tehlike sanıldığından çok büyük. Türkiye hızla Hıristiyanlaştırılmak isteniyor. Bu alan da çok mesafe kat edilmiştir. Önlem alınmazsa daha da artacaktır. Nitekim Yunanistan **ESKİ PONTUS'UN KUTSAL MERKEZİ** olarak kabul ettiği Trabzon'da Konsolosluk açmak için başvurmuş ve bu isteği **DÖNME** bir aileden gelen Dışişleri Bakanı İsmail Cem tarafından uygun görülmüştür.

Hıristiyan dünyasının İslam alemine bakış açısında bir değişme mi var? Dinler arası diyalog gibi kimi söylemler bunun bir işareti mi? Gelecek yıllar bu bağlamda nelere gebe?

Bu sorunuzu üçüncü sorunuzda kısmen yanıtladım. Gelecek yıllarda Türkiye'deki **DİYALOG VE HOŞGÖRÜCÜLER** arkalarına masonları ve Amerika'yı (Siz CIA diye okuyun) alarak çalışmalarına hız verecekler.

"Ayasofya ibadete açılabilir mi?.. Açılmalıdır... Ama bunun yollarını iyi bilmek gerekir" diyorsunuz. Ayasofya neyi ifade ediyor ve niçin ibadete açılmalı, bunun yolları nedir?

Bu konuyu bir televizyon programında (Star/Objektif) o zaman Isparta milletvekili olan Sn. Ertekin Durutürk'le tartışırken gündeme getirdim. Evet Ayasofya'nın **TAMAMI** ibadete açılabilir. Ama bunun yollarını iyi bilmek gerekir. Yanlış bir adım atılırsa kaş yapalım derken göz çıkartılmış olur. Onun için burada nasıl yapılabileceğini açıklamayayım. Ama bir çözüm vardır.

Türkiye 28 Şubat'ı yaşadı, yaşamaya devam ediyor. Müslümanlar üzerinde ağır baskılar hüküm sürüyor. Bu, Türkiye'de laiklik, din, sekülarizm gibi kavramların (daha açıkçası din-devlet ilişkisinin) yanlış tanımlamasından mı

kaynaklanıyor? 28 Şubat'ı bu bağlamda nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu kesimin önde gelen liderlerinin siyasi yasaklı kılınmasıyla ne amaçlanıyor?

28 Şubat kaçınılmazdı. Böyle değerlendiriyorum. Erbakan bu olayın kan dökülmeden çözümlenmesi konusunda başarılı olmuştur. Evet, tartışmalarda **Din-Devlet** ilişkileri **Laiklik** ve **Sekülarizm** arasındaki farklılıklar rol oynamıştır. Ancak Türkiye'nin üzerindeki dış baskıları ve içerden de **MASON** mahfillerinin bozguncu faaliyetlerini görmemezlikten gelmeyin. Bunlar da önemli rol oynadılar. Hatta o günlerde ben Refah Partili bir bakana olaydan yaklaşık altı ay kadar önce hükümetin nasıl ve ne zaman mason baskılarından bunaltılarak çözüleceğine ilişkin **bir takvim vermiştim**. Tam dediğim tarihte olaylar gerçekleşti.

Sizinle yaptığı bir mülakatta "Ordu bize karşı darbe yapmaz" diyen Necmettin Erbakan'ın yanıldığı nokta neresiydi?

Erbakan nitekim darbeyi önledi. Olay, **Muhtıra** düzeyinde kaldı. Ama unutmayın ki aynı Erbakan bana daha iktidara gelmeden iki yıl önce "Aytunç Bey korkarım bu adamlar bizi yakında iktidara getirecekler ama ondan sonra bizi iktidarda boğmayı deneyecekler" de demişti. Ben de bunları o zaman yazmıştım. İsteyenler benim **"LAİKLİK / Enigmaya Dönüşen Paradigma"** adlı kitabıma bakabilirler.

Bir meslektaşınız Necmettin Erbakan için '"Erbakan köktendinci değil, kökten devletçidir" diyor. Siz de bir yazınızda, Erbakan ile ilgili bir anınızı anlattıktan sonra, '"Erbakan'ın emperyalizm, kapitalizm, sömürü gibi sol literatürü kullandığını; bu kavramların bolca kullanıldığı Adil Düzen'i kabul ettiğini" söylüyorsunuz. Sizce, son yaşanan tecrübeler ışığında, hangisi doğru?

Erbakan doğrusu devletten yana bir siyasetçidir. Ancak onun devlet anlayışı Cumhuriyet Halk Partisi'nin devlet anlayışının tam zıddıdır. CHP ne denli **DEVLETÇİ** ise Hoca o denli **"HÜR Teşebbüsçü"**dür. Kısacası Erbakan her

Müslüman gibi devletten yanadır. Ama asla DEVLETÇİ değildir. Hoca, askere toz kondurmaz ama asla MİLİTARİST değildir.

Türkiye'de, Müslümanların siyasi arenadaki geleceğini nasıl görüyorsunuz? Dikte edilen bir çıkış yolu mu bulacaklar, yoksa geçmişten de dersler çıkararak kendilerine özgü bir çıkış yolu mu? Bu konuda hangi lider adaylarına şans tanıyorsunuz?

Ne yazık ki iyi görmüyorum. Bunun pek çok nedeni var. Ama hani o ünlü fıkrada olduğu gibi tek nedenini söyleyeyim okurlarınız anlarlar. Müslümanlar **PARA, ŞÖHRET VE KADIN** konularında iyi bir sınav **VEREMEZLERSE** yine oturup ağlayacaklardır. Dost acı söyler. Ben de söylüyorum.

BİR "SAKINCA" GÖRÜLMEDİ...

Nokta
21 Mayıs 1984

Ankara'da Selanik Caddesi'ndeki Sanatevi'nde Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden gelen üç polis memuru ile uzun boylu sakallı genç arasındaki görüşme bir türlü sonuçlanmıyordu. Polisler "oyun bu gece oynarsa, işlem yaparız" diye diretiyorlardı. Uzun boylu ve sakallı genç adam, oyun için gereken başvuruları yaptıklarını ve biletleri satışa çıkardıklarını anlatmaya çalışıyordu ama durum pek iç açıcı görünmüyordu.

Olay, 10 Mayıs günü saat 14 sularında yaşanmaktaydı. Uğur Mumcu'nun bir ay İstanbul'da sergilenen "Sakıncasız" adlı oyunu için Ankara'da gereken başvurular yapılmış, biletler satışa çıkarılmıştı. Ancak, başvuruda bir-iki günlük bir gecikme olduğu için Emniyet Müdürlüğü'nden Sıkıyönetim Komutanlığı'na konu ile ilgili yazı ulaşmamıştı. Bu yüzden oyunun 10 Mayıs günü başlamasına olanak yoktu. Polisler, durumu, Sakıncasız oyununu düzenleyen Süreç Yayıncılık A.Ş.'nin Ankara Temsilcisi Mehmet Açıktan'a bildiriyorlardı. Bir başka sürpriz daha vardı. Oyunculardan biri, askerlik yoklaması yaptırmadığı için yakalanmış ve "adamlı" olarak Çankaya Askerlik Şubesi'ne gönderilmişti. Oyuncu, daha sonra gözaltına alınacak ve yerine İstanbul'dan yeni bir oyuncu getirtilerek rolü ezberletilecekti. 10 Mayıs günü saat 17'ye yaklaştığında seyirciler birer ikişer, Sanatevi'ne doğru gelmeye başlamışlardı. Ancak henüz gereken izin gelmemişti. Emniyet Müdürlüğü'nün yazısı o günün sabah ve öğlen postası ile sıkıyönetime henüz gönderilmemişti. Bu yüzden

akşama kadar işlemler tamamlanmamıştı. Sanatevi yetkilileri ile Mehmet Açıktan, durumu gerek Emniyet Müdürlüğü Basın Bürosu'na gerekse Sıkıyönetim Komutanlığı'na bildirmişlerdi. İzin 17'yi çeyrek geçe telefon ile iletildi. Ankara Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Sabri Yirmibeşoğlu, oyunun başlatılması için gereken emri vermişti. Gerçi henüz emniyet yazısı sıkıyönetim komutanlığına ulaşmamıştı, ancak Yirmibeşoğlu anlayışlı davranmış ve gereken emri hemen vermişti. İzin Sanatevi'ne ulaştığında gişeden gelen seyircilere özür dileniyordu. Ancak kimse bilet parasını geri almak istemiyordu. Ertesi gün gelinmez miydi? Ertesi gün oyun başladığında Mehmet Açıktan'ın yüreği yeniden atmaya başlamıştı. Genelkurmay Başkanlığı'ndan bir görevli oyun ile ilgili bir yetkiliyi arıyordu. Açıktan, heyecanla telefona doğru gitti. Karşıdaki ses, Genelkurmay Başkanı Necdet Üruğ'un, Sakıncasız oyununun galası için gönderilen davetiyeye teşekkür ettiğini, ancak yoğun meşguliyetleri nedeniyle galaya gelemeyeceğini bildirmekteydi.

Oyunun galası 13 Mayıs Pazar günü yapıldı. 24 Ocak kararlarının eleştirildiği oyuna Özal hükümetinden bir de bakan gelmişti. Devlet Bakanı Mesut Yılmaz, Yargıtay Birinci Başkanı Derviş Turhan, Askeri Yargıtay, Sıkıyönetim ve Yargıtay yargıçlarının bir kısmı da galadaydılar. Emekli Orgeneral İrfan Özaydınlı, SODEP listesinden Ankara Belediye Meclisi'ne seçilen Emekli Tümgeneral Celil Gürkan, SODEP Genel Sekreteri Atilla Sav, HP Grup Başkan Vekili Cahit Tutum, TBMM Başkan Vekili Halil İbrahim Karal, SODEP İl Başkanı Suphi Karaman, eski MBK üyelerinden Suphi Gürsoytrak, eski Milli Savunma Bakanlarından Hasan Esat Işık, Prof. Atalay Yörükoğlu, Prof. İlhan Günalp, Prof. Erdem Aksoy, Prof. Hicri Fişek, Prof. Yakup Kepenek ve çok sayıda gazeteci galadaydılar.

Uğur Mumcu'nun 1978 yılında AST tarafından sergilenen Sakıncalı Piyade oyunu büyük ilgi görmüştü. Sakıncasız oyunu özellikle basının bir kesiminden yoğun tepki almaktaydı. Oyunun bitiminde sahneye çağrılan Uğur Mumcu ve

Yapımcı Aytunç Altındal, salonu dolduran kalabalıkça uzun uzun alkışlanmışlardı. Oyundan sonra düzenlenen kokteylde Sakıncasız oyununa gösterilen ilgi ve tepki tartışılmaktaydı. Uğur Mumcu "Eleştirileri ikiye ayırıyorum. Sanat kaygısıyla yapılan eleştirilerden sanatçı arkadaşlarım ve ben yararlanıyoruz. Ancak holding basınından gelen eleştirileri pek ciddiye almıyorum. Çünkü oyunun amacı, holding basınını eleştirmektir, bu yüzden onların beğenisini değil öfkesini kazanmamız doğal" diyordu. Mumcu'ya göre sanat, anlaşılır olmalıydı, hem anlaşılır olmalı hem de çözüm yolları göstermeliydi.

Mumcu, "sanat için sanat yaparken, fildişi kulelere çekilmek ve kuşdili konuşmak" diye tanımladığı sanat anlayışına karşı "herkesin anlayacağı, açık kesin ve yalın bir anlatım" seçtiğini, holding basınının yapısal özelliklerini işlediğini belirtiyordu

BURHAN ZAMANLI ÖLDÜ, DAHA SONRA ÖLMESİ UYGUN OLMAZDI

Türkiye'de Sanat
Eylül/Ekim 2003

Burhan Uygur'un gençlik arkadaşı Aytunç Altındal anlatıyor... Avrupa'nın ilk Türk sanat galerisi sahibi olan Altındal'ın galericilik macerası arkadaşı Burhan Uygur'un gizli özelliklerini de içeriyor. İstanbul'daki ilginç evinde ziyaret ettiğimiz Altındal'la, macerasını ve arkadaşı Burhan Uygur'u konuştuk...[*]

Bildiğim kadarıyla yurtdışında galericilik yapıyordunuz?

Galerist başka, tablo satıcısı başka bir olay. Galerist olmak çok mühim bir hadise ama ben galerist değil, galeri sahibiydim. O zamanlar (80'li yıllar) yurtdışında "Türk" denildiğinde, eroin satıcısı, silah kaçakçısı, ırz düşmanı, pislik Müslüman anlaşılması gerekiyordu. O zamanlar; "Bizi tanımıyorlar, kendimizi bir tanıtabilsek Avrupalı bizi başucuna koyar" diye bir palavra vardı. Ben buna hiçbir zaman inanmadığım için tam tersini söylüyordum. "Asıl bizi çok iyi tanıdıkları için böyle bir iş yapıyorlar" diyordum. Zürich'te, Avrupa Protestanlığı'nın merkezinde, en ünlü galerilerin olduğu yerde, Modus Vivendi adında galeri ve yayınevi kurdum. Hiç unutmuyorum, polisten izin alınması lazımdı. İsviçre polisi "nasıl bir iş bu" dedi. "Sen Türksün, silah kaçakçılığı yapman gerekiyor." Neyse sonra yanımıza bir milletvekili alıp gittik. İzni zor aldım. Türklerin bu tür işler kurmasına izin vermiyorlardı.

---

[*] Röportaj: Bilge Evrim.

Yunanlılara yaptırıyorlardı. Ben onu kırdım.

Galeride ne gibi sergiler yaptınız?

Yabancı ressamlarla çalıştım. Galeriye bir çizgi verilmesi lazımdı. Bizdeki gibi değil, her köşeye galeri açamıyorsun oralarda. Evvela diğer galericilerin senin bu konuyu bildiğine ikna olması lazım. Ben, resim sanatının felsefesini bilirim ama tekniğini bilmem. Bilmediğim için de sadece galeri sahibi olarak vardım. İsviçreli küratörler vardı. Onların tavsiyesi galerinin çizgisinin minimalizm olması gerektiği yönündeydi. Bu benim keşfim değil.

Moda olduğu için mi minimalizm?

Hayır, eksiği duyulan bir şey olduğu için. Avrupa'da minimalist sanat alanında çok fazla galeri yoktu. Olmadığı gibi, olan galerilerin de kalitesi çok düşüktü. Dolayısıyla "siz minimalist çizgiyi izleyin, sizinki kübist ve minimalist çizgide olsun" denildi. Çünkü sanat ortamı bölünmüş durumda, kimisi ekspresyonist, kimisi başka modern bir dalda. Kimse kimsenin alanına girsin istenmiyor. Bir çizginiz olması lazım. Ben de minimalist tarzın ünlü ressamlarını getirttim. Arada başka şeyler de yapılıyordu tabii. Senede on sergi açıyordum, on serginin en az üçünün minimalist sanatla ilgili olması gerekiyordu. Dolayısıyla toplam olarak Avrupa'dan ve dünyadan yaklaşık 200 ressamla çalıştım. Onların resimlerini tanıttık. 1989 senesinde Sovyetler beni davet etti. Onların kültür danışmanı oldum. Sovyetler Birliği'ne ilk defa Amerikalı ressamlar getirdim. Bana çok büyük bir kilise verdiler. Orayı büyük bir müze haline getirdim. Ve Moskova'da, dünyada ilk defa kapitalizmin en büyük sembolünü isim olarak alan "pools" (havuzlar) diye bir sergi açtım. Açılışını Gorbaçov yaptı, bütün dünya basını yer verdi. Türkiye'de ise yayınlanmadı, duyurulmadı. Bir Türk yaparsa olmaz; bir gavur yapsaydı olurdu. Ya da mason olmanız lazım.

Galeriniz ne zaman ve niye kapandı?

Onun sebebi özel. On yıl sonra galeriyi eşime devrettim. O da yürütmek istemedi. Örneğin bak, bu bir Gonnet, Fransız,

Sartre'ın en yakın arkadaşı. Gel bakalım (ayağa kalkıp başka bir tablonun önünde duruyoruz), bu Fransızların en ünlü minimalisti Louise Palmero. Bu da (başka bir tablo) Çek asıllı bir sanatçının çalışması... Şu ise Nadine Fievet. Belçika Güzel Sanatlar Akademisi'nin başındaydı. Çok mühim bir sanatçıdır.

Dolayısıyla galeride üç de Türk ressamı tanıtalım istedik. Ben bir Türk olduğum için, küratörleri de ikna ederek, üç Türk ressama sergi yapmaya karar verdik. Bunlardan biri Erol Akyavaş'tı. Erol Akyavaş zaten İsviçre'de kendine göre isim yapmış bir ressamdı. Erol'un sergisini açtık ve çok başarılı oldu. Ondan sonra seramik ve seramik resim tabir edilen tarzda Jale Yılmabaşar'a sergi düzenledik. O da Almanya'da, 50 yaşından sonra profesör oldu. Jale'yi de eskiden tanırım. O da çok başarılı oldu. Onun üzerine bir de kafamda Burhan vardı. Ancak Burhan'ın resimlerini Türkiye'den kim getirecek? Erol Simavi, o zaman Hürriyet'in sahibiydi. "Ben getiririm Burhan'ın resimlerini" dedi. O zaman bu tür işler çok büyük para, resmi ülkeden çıkarmak falan oldukça zor, bir sürü problem var. Erol, "ben hallederim" dedi. Ama Burhan, sağ olsun, bir yerde sızıp kalmış. Burhan'a sergi açılması için ayırdığımız bir aylık süreyi son gün fark etmiş. Beni aradı "yav benim sergim olacaktı, oluyor mu" dedi. "Bir aydır arıyoruz bulamıyoruz, neredeydin" diye sordum. "Valla ben Bodrum'da bir yerde takıldım, kaldım. Kusura bakma, etme, yapalım bu sergiyi" dedi. "Yapalım ama takvim geçti, gelecek seneye kalıyorsun" dedim. Ondan sonra da öldü zaten.

Burhan 70'li yıllarda akademik çevrede daha yeni adını duyururken, ben resmini çok sevdim. Resim felsefesi açısından çok sevdim. Türkiye'de iki kişi var bana göre; biri Neşe Erdok ki büyük bir ressam Neşe. Diğeri de Burhan Uygur. Burhan, hiç yapmaz, bir yağlıboya tablo yaptı. Eşimin portresi. Eşim İsviçreliydi, yabancıydı ve sanatla iç içe olan bir hanımdı. Burhan kendi garip üslubuyla onun portresini yaptı. Ben de o resmi satın aldım. Kendine göre büyük boy tek portresi odur. 1973 senesiydi, resmi aldım ve İsviçre'ye gönderdim. Orada küratörler ve sanat eleştirmenleri Burhan'ın resmini, tekniğini ve

anlayışını çok beğendiler ve İsviçre'de sergi açtırmak istediler. Aradan yıllar geçtikten sonra biz yapmak istedik ama o da dediğim gibi Burhan'ın sırtında çantasıyla bir yerde sızıp kalması sonucunda gerçekleşemedi. Hatta Erol Simavi çiçekleri önceden sipariş etmiş. Galeriye çiçekleri geldi, Burhan'ın resimleri gelmedi. Burhan benim gençlik arkadaşımdı. Burhan ve şimdilerde adı duyulmuyor (şehir mafyası onu şair saymadığı için) Ayhan Kırdar diye birisi vardı. Burhan, Ayhan, ben, bir-iki arkadaş daha akademi günlerinde (onlar akademiden, ben değilim. Yani Güzel Sanatlarla ilgim yok, ben ilahiyat okudum) çok güzel zamanlar geçirdik. Tabii bir de Burhan'ın geçmişi konuşulduğu zaman, 85'den sonra sanırım, bir Kör Ahmet'ten söz edilir. Ahmet Aksaç denilse kimse tanımaz, Kör Ahmet deyince herkes bilir. Burhan Uygur'un, Kör Ahmet'le maceraları vardı. O ikisinin olayları efsanedir. Kör Ahmet Kadıköy, Caddebostan ve Erenköy'ün gelmiş geçmiş en eksantrik adamıdır. Nev-i şahsına münhasır tiplerden biridir. Bodrum'da bir yerlerde, ne yapıyor bilemiyorum ama birileri onu bulsa, Burhan'la yaşadıkları sanat dışı olayları konuşsalar çok güzel olur. Şimdilerde 60-65 yaşında olması lazım. Ahmet'i bulmakta fayda var. Birbirleriyle sürekli, her dakika kavga edip, her dakika birbirlerine kırılıp, 15 dakika sonra birlikte içki içmeye, dolaşmaya başlarlardı. Kedi köpek gibi didişirler, birbirlerinden vazgeçemezlerdi. Burhan çok değişik bir ressamdı. Türkiye onu çok değişik yerlere koymak zorunda. O gerçek sanatçıdır.

İlginç davranışları olduğu da söyleniyor... Hatırladığınız bir anı var mı?

Bir gün oturduk konuşuyoruz. Ayhan, Burhan, birkaç da akademiden güzel kız... Burhan güzel kızların yanında daha da havaya girmiş... Şimdi adını vermem doğru olmaz, o gün akademiden bir hocanın sergi açılışı vardı. Laf arasında Burhan, "işerim ben onun resminin üstüne" dedi. Arkadaşlar da "yaparsın, yapamazsın" diye doldurdular Burhan'ı. Sergi açılışına gidildi. Ve Burhan dediğini yaptı. Değişik bir insandı Burhan Uygur. Kimseye bir kötülük yaptığını sanmıyorum. Yapmışsa da insanlık hali. Kendisi gibi olmaya çalışıyordu. Hani adam

gibi adamdı, derler ya; işte Burhan öyleydi. İnsan gibi insan, sanatçı gibi sanatçıydı.

Resimlerinden, yazdıklarından ve çizdiklerinden Burhan Uygur'u hep içli, hüzünlü ve hep kendi dünyasında yaşayan bir sanatçı olarak tanıdık.

Bizim kuşak öyledir. Varoluşçuluk vardı o zamanlar. Burhan da öyleydi. Kafasındakiler olmasa böyle resimler yapamazdı. Öğretmenlik yaptığı zaman, bir gün evine gittim. O zamanlar para kazanmak için öğretmenlik yapıyordu. Evliydi, çoluk çocuk falan... Son hanımı sanattan pek anlamıyordu. Hanımı onun üzerinde baskı oluşturuyordu. Baskı da onu resim yapmaya itiyordu. Çocuğu ve karısı vardı ve para kazanmak zorundaydı. Evine gittiğimde, bir köşede yeni yıkanmış ve asılmış çamaşırların altında resim yapıyordu. "Ne yapıyorsun burada" diye sordum. "İçimi boşaltıyorum" dedi. Bu şekilde rahatlıyordu. Bana mektuplar yazardı.

Mektuplaşır mıydınız?

Ben mektup yazmayı sevmem. Eskiden bir iki aşk mektubu yazmışımdır, ama kalemi elime alıp da mektup yazmam. O yazardı. Bildiğiniz gibi mektuplar değil bunlar. Onları okuduğunuzda anlardınız Burhan iyi mi yoksa yine daralmış mı... (Başucumuzda duvarda asılı deseni göstererek) Bak bu bir mektubu mesela. (Tekrar ayağa kalkıyoruz ve yaklaşıyoruz resme.) Bir kadın resmi. Burhan'ın sembolizmi vardır. Buradaki kadın yabancı bir kadın. Bunu ellerinden ve saçlarından anlıyoruz. Bu kadının Burhan üzerinde çok etkisi var. Onu zorlayan bir kadın. Bu kadın, Batı medeniyetini sembolize ediyor. Ağzı büzüşmüş, emir veren bir kadın bu. Bir de bizim resimlerimizde eksik olan zaman ve mekan. (Çek asıllı ressam Jiri Zeman'ın resmini gösteriyor.) Bak şu resme ve söyle bakalım, bu resmin zamanını ve mekanını. Ayağa kalk ve yakından bak, hatta dokun. (Aytunç Bey'in dediklerini yapıp yerime oturuyorum).

Mekan açık havuzlu bir yer... (geveliyorum)

Zamanı ve mekânı renk oluşturur. Burada zaman sarı, mekan

ise mavi ve kahverengi. Burhan'ın resimlerinde de mühim olan bu. Daha önce de söylediğim gibi, resmin tekniğinden pek anlamam. Ben resim felsefesiyle ilgilenirim. Burhan'ın resimlerinde beni çeken de bu oldu. O arada kalmışlık yaşıyordu. Resimlerinde kendine ait bir şeyler vardı. Türk olmaya ait şeyler vardı. Türk derken Selçukludan veya milliyetçilikten ya da oryantalizmden bahsetmiyorum. İçinde yaşadığı toplumdan, buradan aldıklarından bahsediyorum.

Sanırım Burhan Uygur'a kendimizi yakın hissetmemizin sebebi de bu. Toplum olarak bir kimlik arayışı içindeyiz. Tıpkı Ahmet Hamdi Tanpınar'da olduğu gibi bir şey yaşıyordu Burhan Uygur'da.

Çok fazla taklitçi var. Genelde sanatçılar başka sanatçılar gibi olmaya çalışıyorlar. "Matisse gibi ressam" deniliyor mesela. Yurtdışında da ve genelde Türk sanatçılarda böyle bir anlayış görülebiliyor. Burhan kendi gibi olmaya çalışan bir sanatçıydı. Piyasayı düşünmezdi.

Resimlerini etrafa dağıtırdı. "Alın cebinizde bir resmim olsun" derdi. Çok beğendiği bir resmi hediye eder, bazen istemiyorsa resmini satmazdı. Bir gün Erol Simavi ondan resim satın almak istemiş, o satmamış. Burhan'ın son hanımı daha sonradan bu işlerle ilgilenmeye başladı.

Peki ya kadınlar...

Kadınlara karşı, karşı koyamadığı bir zaafı vardı. Onlarla ilgileniyordu. Bu ilgi kadın imgesinin estetik özelliğinden kaynaklanıyordu. Güzel ya da çirkin fark etmezdi onun için. Bir gün bir kadın görür, onun yüzündeki bir çizgiye kafası takılır ve günlerce içerdi. Hele bir de zeka ile estetik bir arada olursa, "niye bende birleşmemişler" diye düşünürdü günlerce. Burhan zamanlı öldü. Kendisine yakışır biçimde ve tam zamanında. Daha sonra ölmesi uygun olmazdı.

SOVYET SANATÇILARI SERGİSİ

Milliyet Sanat Dergisi
1 Kasım 1990

Şu sıralarda İstanbul'da birbiri ardına açılan "Sovyet resmi" sergileri ilgiyle izleniyor. Bu sergilerden ilki Yapı Kredi Kâzım Taşkent ve Beyoğlu Sanat Galerilerinde 9-29 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirilen "Şehir, Doğa, İnsan" konulu ***Çağdaş Rus Ressamları Karma Sergisi****'ydi. Ardından Ramko Sanat Merkezi'nde 23 Ekim'de* ***1. Sovyet Resim Sergisi*** *açıldı. Üçüncü sergi ise Zürich'teki Modus Vivendi, Moskova'daki Ast Modern Gallery ve Urart Sanat Galerisi'nin işbirliğiyle 27 Ekim'de Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda açılan "****Sovyet Sanatçıları Sergisi****". 27 Kasım'a değin sürecek olan bu sergiyle ilgili olarak basılan broşürde yer alan ve sanat eleştirmeni William Meiland'ın yazdığı önsözü bu sayımızda, sergiden örneklerle yayınlıyoruz, öteki iki sergiyle ilgili değerlendirmeler önümüzdeki sayıda yer alacak.*

80'li yılların sonlarının ve 90'lı yılların başlarının sanatsal yaşamının atmosferinde Art Moderne Cultural Centre (Modern Sanatlar Kültür Merkezi)'nin resim, grafik, heykel ve uygulamalı sanat koleksiyonu, 20. yüzyıl kültürünün geleneksel plastik sanatları açısından adeta bir vahayı andırmaktadır. Politik etkili sosyal sanatın ve "Çağdaş Sovyet Avangardı" olarak bilinen günümüzün diğer bir eğiliminin aşırı uçları yoktur. Art Moderne, geçici akımlarla ilgilenmemektedir. Organizatörleri ve bünyesindeki sanatçılar, sanatın sadece avangard ile yaşamadığına inanmaktadırlar.

Koleksiyon, çokuluslu kadrosu ile göze çarpmaktadır. Art Moderne, Orta Rusya'dan ve Sibirya'dan, Ukrayna ve Orta Asya'dan, Kafkas Dağları'nın ötesinden ve Kuzey Kafkasya'dan değişik nesillerin sanatçılarını temsil etmektedir. Ulusal resim okullarının çokluğu ve farklılığı Sovyetler Birliği'nin geniş alanları üzerine yayılmış bugünkü prosesin canlı bir tablosunu ortaya koymaktadır. Seçimdeki tek ortak yön, eserlerin plastikliği ve bu çalışmaların modern iç tasarımın bir parçası olarak kendi yaşamlarını sürdürebilme ve izleyicilere sanatçıların enerjisini, düşüncelerini ve hislerini aktarabilmektedir.

Koleksiyonun en belirgin özelliği, hem kendini kanıtlamış sanatçılara, hem de sanat dünyasındaki kısa kariyerlerine rağmen potansiyellerini ikna edici bir tarzda ortaya koyan sanatçılara da imkân verilmesidir.

Moskovalı sanatçıların (Natalia Nesterova, Yury Kononenko, Larissa Naumova, Trina Starzhenetskaya, Klimanty Sapeguin, Jüri Zlotnikov, Dmitri Lion, Garif Basyrov, Eric Bulatov, Sergei Hesnikov ve diğerleri) resimleri ve grafikleri sergide tam olarak temsil edilmektedirler. Sanatsal tercihlerinin genişliği primitif resimlerden ve akademik çizimlerden abstre (soyut ekspresyonizme kadar her şeyi kapsamaktadır ve bu eserleri seyredenler, sergi salonundaki eserlerine konsantre olarak, her sanatçıya değer biçebilirler çünkü, her sanatçı kendi konusunda bir bireydir.

Hazar bölgesi sanatçılarının ulusal gelenekleri en iyi şekilde Bakülü ressamların (Rasim Babaev, Geiyur Yunusov, Fazil Natzhafov, JuriSalnikov, Valeri Yashiguin Ashkhabatlı), Mommak Kuliev, Tokar Tugurov, Allamurad Mukhammedov, Dzhumadurdy Amandurdyev, Sapar Neredov (Makhach Kala'lı), İbraguim Khalil Supianov, Eduard Puterbrot, Janna Kolesnikova, Jüri Avgustovich) çalışmalarında ortaya konmaktadır. Hazar bölgesi ressamlarına özgü en çekici özellik, eserlerindeki mitolojik karakterler ve sanatsal plastikliğin çokluğu ve ritmik çizgilerin, şekillerin ve renklerin zenginliği ile ifade edilen de koratif ve kuvvetli epik kalitedir.

Rusya, Moskova'nın haricinde Leningrad, Saratov, Orenburg ve Krasnoyarsklı sanatçılarla da temsil edilmektedir. Son zamanlarda "Sosyalist realizm" denen akademik dogmalardan bağımsız birçok yetenekli sanatçı ortaya çıkmıştır.

Birçok sanatçı, Ortega y Gasset'nin "İnsan kendi topraklarında iki ayağı üzerine sıkıca basmalıdır, ancak gözleri tüm dünyayı görmelidir" sözüyle özdeşleştirilebilir. Bizler ulusal ve uluslararası sanatın özet bir derlemesini sunmuyoruz. Kendi ulusal köklerinin farkında olan her gerçek sanatçı, kendisini ve dünya görüşünü, sadece diğer ulusal kültürlerle ilişki kurarak tam olarak ifade edebileceğinin de farkındadır. Berlin Duvarı ve Çin Seddi'nin ve birçok görünen ve görünmeyen duvarın yıkıldığı 20. yüzyılın sonunda, "bizim" olanlarla "onların" olanların karşılıklı etkileşim ve zenginleştirme diyalektiği en önemli konuyu oluşturmaktadır.

MONDUS VİVENDİ YAYINEVİ'NDEN İKİ YENİ KİTAP

Yankı Haber
18 Kasım 1985

Araştırmacı-Yazar Aytunç Altındal'ın Zürich'te kurduğu sanat galerisi ve yayınevi Mondus Vivendi, Avrupalı ve Türk sanatçıların sergilerinin yanı sıra, yayıncılık alanında da faaliyet gösterecek, ilk olarak Sir Isaac Newton'un "Observations Upon the Prophecies of Daniel and the Apocalypse of St. John" (Londra, 1773) adlı, dünya kütüphanelerinde mevcudu son derece sınırlı kitabının tıpkıbasımı yayınlanacak.

Modus Vivendi'nin yayın programında Newton'un eserinden sonra Chalcondyles Tarihi'nin (1640) Osmanlı'nın yıkılışı üzerine kehanetleri içeren bölümü yer alıyor. Yine günümüze pek az nüshası kalmış olan bu eserin, özellikle Doğu ve Osmanlı tarihiyle ilgili araştırmacıların ilgisini toplayacağı sanılıyor.

İSVİÇRE'DE BAŞARILI BİR TÜRK YAYINEVİ VE GALERİSİ

Milliyet,
1 Şubat 1992

Modus Vivendi Yayınevi, yayınladığı bilimsel kitaplarla büyük taktir topluyor.

ZÜRİCH'TE yazar ve yayıncı Aytunç Altındal tarafından kurulan Modus Vivendi Yayınevi ve galerisi, 6 yıl gibi kısa bir sürede, ülkenin en saygıdeğer ve başarılı yayınevleri arasına girdi.

Şimdiye dek belgesel niteliğinde pek çok kitap yayımlayan Modus Vivendi, son basılan "Strasbourg und die Judenverfolgung 1348/49" adlı belgesel eserle, Avrupa tarihinin karanlıkta kalmış bir sayfasının daha ortaya çıkmasına katkıda bulundu. O yıllarda Strasbourg'da yaşanan Yahudi soykırımını belgelerle sergileyen kitapta, Hıristiyan ülkelerinin Yahudilerin evlenmesini sınırladıkları, gettolarda yaşamaya zorladıkları, veba salgını çıkarttıkları gerekçesi ile iki bin Yahudi'nin çırılçıplak soyularak meydan ateşinde diri diri yakıldıkları anlatılıyor.

Kitap hakkında bilgi veren yayınevinin sahibi Aytunç Altındal, şöyle konuştu:

"Bu belgeseli yayımlamamızın üç nedeni vardı. Birincisi, Türkiye, Strasbourg'da insan haklarını çiğnediği gerekçesi ile

---

* Haber: Mustafa YOKER.

defalarca yargılandı. Bu kitapla, bugün insan hakları savunucusu olan bu kentte, yıllar önce yaşanmış bir vahşeti gözler önüne sergilemek istedik. İkinci nedeni, aydınlarımız Türkiye tarihini hep Avrupalı tarihçilerden öğrendiler. Ben bunun tersinin de olabileceğini göstermek istedim. Yani, Avrupalılar da kendi tarihleri ile ilgili pek bilmedikleri bazı olayları, bizlerden öğrenebilirler diye düşündüm. Üçüncüsü, bu çalışma, Avrupa tarihiyle ilgili olarak bir Türk yazarı ve yayıncısı tarafından gerçekleştirilmiş ilk belgeseldir. Konu seçimi, projelendirme ve tüm masrafları biz karşıladık. Dileğim, bundan sonra böylesi belgesellerde daha çok Türk imzasının yer alması."

Resim sergileri ve yayınladığı 17. ve 18. yüzyıllara ait belgeselleri ile takdir toplayan Türk yayınevi, şimdiye dek 150 ressamı galerisinde konuk etti.

Bu ressamlardan bazıları şunlar: İngiliz David Hockney, Amerikalı Jennifer Bartlett, Sovyet V. Shapiro, Y. Konenko, Eric Bulatovv, Natalia Nestorova, Macar Adam Wurtz, Çekoslovak Jiri Zeman ve Tyler Turkle. Modus Vivendi Yayınevi, ayrıca belgesel kısa ve uzun metrajlı film yapımcılığı ile özellikle Avrupa'daki Türk ve yabancılara duyulan düşmanlığı eleştiren programların yapımcılığına da katıldı.

AMERİKALI RESSAMLARIN İLK MOSKOVA SERGİSİ

Milliyet[*]
2 Haziran 1990

ABD'li ressamlar, Sovyetler Birliği'nde ilk kez bir sergi açtılar. Aytunç Altındal adında bir Türk'ün organize ettiği sergi, kiliseden galeriye dönüştürülmüş bir salonda sanatseverlerin beğenisine sunuldu.

Altındal, sergiyle ilgili olarak A.A. muhabirine yaptığı açıklamada, hiçbir yerden destek görmeden nasıl başarabildiğini kendisinin de anlamadığını söylediği bu organizasyonun, Türkiye'nin tanıtımı açısından büyük bir önem taşıdığını bildirdi. Moskova'daki sergide, tabloları gösterime sunulan 22 tablonun 11 ressamı arasında dünyaca ünlü sanatçı David Hockney de bulunuyor. Yalnızca havuz resmi yaparak üne kavuşmuş bulunan Hockney'in, Moskova'daki sergide tablosunun aslı değil, kopyası sergileniyor. Altındal, aslı bir milyon dolar olan tabloyu Moskova'ya getirtmesi olanaksız olduğu için, kopyayla yetinmek zorunda kaldıklarını söyledi.

Aytunç Altındal, Amerikalı ressamları ilk kez SSCB'de sergileyebilen bir Türk organizatör olarak bundan sonraki hedefinin ekim ayında dev bir Sovyet resim sergisi açmak olduğunu belirtti. Altındal'ın verdiği bilgiye göre, Sovyet ressamlarının ve plastik sanatçılarının yapıtlarından oluşan 300 parçalık bir sergi 26 Ekim'de İstanbul'da, belediyeyle bu konuda varılan anlaşma uyarınca, Cemal Reşit Rey Salonu'nda açılacak.

---

[*] Almanya baskısı.

AYTUNÇ ALTINDAL'IN TÜM KİTAPLARI

- Uyuşturucu Maddeler Sorunu (Toplu Çalışma), Has Türk Yay. (Tükendi) 1972
- Partizan (Şiirler), Yücel Yay., 1975 (Yasaklandı)
- Dinmeyen (Şiirler), 1. Baskı Paris, İkinci Baskı Havass Yay., 1978 (Yasaklandı)
- Siyasal Kültür ve Yöntem, Havass Yay., 1982
- Anılan (Şiirler), Havass Yay., 1982 (Yasaklandı)
- Niçin Eşit İşe Eşit Ücret Değil?, Süreç Yay., 1984
- İhanet Şiirleri, Süreç Yay., 1984
- Elvedasız, Kendi Sesinden Şiirler, 1992, İsviçre
- Meryem ve Hilal, Subrasa, 2004 (Şiir)
- Three Faces of Jesus, Sussex, 1992
- Elvedasız, Sarmal Yay., 1996 (3. Baskı)
- Gül ve Haç Kardeşliği, Eylül 2004 Alfa Yay., (6. Baskı)
- Vatikan ve Tapınak Şövalyeleri, Eylül 2004, Alfa Yay., (6. Baskı)
- Bilinmeyen Hitler, Eylül 2005, Alfa Yay., (16. Baskı)
- Üç İsa, Eylül 2004, Alfa Yay., (8. Baskı)
- Türkiye ve Ortodokslar, Eylül 2004, Alfa Yay., (7. Baskı)
- Haşhaş ve Emperyalizm, Ekim 2004, Alfa Yay., (3. Baskı)
- Türkiye'de Kadın, Ekim 2004, Alfa Yay., (8. Baskı)

- Laiklik; Enigma'ya Dönüşen Paradigma, Alfa Yay., Ekim 2004, (5. Baskı)
- Kültür Savaşları I, Eylül 2005, Birharf Yay.
- Kültür Savaşları II, Kasım 2005, Birharf Yay.
- Papa 16. Benedikt-Gizli Türkiye Gündemi, Destek Yayınları, Haziran 2006, (4. Baskı)
- Hangi İsa, Destek Yayınları, Ekim 2006, (3. Baskı)
- Dünün Belgeleri Yarının Tarihi, Destek Yayınları, Mayıs 2007

ÇEVİRİLERİ

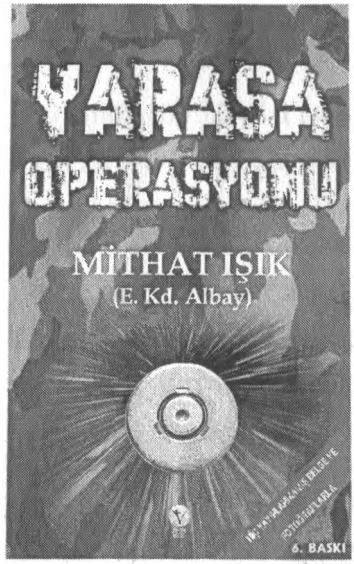
- Çinli Papağan, E. S. Gardner, Akba Yay., 1972 (Tükendi)
- Parababaları, Ferdinand Lundberg, E Yay., 1973 (2 cilt), (Tükendi)
- Kertenkele, Moris West, E Yay., 1974 (8. Baskı)
- Kapitalizmden Sosyalizme Geçiş Süreci Üzerine,

P. Sweezy-C. Bettelheim, May Yay., 1974 (Beraat etti)

- Ermiş, Halil Cibran, E. Yay., 1974 (16. Baskı)
- Gece Ana, Kurt Vonnegut Jr., E Yay., 1975 (3. Baskı)
- Savaş ve İşçiler, Lenin, Yücel Yay., 1976 (Yasaklandı)
- Barbarlık Kıyısı, Norman Mailer, Havass Yay., 1980

(3. Baskı)

- Sözler, Halil Cibran, Süreç Yay., 1984 (7. Baskı)

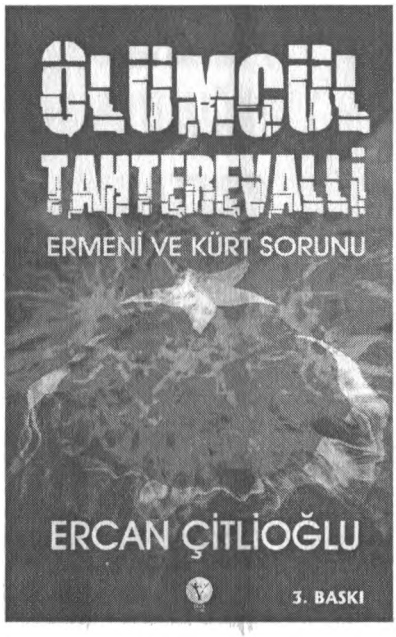
HİÇ YAYINLANMAMIŞ BELGE VE FOTOĞRAFLARLA

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin en seçkin birliklerinden biri olan Özel Kuvvetler Komutanlığı, 1995 yılından itibaren konsept değiştirerek aldığı eğitime uygun kullanılmaya başlandı. Bu dönemden itibaren, yurtiçinde ve yurtdışında onlarca operasyon yaptı, büyük başarılara imza attı.

Özel Kuvvetler Komutanlığı'nın en önemli başarılarından biri de PKK'nın ikinci adamı konumundaki Şemdin Sakık'ın, Kuzey Irak'ta yakalanarak Türk adaletine teslim edildiği "Yarasa Operasyonu"dur.

Daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış belge ve fotoğraflarla, planlanmasından uygulanmasına kadar Türk Özel Kuvvetleri'nin imzasını taşıyan ve kamuoyunun ayrıntılarını bilmediği operasyon, ilk defa bu kitapta anlatılıyor.

Bu kitap, kurgu değil... Özel Kuvvetler Alay ve Okul eski Komutanı (E.) Kd. Albay Mithat Işık'ın kaleminden, her günü kan, gözyaşı ve terle yoğrulan bir mücadelenin gerçek öyküsü.

Bu kitapta, ASALA ile PKK arasındaki ilişki çarpıcı biçimde gözler önüne seriliyor. Yazarın, hem yeni kaynaklardan edindiği bilgiler hem de kamu hizmetinde yaşadıklarından kesitlerle ortaya koyduğu bu çarpık ilişkiler, gerek tarihi boyutuyla, gerek günümüze varan uzantılarıyla ele alınıyor.

Ermeni ve Kürt sorununa farklı bir bakış açısı getiren Ercan Çitlioğlu, bizlere, terörizmle mücadele için, silah kadar bilgiye ve tarih bilincine sahip olmamız gerektiğini de gösteriyor.

Önsözünü, ASAM Başkanı Emekli Büyükelçi Dr. Faruk Loğoğlu'nun yazdığı bu kitap ile "ASALA'yı kim bitirdi?" tartışmasına da son nokta konuluyor. Kitabın sayfalarında ilerlerken, Fransa'da, ASALA'ya karşı yapılan operasyonların ayrıntılarını da öğreniyorsunuz.

Bir başka ilginç bilgi ise Abdullah Çatlı hakkında. Kitapta, Çatlı'yı devşiren "MİT görevlisiyle" yapılan bir de söyleşi yer alıyor.

"Benzerlik ve farklılıkları ele almak, 'Kültürel Emperyalizm'e karşı kullanılabilecek en güçlü yöntemlerden biridir. Tek taraflı değil, nesnel gerçekliği ele alan bir bakış açısıdır. Benzerlikler ve farklılıklar, bireyi ve toplumları tanımlayan öğelerdir. Farklılıkları abartarak öne çıkartmak, kimlik değerlerimizin dengesini bozar. Aynı şekilde sadece benzerlikleri öne çıkartmak, onlara bağlanmak da kişiliği ortadan kaldırır. Tıpkı AB'ye gireceğiz hülyasıyla durmaksızın yalakalık yapanların tavırlarında olduğu gibi. Onların söyledikleri şudur: *'Farklılıklarımızı görmeyin, bakın biz, sizlere benzemek için yırtınıyoruz.'* Kimliksizleşme ve kişiliksizleşme işte budur."

Kimlik konusu son yıllarda çok tartışıldı. Altındal da bu tartışmalarda çok kez taraf oldu. Bu kitapta yer alan yazılar, kimlik ve kişilik konusuyla bağlantılıdır. Türkiye'de, Başbakan'ın 2007 yılında durup dururken alt kimlik ve üst kimlik diye ayrımlar yapması, bu konunun önemini bir kez daha artırmıştır.